

AJUNTAMENT DE MAÓ

Diagnòstic exploratori sobre la prostitució y el tràfic de persones amb finalitat d'exploració sexual al municipi de Maó

G CONSELLERIA
O PRESIDÈNCIA,
I FUNCIÓ PÚBLICA
B I GUALTAT

Pacto de Estado
contra la violencia de género

Institut
Balear de
la Dona

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE LA PRESIDENCIA, RELACIONES CON LAS CORTES
E IGUALDAD

SECRETARÍA DE ESTADO
DE IGUALDAD

DELEGACIÓN
DEL GOBIERNO
PARA LA POLÍCIA DE GÉNERO

Autoria

Susana Vicente Andueza

Coordinació i seguiment

Alessandro Bua Petralia

Versió original del marc normatiu

Yedra García Bastante

Coordinació Metges del Món Illes Balears

Belén Matesanz Mateu

Disenya i maquetació

Alberto Sernández www.sernandez.net

Traducció al català

Rita Soler (AEIOU Traductores)

Diagnòstic exploratori sobre la prostitució y el tràfic de persones amb finalitat d'exploració sexual al municipi de Maó

G CONSELLERIA
O PRESIDÈNCIA,
I FUNCIÓ PÚBLICA
B IIGUALTAT

GOBIERNO DE ESPAÑA

MINISTERIO DE LA PRESIDENCIA, RELACIONES CON LAS CORTES E IGUALDAD

SECRETARÍA DE ESTADO DE IGUALDAD

DELEGACIÓN DEL GOBIERNO PARA LA VIOLENCIA DE GÉNERO

Agraiments

Aquest treball és fruit de la participació de diverses persones, a les quals volem expressar el nostre agraïment per haver posat en comú els seus coneixements i les seves vivències i percepcions.

En primer lloc, i molt especialment, volem donar les gràcies a les dones en situació de prostitució que han col·laborat mitjançant el qüestionari o les entrevistes en profunditat, demostrant una vegada més la seva generositat i valentia. Confiem que aquest diagnòstic contribueixi a articular polítiques que donin respostes reals a les seves expectatives i necessitats.

També a les professionals i als professionals de diversos sectors de l'administració (sanitari, social i cossos i forces de seguretat) que han aportat la seva visió i la seva experiència en relació amb l'objecte d'estudi, així com a les persones que han participat a títol individual en qualitat d'informant.

A les persones voluntàries que han col·laborat transcrivint les entrevistes en profunditat.

Als equips de Metges del Món i, en especial, als de la seu de les Illes Balears, pel suport i per les orientacions que han fet possible comprendre millor el context.

I a l'Ajuntament de Maó, per la confiança dipositada en Metges del Món per elaborar aquest diagnòstic.

Índex

1. PRESENTACIÓ	8
2. MARC TEÒRIC	12
3. MARC NORMATIU	16
3.1 Àmbit internacional	17
3.2 Àmbit europeu	19
3.3 Àmbit estatal	21
3.4 Àmbit autonòmic Illes Balears	22
4. OBJETIUS I METODOLOGIA	24
4.1 Objectius	25
4.2 Metodologia	25
5. APROXIMACIÓ A LA REALITAT DE LA PROSTITUCIÓ I DEL TRÀFIC DE PERSONES AMB FINALITAT D'EXPLOTACIÓ SEXUAL AL MUNICIPI DE MAÓ	36
5.1 Mapa de la prostitució a Maó	37
5.1.1 Característiques principals de la prostitució	37
5.1.2 Descripció de l'oferta de prostitució segons l'anàlisi dels anuncis de contactes	44
5.1.3 Anàlisi quantitativa del perfil de les dones enquestades	52
5.1.4 Actuacions en matèria de prostitució i tràfic de persones amb finalitat d'exploació sexual	56
5.2 Aproximació a la realitat de les dones en situació de prostitució a Maó	63
5.2.1 Prostitució i projecte migratori	63
5.2.2 Modalitats d'iniciació en la prostitució	66
5.2.3 Inici de la prostitució a Menorca	71
5.2.4 Conseqüències de la prostitució en la salut de les dones	74
5.2.5 Plans de futur	83
5.2.6 Aproximació a la demanda de prostitució a Maó	87

6. CONCLUSIONS I RECOMANACIONS	94
6.1 Conclusions	95
6.2 Recomanacions	97
7. PROPOSTA D'INTERVENCIÓ I PROTOCOL D'ACTUACIÓ	100
7.1 Proposta d'intervenció	101
7.1.1 Reducció de danys	102
7.1.2 Alternatives a la prostitució	104
7.1.3 Abordatge local de la prostitució i del tràfic de dones amb finalitat d'exploació sexual	105
7.1.4 Desincentivació de la demanda de prostitució	106
7.2 Protocol d'actuació	107
7.2.1 Mesa Insular de Coordinació i Seguiment	107
7.2.2 Actuació en casos de tràfic de persones amb finalitat d'exploació sexual	108
7.2.3 Fitxa de detecció de casos de tràfic de persones amb finalitat d'exploació sexual	114
8. BIBLIOGRAFIA	116

Glossari

CEDAW	Convenció de les Nacions Unides sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona
COVID19	Malaltia del coronavirus 2019
DSS	Desigualtats socials en salut
CFSE	Cossos i forces de seguretat de l'Estat
ITS	Infecció de transmissió sexual
IVE	Interrupció voluntària de l'embaràs
MdM	Metges del Món
OFIM	Centre d'informació i orientació per a la immigració
OMS	Organització Mundial de la Salut
ONU	Organització de les Nacions Unides
XS	Xarxes socials
SSR	Salut sexual i reproductiva
VTFES	Víctima de tràfic de persones amb finalitat d'exploació sexual

A person with long, light-colored hair, wearing a white button-down shirt, is shown from the side, looking out over a vast, blue ocean. The sky is a clear, light blue. The person's face is partially obscured by a dark brown vertical bar. The overall mood is serene and contemplative.

Presentació

Aquest diagnòstic sorgeix de la necessitat de conèixer la situació de la prostitució al municipi de Maó per tal de dissenyar una estratègia d'intervenció específica i adaptada al context, que contribueixi a l'abordatge de la prostitució i a la lluita contra el tràfic de dones i nenes amb finalitat d'explotació sexual basant-se en el coneixement de la realitat i considerant les necessitats reals de les dones en situació de prostitució.

El diagnòstic -realitzat per Metges del Món-, és un encàrrec de l'Ajuntament de Maó a partir de la subvenció atorgada per l'Institut Balear de la Dona (IBDona) de la convocatòria de l'any 2020 d'ajudes dirigides a ajuntaments per a activitats destinades a erradicar la violència contra les dones i finançada pel Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere.

Amb això es compleix amb el *Pla Autonòmic per a la lluita contra el tràfic de dones i nines amb finalitat d'explotació sexual i l'abordatge de la prostitució a les Illes Balears (2019-2022)* que obliga els poders públics a posar en marxa accions de prevenció, atenció, informació i sensibilització sobre la realitat que viuen les dones en situació de prostitució o tràfic amb fins d'explotació sexual.

Les Illes Balears tenen una població d'1.171.543 persones, de les quals 95.641 viuen a l'illa de Menorca i 29.592 al municipi de Maó ¹. Aquestes són dades oficials, que únicament inclouen les persones empadronades; tanmateix, a l'arxipèlag balear hi ha una població flotant molt significativa, formada tant per persones que no hi resideixen d'una manera permanent com per turistes. Només aquests darrers van ser 16 milions l'any 2019 ², d'acord amb les últimes dades disponibles no afectades per la pandèmia de covid-19.

Per bé que el gruix dels fluxos turístics es dirigeix a l'illa de Mallorca, també és important considerar la indústria turística i la insularitat per comprendre les dinàmiques pròpies de la prostitució i del tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual en totes les illes. En aquest sentit, en un estudi recent de l'Institut Balear de la Dona i la Universitat de les Illes Balears, s'estima que el nombre de dones en situació de prostitució a les illes podria ascendir a 2.350 (Ortega i Ballester, 2020: 44), concentrades principalment a

1 Dades oficials de l'Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat): xifres de població de 2020 (revisió del padró a 1 de gener de 2020). Disponibles a https://ibestat.caib.es/ibestat/estadistiques/4504e4e2-5e94-484e-9e5d-44f6be85f490/dee32f17-7606-43d2-ae9b-5d3c03ed4f57/es/pad_res01_20.px [Consulta: 22 de juliol de 2021].

2 Dades oficials de l'Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat): turistes amb les Illes Balears com a destinació principal, classificats per període, illa i país de residència. Disponibles a https://ibestat.caib.es/ibestat/estadistiques/043d7774-cd6c-4363-929a-703aaa0cb9e0/3f1887a5-b9b7-413b-9159-cb499cf29246/es/l208002_n301.px [Consulta: 22 de juliol de 2021].

Palma de Mallorca. És una aproximació prudent, que possiblement augmentarà durant els mesos d'estiu —mitjançant el sistema conegut com fer-hi plaça—³, amb l'increment de la demanda derivada dels fluxos turístics i de la població no resident a les illes. En el cas de Menorca en general i de Maó en particular, és principalment un fenomen invisible i naturalitzat en el dia a dia de l'illa. Aquests factors justifiquen la pertinència d'aquest diagnòstic com a eina clau per aportar llum a les especificitats de la prostitució a Maó i com a base per elaborar polítiques públiques i estratègies d'actuació en l'àmbit de la prostitució i del tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual.

D'altra banda, mdm és una organització sense ànim de lucre que, des de fa més de 30 anys, treballa en el conjunt de l'estat amb persones en situació de vulnerabilitat. Va començar a intervenir amb dones en situació de prostitució i de tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual el 1993 amb la inauguració del programa a les ciutats de València, Madrid i Sevilla. Tres anys més tard, el 1996, va engegar un programa d'atenció a dones en prostitució a Mallorca i, el 2013, a Eivissa. De llavors ençà, Metges del Món Illes Balears ha atès més de 10.000 persones en situació de prostitució (92,2% dones) i ha participat en un seguit d'instàncies de coordinació amb les administracions autonòmiques i locals per a l'abordatge de la prostitució i del tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual.

El diagnòstic que presentem, doncs, es nodreix de l'experiència de l'organització, tant des del punt de vista estatal com autonòmic, en aquest àmbit d'intervenció. Confiam que els resultats del treball de camp, que exposem en el capítol 5, així com les recomanacions i les propostes d'actuació que formulem en els capítols 6 i 7, resultin útils a l'Ajuntament de Maó en el procés de reflexió i la presa de decisions referents a l'abordatge de la prostitució i del tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual.

3 Sistema de rotació de les dones en situació de prostitució generalment de 21 jornades, període que coincideix amb els dies sense menstruació de les dones. Va començar als *clubs* i s'ha estès als pisos. Per fer servir l'espai, les dones han de pagar un import diari, més un percentatge dels "serveis" que duen a terme, quan els pisos són a percentatge. Aquest sistema garanteix la renovació de les dones demandada pels homes consumidors de prostitució i dificulta que es generin xarxes entre les dones o vincles íntims entre dones i *clients*.

A person is walking on a paved surface, wearing light-colored jeans and dark sneakers with a large white 'N' logo. The image is overlaid with a large, semi-transparent number '2' on the left side. The background consists of vertical metal bars, suggesting an outdoor or industrial setting.

Marc teòric

En els darrers anys, en el marc estatal i autonòmic s'han produït avenços significatius en la resposta política i social tocant a les diverses formes de violència contra les dones. L'adopció del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere l'any 2017 va suposar un impuls clau i ha fet cristal·litzar la necessitat de generar instàncies de coordinació supra-territorial, alhora que es dota amb pressupost mesures concretes adaptades al territori. A les Balears, aquest impuls cap a una societat sense violències masclistes es remunta a l'aprovació de la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes, seguida d'altres mesures decisives que es detallen en l'apartat 3.4.

Aquesta evolució ha fet possible consolidar un marc conceptual que reconeix clarament l'existència d'un *contínuum* entre diverses formes de violència contra les dones com a expressió de les desigualtats estructurals de gènere.

En aquest sentit, és essencial incorporar una anàlisi política feminista de caràcter abolicionista en la comprensió de la prostitució i remarcar que aquesta representa una institució pròpia del sistema patriarcal que legitima un model de dominació masculina sobre els cossos i la sexualitat de les dones. Aquest control s'exerceix no solament amb el poder directe sobre els cossos femenins, sinó també amb l'estigma associat a les dones en situació de prostitució i amb el manteniment de la construcció social de la masculinitat heterosexual hegemònica. Des d'aquesta perspectiva, la clau no rau en l'accés puntual d'alguns homes al cos d'unes dones determinades, sinó que es vol assenyalar el caràcter simbòlic que implica aquesta relació, és a dir, els llocs en els quals l'ordre social patriarcal situa els homes i les dones, i els graus de poder que els reconeix (Pateman, 1995). Així doncs, es pretén visibilitzar que l'ordre social en què vivim és la base d'un model de relacions de gènere en el qual les dones no són representades com a subjectes, sinó com a objectes del poder dels homes per disposar dels seus cossos. Per tant, com sosté Beatriz Gimeno (2012), la prostitució és una pràctica patriarcal contrària a la igualtat entre dones i homes.

Així és que el que succeeix en el context de la prostitució no ocorre en un buit social, sinó que són actes, pràctiques i vivències imbricades en un mapa de significats socials que venen determinats per sistemes varis de dominació. A més d'assenyalar l'índole patriarcal de la prostitució, també s'ha de tenir present que no és possible arribar a una comprensió adequada d'aquest fenomen sense considerar que, segons estimacions recents, el 80% de les dones que exerceixen la prostitució són migrants i que la majoria d'elles es troben en situació administrativa irregular (Esteban Sánchez, 2017). Tot i que aquestes estimacions tenen cert marge d'aproximació, els valors quadren amb les dades de MdM: del total de dones en situació de prostitució ateses en els darrers 10 anys a

l'Estat espanyol (69.610), el 90,7% era dones migrades, percentatge que augmenta fins al 92,6% en el cas de les Illes Balears.¹

La presència preponderant de dones migrants en l'àmbit de la prostitució ens ha de fer reflexionar sobre la dimensió global d'aquest fenomen i la seva connexió amb l'ordre neoliberal que estructura les relacions entre el Nord i el Sud globals. Des de fa uns anys, es parla de *feminització de les migracions* per fer notar la presència cada vegada més destacada de dones en els fluxos migratoris. També és important observar el marc de relacions de poder en el qual es produeixen aquests fluxos i assenyalar que, a les desigualtats econòmiques presents en origen, s'hi sumen les que organitza el mercat de treball en els països de destinació, que reserva per a les dones migrades (més encara si són en situació administrativa irregular) treballs precaris i principalment en sectors de l'economia informal. És per això que Saskia Sassen (2003) fa servir el terme *feminització de la supervivència* per referir-se a l'increment dels fluxos migratoris femenins dirigits sobretot a activitats de l'economia informal com ara la prostitució o el sector domèstic i de cures.

Altrament, el tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual representa una forma extrema de violència contra les dones i, per tant, constitueix una violació flagrant dels seus drets fonamentals. Així ho han reconegut diversos instruments internacionals, tal com expliquem en detall en l'apartat següent. Tot i que l'explotació sexual és una de les possibles finalitats del tràfic de persones —juntament amb l'explotació laboral, la mendicitat, el matrimoni forçat i l'extracció d'òrgans—, sobta que, segons es dedueix de les dades recents de les Nacions Unides, es caracteritzi per un biaix de gènere evident: entre les dones víctimes de tràfic de persones registrades l'any 2018, el 77% va ser-ho per a la seva explotació sexual, percentatge que en el cas de les nenes arriba al 72% (UNODC, 2020).

Metges del Món considera que tant el tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual com la prostitució són expressions de la violència de gènere, emmarcades en la violència estructural construïda a partir de la desigualtat de gènere. La interrelació entre la prostitució i el tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual es fonamenta en la consideració de la demanda de "serveis" sexuals dins de la prostitució com el mitjà i la via per mantenir-la i fer-la possible mitjançant el tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual. En conseqüència, el tràfic de persones és indissociable de la prostitució i, per consegüent, no és possible intervenir-hi exclusivament, sinó que s'ha d'actuar en ambdues realitats d'una manera complementària.

¹ Dades extretes de l'aplicació Programes Estatals i Autònoms de mdm, relatives al període comprès entre l'1 de gener de 2011 i el 31 de desembre de 2020.

Consegüentment, Metges del Món Espanya adopta un posicionament polític abolicionista pel que fa a la prostitució, solidaritzant-se amb les persones en situació de prostitució i entenent que aquesta i, per tant, el tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual, constitueixen un atemptat contra els seus drets. Igualment, MDM defensa la no-criminalització de les persones en situació de prostitució i advoca en favor d'adoptar un enfocament de gènere basat en drets humans en les polítiques i els programes d'intervenció dirigits a dones en situació de prostitució o de tràfic de persones.

Marc normatiu

En l'abordatge legislatiu de la prostitució i del tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual, conflueixen normatives que enfoquen tots dos fenòmens des de perspectives diferents i complementàries. Referent a això, podem esmentar instruments de dret internacional dels drets humans, directrius europees relacionades amb la gestió dels fluxos migratoris o la legislació estatal d'estrangeria, normatives concretes sobre formes varies de violència contra les dones, disposicions de caràcter penal orientades a la prevenció del delictes i altres de tipus laboral, així com ordenances municipals que tracten aspectes relatius a la convivència urbana i l'ordre públic.

En la normativa existent, s'hi plasmen enfocaments diversos, ja que cada norma té una índole i una finalitat diferents. Per tant, coexisteixen instruments jurídics basats en l'enfocament de drets humans (orientat a garantir una vida sense violències per a les dones i les nenes) i altres que tenen un enfocament més aviat ideat per a la persecució del delictes. Fer un examen exhaustiu de la normativa existent excedeix l'abast d'aquest diagnòstic, si bé considerem essencial poder situar els elements principals que defineixen el marc normatiu per a l'actuació, tant en el terreny internacional com en l'estatal i l'autonòmic balear.

3.1. Àmbit internacional

La fita principal en l'àmbit del dret internacional dels drets humans és l'aprovació per l'Assemblea General de les Nacions Unides de la **Declaració universal dels drets humans** (1948), la qual, en l'article 4, reafirma el compromís de la comunitat internacional en la lluita contra totes les formes d'esclavitud.

Amb l'objectiu d'unificar els instruments internacionals anteriors referents a la lluita contra el tràfic de persones i d'integrar-hi un abordatge més ampli, l'any 1949 es va signar el **Conveni internacional per a la repressió del tràfic de persones i de l'explotació de la prostitució aliena**, el qual declara en el preàmbul que «la prostitució i el mal que l'acompanya, el tràfic de persones per a fins de prostitució, són incompatibles amb la dignitat i el valor de l'ésser humà». Així mateix, insta a perseguir qualsevol persona *usuària* de prostitució, que exploti la prostitució aliena o que doni o agafi un local de prostitució a lloguer.

El 1966, es van aprovar dos instruments de drets humans essencials i que comporten un procediment vinculant —obligatori— per als estats signataris: el **Pacte internacional dels drets econòmics, socials i culturals** i el **Pacte internacional dels drets civils i polítics**. En el preàmbul de tots dos pactes, es declara que «la llibertat, la justícia i la pau en el món se sustenten en el reconeixement de la dignitat inherent a tots els membres de la família humana i dels seus drets iguals i inalienables» i s'insta que es «creïn les condicions que permetin a les persones gaudir dels seus drets».

La **Convenció de les Nacions Unides sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona** (o CEDAW, per les seves sigles en anglès) de 1979, principal instrument de promoció i defensa dels drets humans de les dones, va posar l'èmfasi en la importància de treballar des de l'arrel del problema —el patriarcat— i va recordar l'obligació que tenen els estats de lluitar contra qualsevol mena de tràfic de persones i d'explotació de la prostitució de les dones (articles 5 i 6).

El 1989, la **Convenció sobre els drets de l'infant** va incorporar en els seus articles la protecció dels menors contra tota mena d'explotació i va considerar jurídicament responsables els estats, exigint-los que adoptin totes les mesures internes i multilaterals per fer-hi front (article 34).

La primera definició de violència contra les dones va sorgir el 1993 en la **Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona**. Aquí també s'enumeren les diverses formes de violència envers les dones —incloent-hi el tràfic de dones i la prostitució forçosa— i es remarca la necessitat de treballar des dels patrons socioculturals que les fonamenten (articles 2 i 4).

En la IV «**Conferència mundial sobre la dona**» i la seva Plataforma d'Acció, celebrada a Beijing l'any 1995, es va animar a renovar els instruments internacionals relatius al tràfic de dones, a la prostitució i a les violències que se'n deriven.

El 1996, es va aprovar la **declaració del Programa d'acció contra l'explotació sexual dels infants**, que conté un full de ruta clar per als estats, tant en el terreny local i estatal com en l'internacional. A més, s'hi defineix l'explotació sexual comercial de la infància com «una violació fonamental dels drets de l'infant», així com «una forma de coerció i violència contra els infants» (article 5).

Per poder perseguir arreu del món el tràfic de persones i lluitar contra la impunitat en contextos de guerra, el 1998 es va signar l'**Estatut de Roma del Tribunal Penal Internacional**, el qual, a més de fomentar i facilitar la cooperació internacional en la lluita contra el tràfic de persones, considera qualsevol atac contra la llibertat sexual —sia en conflictes armats internacionals, sia dins d'un mateix territori— com crims contra la humanitat i crims de guerra.

L'any 2000 va ser un any de fites importants en matèria de drets humans. A més d'aprovar-se una sèrie d'instruments internacionals rellevants, s'acorda una nova agenda internacional per lluitar contra la pobresa amb mesures globals.

Com a primer element, cal destacar la **Convenció de les Nacions Unides contra la delinqüència organitzada transnacional**, juntament amb el **Protocol addicional contra el tràfic il·lícit de migrants per terra, mar i aire**, i el **Protocol addicional per prevenir, reprimir i sancionar el tràfic de persones, especialment dones i infants**. Aquest darrer, conegut com a Protocol de Palerm, suposa una fita en matèria de lluita contra el tràfic de persones, per tal com, per primera vegada, s'adopta una definició única i universal de tràfic de persones (article 3).

En la **Cimera i Declaració del Mil·lenni (2000)**, dirigents d'arreu del món van establir un full de ruta comú (els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni), en el qual s'estipulava la sortida de la pobresa com a condició per a l'accés a drets fonamentals i per a la possibilitat de viure amb dignitat i llibertat.

En la **Recomanació general 35 (2017) del Comitè CEDAW** sobre violència contra les dones per raons de gènere, es desenvolupa l'abast de les obligacions dels estats pel que fa a totes les formes de violència contra les dones i les nenes causades per agents estatals o particulars, entre les quals hi ha les violències sexuals. S'afirma que inclouen l'obligació de prevenir, investigar, jutjar i sancionar els responsables, així com de garantir la reparació a les víctimes. A més, com ja s'havia fet en recomanacions anteriors, es diu que la discriminació contra la dona està «vinculada inseparablement a altres factors que afecten la seva vida [...] la privació de llibertat i la prostitució, així com el tràfic de dones».

Aquest marc internacional va rebre un nou impuls amb l'aprovació dels **Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030** (2015), els quals, en l'objectiu 5 sobre igualtat de gènere, preveu una meta específica destinada a «eliminar totes les formes de violència contra totes les dones i les nenes en els àmbits públic i privat, inclosos el tràfic de persones i l'exploració sexual, i altres menes d'exploració».

3.2. Àmbit europeu

Després que a les Nacions Unides s'aprovés la Plataforma d'Acció de Beijing, el Parlament Europeu va aprovar l'any 1997 la **Resolució per a una campanya europea de tolerància zero davant la violència contra les dones**. En aquesta resolució, demana més col·laboració dels estats per analitzar l'impacte que la prostitució i la pornografia

tenen en la violència contra les dones, i sol·licita que els estats desenvolupin programes perquè les dones puguin sortir d'aquestes situacions.

El 2004, es va aprovar la **Directiva 2004/81/CE del Consell d'Europa, relativa a l'expedició d'un permís de residència a nacionals de tercers països que siguin víctimes del tràfic d'éssers humans**. Entenent que, per evitar que les víctimes/supervivents tornin a caure en les mateixes xarxes, necessiten que es garanteixin els seus drets econòmics i socials, sol·licita que se'ls doni permís de residència amb àmplies garanties.

El **Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra el tràfic d'éssers humans** (Conveni de Varsòvia, 2005) és un instrument de rellevància enorme en matèria de lluita contra el tràfic de persones. Des d'un enfocament de drets, considera el tràfic de persones com una violació dels drets humans i posa de manifest la responsabilitat dels estats si no prenen mesures adequades. A més, crea el Grup Expert en la Lluita contra el Tràfic d'Éssers Humans (greta), que revisa periòdicament que els estats compleixin els compromisos assumits.

La **Directiva 2011/36/UE del Parlament Europeu i del Consell relativa a la prevenció i la lluita contra el tràfic d'éssers humans i a la protecció de les víctimes** suposa un avenç significatiu pel que fa a la incorporació de l'enfocament de gènere en la comprensió del tràfic de persones, així com en l'abordatge basat en la prevenció i la protecció de les víctimes, alhora que es reconeix el paper de les organitzacions socials especialitzades.

El **Conveni del Consell d'Europa sobre la prevenció i la lluita contra la violència envers la dona i la violència domèstica** (Conveni d'Istanbul, 2011) defineix d'una manera global la «violència envers la dona per raons de gènere» i indica que s'estén com «tota violència contra una dona perquè és dona o que afecta les dones d'una manera desproporcionada». També estableix l'obligació d'actuar davant «els actes de violència basats en el gènere que comporten o poden comportar per a les dones danys o patiments de naturalesa física, sexual, psicològica o econòmica».

La **Resolució del Parlament Europeu, de 26 de febrer de 2014, sobre explotació sexual i prostitució, i el seu impacte en la igualtat de gènere** revela l'existència d'una interrelació entre la prostitució i el tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual. Finalment, la Resolució del Parlament Europeu, de 21 de gener de 2021, sobre l'estratègia de la Unió per a la igualtat de gènere insta els estats a dissenyar polítiques socials i econòmiques que acompanyin les dones en l'abandó de la prostitució.

3.3. Àmbit estatal

L'Estat espanyol ha anat incorporant els diversos instruments internacionals de drets humans. De fet, la **Constitució** de l'any 1978 deriva la interpretació de les normes relatives als drets fonamentals a aquests instruments (article 10). D'acord amb allò que s'hi disposa, dins l'apartat de drets fonamentals i de llibertats públiques, hi ha el dret a la vida i a la integritat física i moral, i, en cap cas, no es pot sotmetre ningú a tortura ni a penes o tractes inhumans o degradants (article 15).

L'any 1995, la **Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del codi penal** despenalitza la terceria locativa (prohibició del lucre de la prostitució en locals) i el proxenetisme. Posteriorment, l'explotació sexual va tornar a sancionar-se amb la reforma operada mitjançant la **Llei orgànica 11/2003, de 29 de setembre, de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers**, que va establir pena de presó per qui es lucrés explotant la prostitució d'una altra persona, encara que tingués el seu consentiment. Actualment, el delictes d'explotació sexual està regulat en l'article 187 del codi penal. D'altra banda, l'ordenament jurídic espanyol va incorporar el delictes de tràfic d'éssers humans en el codi penal l'any 2010 amb l'article 177 bis, que adopta la definició del Protocol de Palerm.

La **Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social**, i el reglament de desenvolupament corresponent (Reial decret 557/2011, de 20 d'abril) estableixen que, des del moment que les autoritats tinguin sospites raonables de ser davant una situació de tràfic de persones, hauran d'oferir informació a la persona en qüestió sobre els drets que l'assisteixen i concedir-li un període de restabliment i reflexió de com a mínim 90 dies per decidir si vol cooperar amb les autoritats judicials i policials (article 59 bis). A més, les víctimes podran sol·licitar una autorització de residència no solament per la seva col·laboració amb la investigació del delictes, sinó també en funció de la seva situació personal.

L'any 2011, es va aprovar el **Protocol marc de protecció de víctimes de tràfic d'éssers humans**, que estableix pautes coordinades d'actuació per detectar, identificar, assistir i protegir les víctimes de tràfic d'éssers humans, i afavoreix la participació de les entitats especialitzades en aquest procés.

El **Pla Integral de Lluita contra el Tràfic de Dones i Nines amb fins d'Explotació Sexual 2015-2018**, actualment encara en vigor, dona continuïtat al pla anterior i s'estructura entorn dels següents eixos: 1. Detecció i Prevenció; 2. Identificació, protecció i assistència a víctimes; 3. Millora del coneixement. Resposta eficaç; 4. Persecució del delictes; 5. Cooperació i Coordinació.

L'any 2017, es va aprovar el **Pacte d'estat contra la violència de gènere**, que recull un seguit de mesures dirigides a combatre les violències de gènere millorant la coordinació entre organismes i proposant actuacions que van de la sensibilització a l'assistència i la protecció de les víctimes o la recopilació de dades estadístiques. Amb relació a la prostitució, l'eix 8 estableix tres mesures concretes: la desincentivació de la demanda (265), la difusió d'informació sobre violències masclistes en l'àmbit de la prostitució (266) i la incorporació d'una manera diferenciada de les violències masclistes que pateixen les dones en situació de prostitució a l'anàlisi estadística sobre violències de gènere¹.

L'any 2020, el Govern de l'Estat espanyol va presentar un **avantprojecte de llei orgànica per a la garantia integral de la llibertat sexual**, del qual destaca el retorn al codi penal de la tercera locativa i la lluita contra totes les formes d'explotació sexual.

3.4. Àmbit autonòmic a les Illes Balears

La **Llei orgànica 2/1983, de 25 de febrer, d'Estatut d'Autonomia per a les Illes Balears** —en la versió reformada de 2007— assenyala que són de la seva competència, entre altres matèries, «l'assistència social a les persones que pateixen marginació, pobresa o exclusió social; la igualtat de drets d'homes i de dones en tots els àmbits [...], la protecció social contra la violència, especialment la violència de gènere; els drets i l'atenció social dels immigrants amb residència permanent a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears» (article 16.3).

Amb la **Llei 5/2000, de 20 de gener**, es va crear l'Institut Balear de la Dona, la finalitat del qual és «fer efectius els principis d'igualtat de l'home i de la dona, impulsar i promoure la participació de la dona en tots els àmbits, i erradicar qualsevol mena de discriminació de la dona» (article 2).

El 2006, es va aprovar una legislació específica per «regular d'una manera integral la situació de la dona en les diverses esferes a fi de fer efectiu el principi d'igualtat de dones i d'homes en les Illes Balears»: la **Llei 12/2006, de 20 de setembre per a la dona**. Aquesta llei preveu mesures per a la inserció laboral de «dones en situació d'exclusió social o en risc de ser-hi [...] per haver exercit la prostitució».

¹ La prostitució és un espai en el qual convergeixen formes diverses de violència de gènere normalment invisibilitzades.

L'aprovació de la **Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes** fa palesa l'adopció d'un enfocament abolicionista en les polítiques autonòmiques, ja que es regulen els «mecanismes i dispositius, així com les mesures i els recursos, dirigits a promoure i garantir la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació per raó de sexe en qualsevol dels àmbits, de les etapes i de les circumstàncies de la vida». Aquesta llei reconeix expressament el tràfic de persones i qualsevol acte que impedeixi a les dones exercir lliurement la seva sexualitat com formes de violència sexual.

L'any 2017, el Govern balear va aprovar el pla **Mesures contra les violències masclistes 2017-2020**. La cinquena línia estratègica està destinada a l'«atenció integral a dones que pateixen o han patit violències masclistes i a les seves filles i als seus fills», i adapta per a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears el Protocol marc de protecció de víctimes de tràfic d'éssers humans.

El **Protocol d'actuació sanitària davant la violència masclista a les Illes Balears (2017)** reconeix l'important paper del personal sanitari en la prevenció de la violència masclista, inclòs el tràfic amb fins d'explotació sexual. Estableix pautes i circuits d'actuació i derivació, i inclou tots els recursos socials, jurídics, psicològics i d'acolliment de les Illes Balears.

El 2018, es va conformar la Mesa de Creació i Coordinació del **Pla autonòmic per a la lluita contra el tràfic de dones i nines per a l'explotació sexual i l'atenció a les dones en situació de prostitució a les Illes Balears (2019-2022)**, en la qual van participar diversos tipus d'entitats. Així mateix, el 2019, es va aprovar el **Pla per a la lluita contra el tràfic de dones i nines amb fins d'explotació sexual i l'abordatge de la prostitució a les Illes Balears (2019-2022)** que, amb una perspectiva decididament abolicionista, planteja una bateria d'accions per protegir els drets de les dones i les nenes en situació de prostitució o de tràfic de persones.

Objectius i metodologia

4.1. Objectius

Objectiu general

Conèixer la situació de la prostitució i del tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual al municipi de Maó.

Objectius específics

- 1** Analitzar la realitat actual de la prostitució al municipi de Maó i la seva relació amb el tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual.
- 2** Analitzar els canvis que s'han produït en les modalitats d'oferta i de demanda de prostitució en els darrers anys. En especial, els canvis que oculta l'oferta en pisos i la deslocalització, amb el suport de les tecnologies de la comunicació, així com els canvis pel que fa a l'increment del risc social i per a la salut de les persones prostituïdes.
- 3** Desenvolupar, en l'atenció social bàsica, indicadors de detecció que garanteixin que les persones ateses estiguin informades; i desenvolupar indicadors d'avaluació que permetin tant el seguiment dels casos detectats com la traçabilitat dels processos que segueixen.

4.2. Metodologia

Àmbit i abast del diagnòstic

L'àmbit territorial del diagnòstic i de la proposta d'intervenció és el municipi de Maó. En determinades ocasions, la recollida d'informació s'ha ampliat al municipi de Ciutadella perquè, des de les fases inicials de l'estudi, érem conscients de l'elevada mobilitat que hi ha a l'illa i perquè aquests municipis són els que apareixen en els anuncis de contactes i on s'ubiquen els pisos localitzats.

En el marc de la prostitució, aquesta mobilitat es produeix tant entre les dones com entre els prostituïdors: unes i altres es traslladen d'una part a l'altra de l'illa. Elles per fer sortides a domicilis, hotels i vaixells, i ells per acudir als pisos de prostitució.

A causa d'aquests factors, hem considerat imprescindible adoptar una mirada més àmplia. Pensem que, per assolir una comprensió adequada de la realitat de la prostitució a Maó, s'han de tenir presents elements d'anàlisi relacionats amb la mobilitat interna i la dimensió insular que la prostitució té en aquest context. Tanmateix, això no vol dir que aquest document sigui un diagnòstic insular —per a la qual cosa hagués calgut mapar tot el territori menorquí i entrevistar professionals d'altres municipis, tot observant les possibles diferències territorials.

El que volem fer notar és que hem incorporat informació i elements d'anàlisi procedents d'una àrea més gran (insular) sempre que servissin per explicar la realitat de la prostitució a Maó o que ajudessin l'Ajuntament de Maó a orientar la proposta d'intervenció.

Període d'elaboració

L'elaboració del diagnòstic s'ha dut a terme durant els dotze mesos que han transcorregut des de la firma d'acceptació de la beca per fer el diagnòstic.

El període de recollida d'informació o treball de camp va durar dos mesos i mig, del 22 de setembre a l'11 de desembre de 2020.

Estratègia metodològica

Per elaborar el diagnòstic, hem fet servir la **triangulació metodològica**, entesa com «la combinació de dues o més teories, fonts de dades o mètodes de recerca en l'estudi d'un fenomen singular» (Denzin, 1970).

A continuació, exposem les tècniques emprades per recopilar dades, agrupades en les diverses fases metodològiques. Això, però, no comporta que les fases hagin estat aïllades —al contrari, s'han alimentat les unes de les altres— ni tampoc que hàgim seguit l'ordre marcat en la descripció.

Fase quantitativa

La metodologia quantitativa consisteix en la recollida d'aspectes observables que es poden quantificar i es basa en l'estadística per analitzar-los. Les tècniques quantitatives emprades per elaborar el diagnòstic han estat les següents.

Anàlisi d'anuncis de contactes: Estudi de l'oferta de prostitució a l'illa a partir de l'anàlisi del contingut dels anuncis de contactes al lloc web <http://www.pasion.com>. Per fer-ho, hem codificat el contingut dels anuncis al voltant d'una selecció de variables recollides en un formulari i després n'hem estimat la freqüència distribuïda segons aquests apartats:

- Dades demogràfiques.
- Mesures de seguretat i de protecció contra la COVID19.
- Tarifes i formes de pagament.
- "Serveis".
- Models de feminitat.
- Estadístiques dels anuncis.

La recollida dels anuncis de contactes es va dur a terme un dia concret, el 28 de setembre de 2020, en el qual es van recopilar 258 relacionats amb prostitució a Menorca.

Qüestionari quantitatiu dirigit a dones en situació de prostitució: Instrument de recollida d'informació estructurada a partir de preguntes tancades. Tenint en compte la manca d'informació sobre el tema, el difícil accés a les dones i el caràcter exploratori de l'estudi, els criteris d'inclusió han estat:

- Estar o haver estat en situació de prostitució a Menorca.
- Haver mostrat disponibilitat per participar en l'estudi durant el període de recollida d'informació.

Per tant, no es tracta d'un mostreig probabilístic i la informació no es pot generalitzar estadísticament.

El qüestionari recopila, d'una manera anònima, dades sociodemogràfiques i informació sobre les necessitats de les dones i sobre el seu estat de salut.

Per posar-nos en contacte amb les dones, vam fer servir els números de telèfon dels anuncis de contactes que vam anar recollint durant les quatre primeres setmanes del treball de camp. Dels 106 números recollits, vam poder parlar amb 61 dones. De la resta, 37 telèfons estaven apagats i 24 ens van penjar. Finalment, vam aconseguir 31 qüestionaris vàlids, que vam incorporar en l'anàlisi.

Fase qualitativa

La metodologia qualitativa pretén analitzar i interpretar la realitat segons el significat social que li atorguen les persones involucrades. Per fer-ho, s'utilitzen tècniques que ens apropen al context del fenomen que s'investiga i que permeten a les persones expressar-se lliurement quant als temes que volem tocar.

El gruix de les tècniques emprades en l'elaboració del diagnòstic és de caràcter qualitatiu, ja que ens serveixen per estudiar les creences, les expectatives, els significats socials i les actituds de les persones implicades. És a dir, és una metodologia que es mou en el camp de la subjectivitat i de les relacions humanes, cosa que ens permet profunditzar en les situacions que fan que les dones s'iniciïn en la prostitució, en la realitat que vivencien, així com en les necessitats d'intervenció i en els seus plans de futur; explorar les motivacions de la demanda de prostitució femenina a Maó, i identificar les necessitats d'intervenció de les administracions i dels recursos implicats.

Observació participant: Tècnica que consisteix a recollir informació d'una manera no intrusiva observant l'escenari i les interaccions que s'hi produeixen. Serveix per conèixer millor el context de prostitució i comprendre els significats socials que les dones en situació de prostitució atorguen al fenomen (creences, comportaments, rituals), alhora que s'hi guanya confiança.

Vam posar en pràctica aquesta tècnica durant els acostaments als espais de prostitució i a les dones en situació de prostitució, durant els quals els equips de mdm lliuràvem material de prevenció ¹ i oferíem informació sobre accés a la salut i drets sexuals i reproductius.

A Maó vam realitzar acostaments setmanals durant set setmanes i a Ciutadella, en tres ocasions.

ACOSTAMENT A ESPAIS DE PROSTITUCIÓ

Maó	7 sortides
Ciutadella	3 sortides

Vam fer l'acostament als espais de prostitució en pisos compartits o habitacions de lloguer. Amb les dones que estaven en pisos a percentatge, vam fer els acostaments en espais públics de la ciutat, com ara places, parcs o cafeteries, on podíem fer intervencions preventives i lliurar el material per practicar sexe d'una manera més segura.

Les dones van acollir aquests acostaments molt positivament. Algunes coneixien mdm d'altres zones de l'Estat espanyol, però la majoria no ens coneixien ni estaven acostumades a que els oferissin informació sobre accés a la salut o accés gratuït a material de prevenció.

¹ Lot de material de prevenció: preservatius masculins i femenins, sobres de gel lubricant, esponja vaginal i dic dental.

Entrevistes en profunditat a dones en situació de prostitució: Vam fer servir el format relat de vida amb un guió que tractava aspectes vitals des de la infància de les dones entrevistades fins al moment actual, incorporant-hi també una projecció del futur desitjat i insistint en l'inici de la situació de prostitució (en general i a Menorca); en el funcionament de la prostitució a Menorca; en la demanda (perfil, pràctiques demandades, situacions de violències i vulnerabilitat de drets), i en les propostes d'intervenció d'acord amb les seves pròpies necessitats.

Vam posar-nos en contacte amb elles durant els acostaments a espais de prostitució i a dones en situació de prostitució a Maó i Ciutadella.

Vam entrevistar 18 dones en situació de prostitució.

ENTREVISTES SEMIESTRUCTURADES A DONES EN SITUACIÓ DE PROSTITUCIÓ

CODI	PAÍS	MUNICIPI	IDENTIDAT	EDAT	ESTUDIS
M01	Argentina	Maó	Trans	31	Superiors
M02	Colòmbia	Maó	Cis	29	No
M03	Brasil	Maó	Cis	44	Batxillerat
M04	Rep. Dominicana	Maó	Cis	28	Batxillerat
M05	Rep. Dominicana	Maó	Cis	44	Bàsics
M06	Colòmbia	Ciutadella	Cis	30	Batxillerat
M07	Colòmbia	Ciutadella	Cis	35	Universitaris
M08	Colòmbia	Ciutadella	Cis	34	Superiors
M09	Veneçuela	Maó	Cis	39	No
M10	Colòmbia	Maó	Cis	32	Superiors
M11	Brasil	Maó	Cis	45	Bàsics
M12	Rep. Dominicana	Maó	Cis	26	No
M13	Colòmbia	Maó	Cis	20	Superiors
M14	Rep. Dominicana	Maó	Cis	46	Bàsics
M15	Colòmbia	Maó	Cis	38	Superiors
M16	Rep. Dominicana	Maó	Cis	50	No
M18	Colòmbia	Maó	Cis	31	NS/NC
M19	Colòmbia	Maó	Cis	33	Superiors

Vam fer les entrevistes en dependències de l'Ajuntament de Maó i llocs on es podia parlar amb tranquil·litat, conservant l'anonimat i la confidencialitat, i garantint sempre un espai segur i sense interrupcions en el qual poguessin sentir-se còmodes i amb confiança per relatar les seves trajectòries de vida sense sentir-se jutjades. En tots els casos vam fer lloc després de les entrevistes per tancar els aspectes emocionals que poguessin activar-se a causa del record de situacions complexes.

Vam enregistrar les converses, que es van transcriure per fer-ne una anàlisi posterior. Abans de començar l'entrevista, les dones van ser informades del que implicava la seva participació i de quins són els objectius de l'estudi, i van signar el consentiment informat per a l'enregistrament de l'entrevista i l'ús de la informació per a la recerca.

A fi de garantir la seguretat de les dones entrevistades, vam tenir en compte les recomanacions ètiques i sobre seguretat plantejades per l'Organització Mundial de la Salut (oms) en la col·lecció Donant Prioritat a les Dones (OMS, 2001):

- 1** Garantir la seguretat de les entrevistades i de l'equip de recerca en totes les decisions del projecte.
- 2** Tractar cada dona i la seva situació com si el dany potencial fos extrem, i no començar mai cap entrevista que pugui empitjorar les circumstàncies de la dona a curt o llarg termini.
- 3** Protegir l'anonimat i la confidencialitat de les persones entrevistades al llarg de l'elaboració, la difusió i la publicació del diagnòstic, i garantir a cada moment la seguretat de les dones i la qualitat de les dades.
- 4** Triar l'equip de recerca amb cura i proporcionar-li suport psicosocial especialitzat.
- 5** Incloure accions encaminades a reduir tota possible dificultat ocasionada als participants per culpa de la recerca.
- 6** Tenir informació de referència sobre els recursos i els serveis socials, per poder derivar les dones, si calgués.
- 7** Obtenir el consentiment informat abans de cada entrevista, assegurant-nos que la persona n'entén clarament el contingut i l'objectiu, l'ús que volem donar a la informació i el seu dret a no contestar preguntes, a terminar l'entrevista quan vulgui i a posar restriccions a l'ús de la informació.
- 8** Estar preparada per a una intervenció d'emergència o contenció emocional.

- 9 Evitar traumatitzar o culpabilitzar i revictimitzar les dones. Per això, no es fan preguntes d'una alta càrrega emocional i s'està preparada per afrontar les angoixes de la dona i ressaltar les seves fortaleces.
- 10 Fer servir la informació d'una manera que beneficiï les dones en situació de prostitució, perquè les conclusions i les recomanacions serveixin per a la intervenció social.

Entrevistes semiestructurades a homes que consumeixen prostitució femenina a

Maó: Vam fer dues entrevistes a homes que consumeixen o han consumit prostitució d'una manera habitual. Es van dur a terme per telèfon (1) i presencialment (1), i es van enregistrar i transcriure per fer una anàlisi posterior, després d'obtenir autorització dels entrevistats, als quals vam explicar els objectius de l'estudi i vam garantir la seva confidencialitat.

ENTREVISTES SEMIESTRUCTURADES A HOMES PROSTITUÏDORS

CODI	PAÍS	MUNICIPI	IDENTIDAT
H01	Espanya (Menorca)	Maó	Cis
H02	Colòmbia	Maó	Cis

Entrevistes semiestructurades a informants clau: Instrument de recollida d'informació a partir d'una conversa oberta basada en un guió establert. Aquesta mena d'entrevistes serveixen de pont entre l'equip de recerca i la població objecte-subjecte d'estudi. Tanmateix, per a l'elaboració d'aquest diagnòstic, cap de les entitats entrevistades no va poder posar-nos en contacte amb dones en situació de prostitució a l'illa. No va ser el cas, però, dels homes prostituïdors, amb els quals sí que vam poder comunicar-nos mitjançant informants clau.

L'objectiu de les entrevistes era acostar-nos a la prostitució des dels diversos àmbits d'intervenció implicats, així com avaluar la intervenció que s'hi fa i determinar-ne els punts forts i flacs.

Vam fer 13 entrevistes individuals i 3 entrevistes de grup. En total, hi van participar 18 professionals de Menorca i, per la vinculació i l'experiència en el tema estudiat, 1 professional de Mallorca. Vam enregistrar les entrevistes, que es van transcriure per fer-ne una anàlisi posterior, tret d'una per a la qual no vam obtenir autorització de gravació i de la qual vam prendre notes.

El perfil de les persones participants es detalla tot seguit. Hem preferit mantenir-ne l'anonimat, raó per la qual no es faciliten els noms d'aquestes persones.

ENTREVISTES SEMIESTRUCTURADES A INFORMANTS CLAU

ÀMBIT TEMÀTIC	INSTITUCIÓ	DEPARTAMENT	ÀMBIT TERRITORIAL	CODI
Polítiques d'igualtat i contra les violències de gènere	Delegación de Gobierno contra la Violencia de Género	Unitat contra la Violència envers la Dona	Estatal	AC02
Judicatura	Jutjat de primera instància d'instrucció, Maó	Judicial	Insular	AC07
Cossos i forces de seguretat	Policia Nacional	Brigada Local d'Estrangeria i Frontera	Estatal	AC15
Cossos i forces de seguretat	Policia Nacional	Unitat d'Atenció a la Família i Dona (UFAM)	Estatal	AC15
Cossos i forces de seguretat	Guàrdia Civil	Comandància, Calvià	Estatal	AC10
Cossos i forces de seguretat	Guàrdia Civil	Equip Territorial de Policia Judicial	Estatal	AC10
Cossos i forces de seguretat	Policia Local de Maó	Prefectura	Municipal	AC01
Sanitari	Hospital Mateu Orfila	Tocologia	Regional	AC05
Sanitari	Hospital Mateu Orfila	Treball social	Regional	AC05
Sanitari	Centre d'Atenció a la Dona	Atenció primària	Insular	AC12
Social	Centre Assessor de la Dona	Jurídic	Insular	AC03
Social	Centre Assessor de la Dona	Treball social	Insular	AC04
Social	Centre Assessor de la Dona	Psicologia	Insular	AC13
Social	Ayto. de Maó	Serveis socials	Municipal	AC14
Social	Cáritas Diocesana	Orientació Laboral	Insular	AC11
Polític	PSOE		Municipal	AC18
Polític	Ciudadanos		Municipal	AC17
Polític	Ara Maó		Municipal	AC16
Polític	Partido popular		Municipal	AC19

Entrevistes no estructurades a informants clau: Entrevistes informals a informants clau que treballin o hagin treballat en el sector del taxi a Menorca. L'elevada mobilitat de l'illa en relació amb la prostitució fa pensar que aquest grup podria tenir informació rellevant sobre la prostitució a Menorca, tal com succeeix en altres llocs. Vam fer tres entrevistes: dues a taxistes oficials i una a un xofer particular d'un espai de prostitució.

Es van dur a terme per telèfon (2) i presencialment (1), i es van enregistrar i transcriure per fer una anàlisi posterior, després d'obtenir l'autorització dels entrevistats.

ENTREVISTES NO ESTRUCTURADES A INFORMANTS CLAU

PROFESSIÓ	IDENTIDAT	LOCALITZACIÓ	CODI
Taxista	Home	Maó	AC08
Taxista	Home	Maó	AC09
Xofer	Home	Maó	AC06

Limitacions de l'estudi

Pel que respecta a les limitacions de l'estudi, cal subratllar els aspectes següents:

- En general, la prostitució és un fenomen invisibilitzat que opera d'una manera clandestina i del qual no es té informació. A Menorca, la situació es veu accentuada per la manca d'entitats que intervenen en prostitució i per les dimensions territorials.
- L'illa no té cap entitat que intervingui en prostitució.
- L'elevada mobilitat de les dones en situació de prostitució, la majoria de les quals no resideixen a l'illa d'una manera habitual, sinó durant temporades curtes.
- El context derivat de la pandèmia de covid-19 ha incrementat les dificultats per posar-se en contacte amb dones en situació de prostitució, ja que s'han clausurat gairebé tots els clubs.
- Les dificultats per posar-se en contacte amb homes prostituïdors, ja que és una activitat que, en general, mantenen en secret o dins d'un cercle tancat (amics determinats).

És important recalcar que el diagnòstic que ens ocupa recull la informació sobre prostitució a Maó i a part de l'illa de Menorca en un moment particular molt marcat per la crisi del coronavirus i les seves conseqüències (de setembre a desembre de 2020).

Val a dir també que únicament recull una fotografia de la prostitució a partir de les dones a les quals vam accedir, per la qual cosa no pretenem que esdevingui cap generalitat sobre la prostitució a Maó ni a Menorca.

En definitiva, aquest document constitueix una primera aproximació a la realitat de la prostitució a Maó (i part de l'illa); a les situacions que han portat les dones a estar en situació de prostitució a Menorca; a les seves necessitats, vivències de violències de gènere i vulneracions de drets; a la demanda de prostitució (motivacions, pràctiques demandades, perfil), així com a les necessitats d'intervenció en matèria de prostitució i tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual des de les competències municipals corresponents.

**Aproximació a
la realitat de la
prostitució i del
tràfic de persones
amb finalitat
d'exploració sexual
al municipi de Maó**

Olivero

5.1. Mapa de la prostitució a Maó

5.1.1. Característiques principals de la prostitució

Invisibilització i temporalitat

La prostitució a Maó, i per extensió a tota Menorca, és un fenomen invisibilitzat i del qual amb prou feines hi ha informació. En general, és una problemàtica que passa totalment desapercebuda a l'illa i que roman en una dimensió paral·lela, oculta a la vida pública quotidiana de la gent que hi resideix o la visita i no està implicada en aquesta activitat.

És una situació que sembla molt amagada, molt poc visible a ulls de tothom. [AC03]

[...] jo crec que a Maó mai no es parla de prostitució; no hi ha prostitució al carrer, no és visible i sembla... Anava a dir-te que la gent pensa que no existeix. No sé si ho pensa o no ho pensa. Però no se'n parla, això és un fet. Com que no en tens al carrer, no es veu, no creen problemes d'ordre públic al carrer i la gent s'oblida del tema. [AC16]

És a dir, el problema que tenim és que a Menorca no sabem que hi ha prostitució. [...] O sigui, que a Menorca no tenim prostitució establida aquí. Són màfies que les porten i les duen, i, a Menorca, s'hi estan molt poc. [AC12]

La idiosincràsia de l'illa, un lloc petit en el qual tothom es coneix i on la pressió social és, per tant, elevada, accentua la invisibilitat de la prostitució i contribueix a mantenir-la oculta, perquè als mateixos clients els convé que passi desapercebuda, de manera que puguin restar en l'anonimat. No hem d'oblidar que la prostitució i el tràfic de dones amb finalitat d'explotació existeixen perquè homes que resideixen o visiten l'illa consumeixen prostitució.¹

És molt curiós que, quan fas alguna intervenció telefònica, sempre, sempre, sempre acaba sortint algú —no algú, molta gent— que coneixes pel mig. Em refereixo a consumidors. És a dir, que sí, que hi ha un consum molt elevat a l'illa. [AC07]

¹ En parlar de consum, volem fer visible la mercantilització i la cosificació del cos de les dones que el neoliberalisme ha incorporat en la prostitució, legitimant-la així socialment com una forma d'oci. En aquest sentit, esdevé una eina del patriarcat neoliberal que contribueix a la desigualtat i que reafirma la masculinitat tradicional. D'ara endavant utilitzarem el terme prostituïdor per nomenar els homes que consumeixen i demanen prostitució, denominats socialment com "clients".

La crisi del coronavirus i la deslocalització¹ que la prostitució venia experimentant en els darrers anys han contribuït encara més a invisibilitzar-la. Gran part dels clubs de l'illa han tancat en l'últim any i la prostitució s'ha traslladat a cases rurals i pisos en els municipis principals.

La temporada estival comporta un augment de la població de l'illa (tant de residents temporals per motius laborals o per segona residència com de turistes) que ocasiona un increment dels espais de prostitució i de les dones en situació de prostitució.

“

Es pressuposa que a l'estiu sí que hi ha un augment, perquè hi ha un increment de població i ha d'haver-hi un increment de demanda, segur. [...] Sí que és cert que aquí, quan funcionaven els clubs, a l'hivern baixava molt el nombre de noies respecte de l'estiu; fins i tot, alguns que van començar només obrien a l'estiu en els últims anys. Per tant, aquest increment és evident. [AC02]

Amb això no volem afirmar que hi hagi turisme sexual a l'illa, sinó que, amb l'augment de la població en èpoques determinades de l'any, també creix el nombre de prostituïdors.

“

[...] evidentment que hi ha demanda de prostitució a Menorca. A l'estiu dupliquem i gairebé tripliquem la població. Doncs, evidentment, venen empresaris dedicats a aquest tema i munten locals... segur que il·legals i... porten noies. Vull pensar que la majoria hi són voluntàriament, però segur que hi ha un percentatge que no ho és o que ve enganyada i a cobrir aquesta demanda a l'estiu, perquè aquesta demanda hi és. [AC20]

[...] aquí tenim un turisme més familiar, així que sí que és veritat que a l'estiu hi ha més moviment de dones (i això ho sabem), però no és una cosa que sigui tan significativa com en altres illes. No ho crec. Que pot haver-hi més moviment, sí. [AC06]

També és cert que la intervenció de mdm amb persones en prostitució a Mallorca confirma la relació entre el turisme i la prostitució a les Balears, ja que el nombre d'atencions durant la temporada turística (del 15 d'abril al 15 d'octubre) es duplica any rere any, com es fa palès tant en les memòries de la xadpep publicades per l'Ajuntament de Palma de

¹ La deslocalització de la prostitució fa referència al desplaçament de l'oferta cap a Internet (aplicacions mòbils, xarxes socials i llocs web), així com a l'augment de la prostitució a domicili i la creació de serveis en línia.

Mallorca², com en les memòries d'activitat de Metges del Món Illes Balears.

Menorca i les Balears, o tots els llocs d'oci i de turisme, sempre tindran hotel, alcohol, discoteca i prostitutes, de tota la vida. És el capitalisme salvatge. [...] Parlo en general perquè, quan hi ha turisme sempre a Menorca o Eivissa o Mallorca, sempre hi hagut un munt de bordells, però un munt. [H02]

La dispersió geogràfica de Menorca, on hi ha moltes cases de pagès aïllades, i els moviments de població relacionats amb l'estacionalitat laboral i el turisme contribueixen a la invisibilització i la clandestinitat de la prostitució. Això dificulta la detecció dels casos de tràfic de persones amb finalitat d'exploració sexual, per si mateixa difícil.

Espais de prostitució

Amb la crisi del coronavirus, s'ha accelerat la digitalització i la deslocalització de la prostitució arreu del món: es fa publicitat mitjançant les xarxes socials (xs) i llocs webs d'anuncis de contactes, i es trasllada dels clubs i del carrer a pisos i cases on les dones estan més invisibilitzades i on els homes que consumeixen prostitució conserven més l'anonimat.

[...] la situació de la prostitució de fa uns anys fins ara... doncs, la veritat és que s'omplien els clubs, no hi havia el que són cases de... cases particulars. Però ara, avui dia, els clubs ja no existeixen. Bé, no existeixen... No n'hi ha, i amb això del covid, menys encara. Està tot tancat i el que més funciona són les cases particulars. [AC08]

Malgrat tot, farem un recorregut pels espais tradicionals de prostitució a l'illa.

Prostitució de carrer

En aquests moments no hi ha prostitució de carrer a cap àrea de l'illa.

² Disponibles en el lloc web de l'Ajuntament de Palma: https://www.palma.cat/portal/PALMA/contenedor1.jsp?seccion=s_fdes_d4_v1.jsp&contenido=101293&tipo=6&nivel=1400&layout=contenedor1.jsp&codResi=1&language=es

A Maó s'ha parlat d'un petit barri *xino*, on hi havia prostitució de carrer, al voltant del que actualment es coneix com Tanques del Carme, rere la plaça de la Miranda.

Anteriorment sí, anteriorment [...] sí que hi havia diversos bars on s'oferia la prostitució. No eren prostíbuls tal qual, però sí que s'exercia pels volts. [AC02]

La desaparició de la prostitució de carrer a Maó ha arribat d'una manera natural, no causada per cap ordenança municipal. La idiosincràsia de l'illa i la proximitat i familiaritat de les persones probablement hagin estat un factor decisiu en la desaparició.

Clubs

Tenim constància de l'existència de sis *clubs* a l'illa en les últimes dècades; avui tan sols roman obert un d'ells a Ciutadella.

El port de Maó ha estat l'àrea que tradicionalment ha centralitzat els clubs de prostitució al municipi: El Padrino, Fellini i El Cocktail.

Menorca és un lloc petit; crec que els locals han tancat. Hi havia tres al port: El Padrino, que era al costat del Texas. A vegades, anaves al Texas i t'hi trobaves les noies que havien sortit a menjar un entrepà. I, després, per allà pel Gin Xoriguer, n'hi havia un altre. No en recordo el nom, però era més tèrbol. Jo normalment anava a El Padrino, el més clàssic. [H01]

Ara per ara, cap d'ells no està obert. El darrer en tancar va ser El Cocktail, arran de la crisi del coronavirus. Era el que es coneix com un local de cambres o bar de copes amb habitacions al pis superior. Les dones percebien un percentatge del preu de les copes que prenién els clients (un 40%) i el local es quedava un 40% del preu dels "serveis" que les dones fessin, més un import diari fix per l'habitació.

A Sant Lluís, municipi proper a Maó, hi ha el *club* Es Figuera, que va romandre obert durant el 2020, però amb poca afluència de públic i poques dones. Es pot assimilar a un club de carretera. Funciona d'una manera semblant a l'anterior: el *club* es queda un 40% de cada servei, més 10 € diaris per l'ús de la cambra; les dones reben la meitat del preu de les copes.

Tenim constància de dones que abans de la pandèmia eren en aquests dos *clubs* i que es van traslladar a pisos, sia d'una manera independent, sia mitjançant terceres persones.

Un altre *club* molt conegut a l'illa era El Caballo Blanco, as Migjorn Gran. Va tancar l'any 2012 després d'un seguit d'altercats i d'operacions policials en les quals es van detenir 13 persones acusades de diversos delictes contra la llibertat sexual i la immigració il·legal.¹ La informació que ens han fet arribar sobre aquest local és que era un lloc emblemàtic a l'illa, freqüentat per homes econòmicament ben situats i en el qual es tancaven negocis empresarials.

A Ciutadella hi havia els dos *clubs* que completen la llista dels sis locals localitzats: La Noite i Danzas. El primer, situat a Cala en Bosc, va tancar al març de 2020 per la crisi del coronavirus i no ha tornat a obrir. Danzas, situat a Cala en Brut, és un local de copes amb barra americana que encara segueix funcionant. En els acostaments a espais de prostitució durant el treball de camp, vam provar d'acudir-hi i de parlar amb alguna de les dones, però no va ser possible. De les dones que vam entrevistar, cap d'ella no ens va donar informació sobre aquest local ni el seu funcionament.

Pisos

Ara per ara, la prostitució a Maó, i pràcticament arreu de l'illa, es concentra en un nombre indeterminat de pisos, que varien segons la temporada, tant pel que fa a la quantitat com quant a la localització i al nombre de dones que allotgen.

Menorca és atípica, perquè la situació de Menorca són pisos, en gran part. De clubs, no n'hi han gaires. [...] Això dels pisos... És que són dos mons diferents. No té res a veure un món amb l'altre. [AC10]

Durant el treball de camp es van localitzar prop de 12 pisos a Maó i 6 a Ciutadella. Segons la informació que tenim, Ciutadella té més flux de prostitució. Les localitzacions corresponen a l'elaboració del diagnòstic centrat en Maó.

En el cas de Maó, són pisos més o menys estables que funcionen tot l'any. Hem de tenir present que el treball de camp es va dur a terme fora de temporada i durant el 2020, l'any de la pandèmia, raó per la qual el nombre i la localització dels pisos pot ser diferent.

El pisos localitzats al centre de Maó es concentren en dues àrees al voltant del casc històric.

¹ "Detenidas trece personas en una operación contra la prostitución en Menorca", disponible a <https://www.esdiari.com/8723-detenidas-trece-personas-en-una-operacin-contra-la-prostitucin-en-menorca/> [Consulta: 3 d'agost de 2021].

A Ciutadella només vam fer una petita aproximació, per la qual cosa els resultats no són representatius. Amb tot, els pisos eren al voltant del centre de salut i prop de la plaça de Sant Antoni.

La tipologia dels pisos varia segons el grau d'independència de les dones i l'explotació que té lloc en l'espai de prostitució. A continuació descrivim els tipus de pisos que les dones entrevistades han relatat en els seus discursos.

Dones en situació de prostitució que resideixen a l'illa:

- Pis llogat per una dona, en el qual exerceix. Ella mateixa publica els seus anuncis i gestiona el seu temps, les seves tarifes i els "serveis" que fa.
- Pis llogat i compartit per diverses dones, en el qual viuen i exerceixen la prostitució. Cadascuna té la seva cambra, publica els seus anuncis i gestiona el seu temps, les seves tarifes i els "serveis" que fa.

Dones en situació de prostitució i tràfic amb fins d'explotació sexual que venen a Menorca per temporades curtes, no necessàriament a l'època estival:

- Habitació llogada per setmanes en un pis (de 150 € a 300 € per setmana). El funcionament és semblant al sistema de plaça, però elles decideixen quan viatgen i per quant de temps. En els discursos de les dones entrevistades que s'estan en pisos d'aquesta mena, són elles qui publiquen els seus anuncis i gestionen el seu temps, les seves tarifes i els "serveis" que fan.
- Habitació en un pis a percentatge (60/40). Cada dona té una cambra on exerceix. Les dones publiquen els seus anuncis i gestionen el seu temps, les seves tarifes

i els “serveis” que fan. Generalment, són dones que s'hi estan temporades molt curtes (de dues a quatre setmanes) i que intenten fer el màxim de “serveis”.

- Habitació en un pis a percentatge (60/40 o 50/50). Cada dona té una cambra on exerceix. Les persones que regenten els pisos gestionen els anuncis i el temps de les dones, que han d'estar disponibles les 24 h per rebre qualsevol client en qualsevol moment. Normalment, només tenen 1 h de descans al dia per anar a comprar o per enviar diners a la seva família. En la majoria d'aquests pisos a Menorca, elles decideixen quins “serveis” fan i quins no, però també n'hi ha on no poden triar.
- Pis a percentatge (50/50). Mateixes característiques que el tipus anterior, tret que les dones no tenen un espai propi per descansar, sinó que hi ha habitacions on exerceixen i que totes comparteixen.

La majoria de les dones entrevistades es troben ara per ara en pisos o habitacions llogades d'una manera independent o a percentatge (60/40) i són elles qui gestiona els seus anuncis. Malgrat tot, totes han passat per pisos a percentatge (50/50) amb un grau o altre d'explotació econòmica i restriccions personals, com veurem més endavant.

Percentatges i tarifes

D'acord amb les dones entrevistades, sembla que les tarifes dels “serveis” i els percentatges que percep qui gestiona els pisos o les habitacions són més elevats a Menorca que en altres llocs del territori espanyol. D'una manera general, les dones assenyalen que el percentatge actual que es queden elles de cada servei és del 60%, mentre que a la Península o a Mallorca és del 50%. No obstant això, les mateixes dones ens han relatat l'existència de pisos a Menorca en els quals es quedaven el 50%; són els pisos als quals van arribar inicialment a l'illa, on les situacions d'explotació empitjoren (disponibilitat 24 h amb només una hora per sortir o descansar i privació de llibertat de decisió sobre els “serveis” que es fan).

Amb les tarifes dels “serveis” passa el mateix: a Menorca són més cares. Segons la informació obtinguda en les entrevistes, aproximadament entre un 20% i un 30%.

[...] més barat allà; molt barat, molt, massa barat. És una humiliació, massa. A la Península, a Andalusia per 10€, 15€... fatal, un desastre. [H02]

Els preus a la Península són més econòmics. Aquí mitja hora són 70€ i una hora, 120€. Allà mitja hora 50€ i una hora 100€ [...] i els pisos allà a la Península sobretot són 50/50, aquí, 60/40. [M18]

Conclusió

Les característiques de l'illa —dimensions, dispersió geogràfica, pressió social, fluctuació de la població al llarg de l'any—, juntament amb la deslocalització i la invisibilitat de la prostitució fan difícil estimar l'envergadura del fenomen. En aquests moments, la prostitució i tràfic amb fins d'explotació sexual es concentra en pisos o cases de diferents tipologies que a Maó es distribueixen al voltant de dues àrees properes al centre històric.

5.1.2. Descripció de l'oferta de prostitució segons l'anàlisi dels anuncis web

La publicitat sobre prostitució fomenta una imatge estereotipada de les dones, les despersonalitza i les redueix a mers objectes de consum, a més de promoure pràctiques de risc i legitimar la violència contra les dones.

En l'informe sobre la situació de la prostitució que es va presentar en el Parlament l'any 2007, ja es recomanava als mitjans de comunicació que eliminessin els anuncis de contactes a fi d'evitar la cosificació, sexualització i mercantilització de les dones i d'«impedir el negoci de les organitzacions mafioses dedicades al comerç sexual» (Corts Generals, 2007: 57). De llavors ençà, s'han presentat diverses temptatives de regulació d'aquesta publicitat sexista i que atempta contra la dignitat de les dones. Progressivament, els diaris estatals principals han anat renunciant als ingressos que obtenien amb aquesta mena d'anuncis¹, que de mica en mica s'han traslladat al món digital.

La Comissió d'Assumptes Socials i Drets Humans del Parlament balear va aprovar el febrer de l'any 2019 una proposició no de llei en la qual s'instava el Govern central a «avançar en l'elaboració d'una disposició amb rang de llei per prohibir la publicitat de prostitució en els mitjans de premsa escrita i altres formats», alhora que s'instava el Govern balear a «treballar per eliminar la publicitat de prostitució i de comerç sexual, en qualsevol dels mitjans informatius».

A Menorca, l'edició en paper del diari gratuït Menorca al día va deixar de publicar la secció d'anuncis de contactes l'any 2020 i no hi ha fulls de mà de contactes en locals d'oci nocturn ni en els parabrises dels cotxes, com succeeix en altres territoris de l'Estat

¹ *Público* es el únic periòdic escrit que va néixer sense anuncis de contactes. 20 minutos els va suprimir el 2007; *La Razón*, el 2009; *El País* i *l'ABC*, el 2017, i *El Mundo*, el 2018 (informació de García de Muro, M. [2019], «La prensa española, ¿cómplice de trata?», a *Pikara Magazine*. Disponible a <https://www.pikaramagazine.com/2019/04/prensa-trata>). [Consulta: 15 d'abril de 2021]. A les Illes Balears, *El diario de Mallorca* els va suprimir el 2019.

espanyol. L'únic mitjà pel qual es dona publicitat als espais de prostitució de l'illa són els llocs web de anuncis de contacte.

Hi ha pàgines de prostitució a tota Espanya. I tu el que fas es anar mirant i trucant [AC08]

Aquests anuncis constitueixen l'eina principal de comunicació entre l'oferta i la demanda de prostitució. Com qualsevol altra forma de publicitat de la societat de consum, transmet significats, valors, actituds i comportaments estereotipats i relacionats amb el que cerquen els homes que demanen prostitució. En aquest sentit, resulta d'interès analitzar aquesta mena d'anuncis, no tant per quantificar l'oferta —atès que el funcionament del lloc web dificulta aquesta tasca—, sinó per conèixer, amb l'anàlisi del contingut, quines són les característiques femenines i les pràctiques sexuals que es publiciten.

[...] ja saps com són els anuncis. Un diu què és el que vol fer, què fa. Llavors ja per aquesta característica, ells et busquen a tu. [M18]

En el moment de realització del treball de camp, vam trobar dos llocs web de anuncis de contactes que publiquessin anuncis de de Menorca <http://www.pasion.com> i <https://es.adultguia.com/>. am optar per analitzar el primer lloc web, perquè era el que més anuncis tenia (258 vs. 7).

El web Pasion.com té abast estatal i a Menorca agrupa la pràctica totalitat de l'oferta de prostitució de l'illa, corroborat tant per les dones entrevistades com per alguns informants clau.

El lloc web té 16 seccions i la que correspon als anuncis de contactes de prostitució és la de contactes dones. Curiosament, la secció de contactes d'homes no conté anuncis de prostitució masculina dirigida a dones, com es podria pensar en un primer moment, sinó anuncis d'homes que cerquen sexe gratuït o sexe de pagament amb dones². Això ens confirma que la prostitució és una manifestació patriarcal assentada en relacions de poder entre homes i dones que reforça la masculinitat heterosexual hegemònica i que garanteix la percepció de superioritat i dominació dels homes envers les dones.

2 El lloc web també té apartats de *contactes gais* i *contactes lesbianes*.

Per recollir els anuncis, vam fer una cerca el 28 de setembre de 2020. Vam fer servir l'apartat "contactes dones", la localització "Balears" i el criteri de cerca "Menorca".

The image shows a search interface for 'EL BUSCANUNCIOS'. It features a search bar with the text 'menorca' entered. To the left of the search bar is a dropdown menu labeled 'Contactos mujeres'. Above the search bar is another dropdown menu labeled 'Balears'. Below the search bar, there are two more dropdown menus: 'Edad desde' and 'hasta', and a dropdown menu labeled 'ordenar por fecha'. A search button labeled 'Buscar' is located to the right of the search bar.

La plataforma va trobar 258 anuncis. El 94% d'ells corresponen a anuncis de contactes de Menorca; el 3% són anuncis de contactes sense localització concreta, en els quals es mencionen diversos llocs del territori espanyol (que no analitzarem), i el 3% restant són anuncis dirigits a dones en situació de prostitució, en què es fa publicitat de pisos o habitacions.

Anuncis de pisos o habitacions (8 anuncis)

Distingim dos tipus d'anuncis de pisos o habitacions: els generalistes (5 anuncis) que fan publicitat d'habitacions o pisos disponibles en diversos punts del territori de l'Estat espanyol i els que fan referència a pisos i habitacions a Menorca (3 anuncis). Entre aquests darrers, hi ha un pis a Ciutadella i dos a Maó. Curiosament, el número de telèfon de tots els anuncis generalistes i el d'un dels pisos de Maó és el mateix, de la qual cosa deduïm que es tracta d'alguna mena de xarxa o d'organització.

Anuncis web de contactes (243 anuncis)

Abans d'endinsar-nos en els resultats de l'anàlisi, convé ressaltar diverses qüestions.

- D'una banda, no és possible diferenciar si els anuncis els escriuen i gestionen les dones o les persones que regenten pisos o cases de prostitució.
- D'altra banda, és difícil estimar el nombre de dones en situació de prostitució o el nombre de pisos que hi ha a Menorca a partir dels anuncis web. Hi ha anuncis que es repeteixen, anuncis diferents amb el mateix número de telèfon (que poden ser d'un pis o d'una casa de prostitució, o d'una mateixa dona que faci servir diversos telèfons) i diferents anuncis que es refereixen al mateix espai de prostitució (pis o casa). A més, la mobilitat de les dones en situació de prostitució i el funcionament del lloc

web dificulta aquesta estimació, perquè moltes dones són a Menorca per temporades curtes.

Els 243 anuncis web que allotjava el portal el 28 de setembre de 2020 corresponien a 67 números de telèfon diferents.

Tot seguit exposem els resultats de l'anàlisi dels anuncis web recollits. És important recordar que no parlem d'informació real, sinó de la que es fa servir per anunciar-se, és a dir, informació relacionada amb les especificitats de la prostitució que s'ofereix a Menorca.

Dades demogràfiques

La majoria dels anuncis (97,9%) corresponen a dones cis i una petita minoria (1,6%), a dones trans. Un dels anuncis és d'un home cis que ofereix prostitució masculina dirigida a altres homes. Com hem assenyalat anteriorment, la prostitució és un reflex i alhora un mecanisme que manté i reproduceix la desigualtat de gènere.

L'origen o la procedència de les dones en situació de prostitució és una variable que a priori podria semblar important amb relació a l'oferta de prostitució; tanmateix, crida l'atenció que a la majoria dels anuncis (60,5%) no s'indiqui. En els que sí que s'assenyala (39,5%), la majoria són anuncis que publiciten dones llatines (42,7%) i asiàtiques (41,7%), i una menor part espanyoles (15,6%).

IDENTITAT		PROCEDÈNCIA	
Dona Cis	97,9%	Espanya	15,6%
Dona Trans	1,6%	Amèrica Llatina	42,7%
Home Cis	0,4%	Àsia	41,7%
Home Trans	0,0%	Àfrica	0,0%

Font: Elaboració pròpia

També crida l'atenció que no hi hagi anuncis que publicitin dones africanes quan si es té constància que hi hagi dones africanes en situació de prostitució i tracta. Com veurem més endavant, durant l'acostament a les dones en situació de prostitució i els espais on es troben només contactem amb dones llatines. Les dones africanes estan totalment ocultes i invisibles i l'accés a les dones asiàtiques està molt limitat.

Tots els anuncis que publiciten dones asiàtiques (40 en total) tenen tots el mateix número de telèfon i són renovats amb molta freqüència per a situar-se al principi de la web de manera constant. Es tracta d'un mateix espai de prostitució (pis) on les dones que publiciten tenen les mateixes característiques: noies joves (22 anys), noves ("nouvingudes a l'illa") i que apel·len a estereotips etnosexuals com la submissió i el tracte dolç, afectuós o "de nuvis" associat a les dones.

Aquests anuncis també fan palès que el perfil de la persona usuària del lloc web és actiu des del novembre de 2017: una raó més per pensar que es tracta d'un pis o d'una casa de prostitució i no pas d'anuncis de les mateixes dones.

L'edat sí que sembla ser una variable important de cara a l'oferta de prostitució a l'illa, atès que només el 0,4% dels anuncis no l'especifiquen. Gairebé totes les dones que surten en els anuncis (95%) diuen tenir entre 18 i 34 anys, i és el grup més jove, el de les dones entre 18 i 24 anys, el que té més anuncis (38%).

EDAT	
De 18 a 24 anys	38,0%
De 25 a 29 anys	33,9%
De 30 a 34 anys	23,1%
De 35 a 39 anys	4,1%
De 40 a 44 anys	0,4%
De 45 a 49 anys	0,0%
Ns/Nc	0,4%

Font: Elaboració pròpia

Per les dades recollides en els qüestionaris, sabem que és informació que es falseja a la baixa. Sembla, per tant, que els homes que consumeixen prostitució a Menorca cerquen dones joves.

Mesures de seguretat i mesures de protecció contra la COVID19

Crida l'atenció que només un 3,3% dels anuncis publicats explicitin que s'ha adaptat el "servei" a la pandèmia o que els espais de prostitució segueixen les mesures de seguretat i de protecció contra la covid-19. Això deixa entreveure que aquest assumpte no preocupa gaire els homes que demanen prostitució a Menorca.

Pel que respecta a la seguretat d'elles mateixes contra agressions i a la seguretat dels pisos o de les cases contra investigacions policials, en el 8,6% dels anuncis de contactes publicats s'avisa que no es respon trucades de números ocults.

PROTECCIÓ I SEGURETAT

Mesures COVID	3,3%
----------------------	------

No responem núm. ocults	8,6%
------------------------------------	------

Font: Elaboració pròpia

Com veurem en l'apartat de l'anàlisi qualitativa, l'agenda del telèfon es fa servir per protegir-se contra situacions conflictives, ja que permet bloquejar números o etiquetar-los d'alguna manera que els doni informació en futures trucades.

Tarifes i formes de pagament

En general, el preu no és una característica que s'especifiqui en els anuncis de contactes. Entre els que sí que l'expliciten, l'import oscil·la entre els 30 € per "serveis" de 20 o 30 minuts i els 100 € (més la tarifa del taxi per a les sortides).

En els anuncis en què s'indica la forma de pagament, s'assenyala que admeten targetes de crèdit (anuncis que han de correspondre a cases o pisos de prostitució) o Bizum, un sistema de pagament pel mòbil.

Disponibilitat, discreció i novetat

La disponibilitat geogràfica i temporal de les dones sembla ser una variable important. En el 28% dels anuncis publicats, es fa saber que fan sortides, tant a domicilis com a hotels o vaixells, i en el 23,9%, que tenen disponibilitat 24 h.

Sortides	28%	Pis/apartament/torre privada	27,2%
24 h.	23,9%	Discreció	27,2%
Nouvinguda	20,2%		
Últims dies	10,7%		

Font: Elaboració pròpia

El 27,2% dels anuncis apel·len a la privacitat i la discreció, la qual cosa ens deixa deduir que l'anonimat és requisit important per als prostituïdors a Menorca.

La mobilitat de les dones és una característica de la prostitució en sí mateixa que es va perfeccionar amb el sistema de plaça d'alguns *clubs* i que ha anat evolucionant d'una forma o d'una altra. Gran part dels anuncis de contactes analitzats es refereixen a dones que no són a l'illa permanentment, sinó que venen per temporades, la qual cosa garanteix la novetat de les dones. El contingut del 20,2% dels anuncis reflecteix aquesta característica, mentre que en el 10,7% s'assenyala que els queda poc temps a l'illa.

“Serveis” o pràctiques sexuals

Els massatges eròtics són la pràctica sexual de la qual es fa més publicitat en els anuncis de contactes (61,7%), seguida del sexe oral (37%) i del sexe oral sense protecció (26%). El sexe oral sense protecció comporta riscos per a la salut de les dones, ja que s'exposen a diverses ITS.

PRÀCTIQUES SEXUALS	
Massatge	61,7%
Sexe oral (francès)	37%
Francès sense condó	26%
Carícies	18,9%
Cubana	16,5%
Grec/anal	16,5%
Petons	11,1%
Gola profunda	9,5%
Jocs i fetitxes	8,2%
Pluja daurada	8,2%
Lèsbic	7,0%
Parelles	5,3%
Petó negre	2,9%
Arnès	2,5%
Font: Elaboració pròpia	

En l'anàlisi qualitativa, veurem que el sexe oral i l'anal (16,5%) són les pràctiques que les dones entrevistades identifiquen com les més sol·licitades pels prostituïdors a Menorca. El fet que el sexe anal figuri en un nombre reduït d'anuncis malgrat l'elevada demanda pot consistir en què moltes dones entrevistades asseguruen no fer-ho.

Curiosament, el sexe anal masculí —el que se'ls practica a ells— tan sols s'especifica en un 2,5% dels anuncis, mentre que les dones entrevistades manifesten que és una altra de les pràctiques més demandades.

Models de feminitat

La manera com es descriu les dones en els anuncis es basa en models de feminitat que reproduïxen els estereotips associats a les dones i que revelen les característiques que busquen els prostituïdors.

Tradicionalment, les dones en situació de prostitució han estat associades a l'arquetip de la *mala dona* (hipersexuals, promíscues, indecents, vicioses, descarades), en oposició al de la *dona de bé*, representada per l'esposa fidel i mare abnegada (dolces, submises, complaents, decents, elegants, educades).

L'ús d'aquests dos models de feminitat per donar publicitat a les dones en prostitució ens suggereix un canvi respecte de la imatge tradicional associada a les dones en situació de prostitució i un canvi en la demanda masculina. Aquest gir pot estar relacionat, com fa

notar Gimeno (2012), amb l'evolució de l'estigma relacionat amb les dones en situació de prostitució, que ha passat de diferenciar jeràrquicament unes dones d'altres i d'assegurar la posició de cadascuna en la jerarquia social a diferenciar tots els homes de les dones en aquests moments de progrés de la igualtat i del feminisme. En aquest sentit, Gimeno sosté que «el que els homes erotitzen de la prostitució és l'estigma» (2012: 194), la devaluació i la cosificació de totes les dones per reafirmar amb això la seva autoestima i la seva masculinitat i sexualitat tradicional.

Arquetip de *mala dona*

Els atributs associats a l'arquetip de *mala dona* que més es fan servir en els anuncis de contactes són els relacionats amb la llibertat i el gaudi sexuals de les dones (43,6%), i que s'han associat tradicionalment a les dones en situació de prostitució. Altres atributs relacionats amb aquest arquetip que apareixen en els anuncis de contactes són: *atrevida* o *sense tabús* (7%), o bé *festera* (5,8%). Són trets que transgredeixen les normes tradicionals de gènere.

ATRIBUTS ASSOCIATS A L'ARQUETIP DE "MALA DONA"

Viciosa, apassionada, ganes de sexe, explosiva, salvatge	43,6%
Atrevida / Sense tabús	7,0%
Festera	5,8%

Font: Elaboració pròpia

L'al·lusió a les festes, a ser festera, només es recull en 5,8% d'ocasions. És una característica relacionada amb el consum de drogues —en general, cocaïna—, una pràctica que, com veurem més endavant en els discursos de les dones, és molt demanada pels homes que consumeixen prostitució a Menorca, tot i que no es mencioni en els anuncis per una qüestió de legalitat.

Arquetip de *dona de bé*

Els atributs que més es troben en els anuncis relacionats amb l'arquetip de la *dona de bé* són: *amorosa* i *dolça* (30%), i els relacionats amb la submissió i el desitjos de l'altre —dedicar-se a «complaure't, consentir-te i complir els teus desitjos»— (26,3%).

ATRIBUTS ASSOCIATS A L'ARQUETIP DE "DONA DE BÉ"

Dolça, amorosa	30,0%
Dedicada a complaure't, consentir-te i complir els teus desitjos	26,3%
Educada/elegant/sofisticada	5,3%

Font: Elaboració pròpia

També hi consten els atributs de l'elegància i del *saber estar* (5,3%), tot i que en una proporció més petita.

Conclusió

L'anàlisi dels anuncis de web publicats en *pasion.com* ens assenyalen que a Menorca el que més es publicita són dones cis, joves (menors de 24 anys), que apelen als estereotips de feminitat associats a la passió, la dolçor i l'afecte, tenen disponibilitat geogràfica (sortides) i temporal (24h), estan en llocs discrets on els prostituïdors poden conservar el seu anonimats, i romanen poc temps a l'illa, és a dir, són renovades contínuament per altres dones.

5.1.3. Anàlisi quantitativa del perfil de les dones enquestades

A continuació, exposem el perfil sociodemogràfic de les dones que han participat en l'estudi mitjançant el qüestionari quantitatiu. Es tracta d'una aproximació a la realitat, en la mesura en què les dades corresponen a 31 dones que van emplenar el qüestionari i, per tant, no ens permeten fer generalitzacions. El 90% són dones cis i el 10% dones trans.

Totes les dones enquestades són migrants d'origen llatinoamericà. Amb les dones espanyoles i les asiàtiques, va resultar impossible posar-nos en contacte. En el cas de les europees —totes espanyoles—, perquè van manifestar no estar interessades en l'estudi ni a rebre informació ni material de prevenció. Per la seva banda, el pis de les dones asiàtiques està sent investigat per tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual, cosa que justifica el fet que no poguéssim accedir-hi¹. La manca d'interès a participar de les dones espanyoles pot ser deguda al fet de voler restar en l'anonimat si són dones que viuen a Menorca d'una manera habitual o permanent.

IDENTITAT		LLOC D'ORIGEN	
Dona Cis	90%	Europa	0%
Dona Trans	10%	Àsia	0%
		Àfrica	0%
		Amèrica Llatina	100%

Font: Elaboració pròpia

1 “La policia detiene a un hombre en Maó por prostituir a inmigrantes ilegales”, *Menorca*, 21/05/2021, disponible a <https://www.menorca.info/menorca/sucesos/2021/05/21/717401/policia-detiene-hombre-mao-por-prostituir-inmigrantes-ilegales.html> [Consulta: 3 d'agost de 2021].

Prop de la meitat de les dones enquestades procedeixen de Colòmbia; tenen un perfil molt variat, però la majoria d'elles són a Menorca des de fa menys d'un any.

El 40% d'elles està en situació administrativa irregular. Com veurem en altres apartats, aquesta característica és una de les que més les empeny a continuar en prostitució.

PAÍS D'ORIGEN		DOCUMENTACIÓ	
Argentina	6%	DNI	33%
Bolivia	3%	NIE	27%
Brasil	10%	Passaport	40%
Xile	3%		
Colòmbia	48%		
Paraguai	6%		
Rep. Dominicana	16%		
Veneçuela	6%		

Font: Elaboració pròpia

L'edat de les dones enquestades es distribueix entre els 18 i els 54 anys, i el tram que més dones concentra és el dels 25 als 34 anys (42%). Les dones més grans, dels 45 als 54 anys, són les que més temps porten en situació de prostitució i les que, com veurem en l'apartat d'anàlisi qualitativa, fan servir la prostitució com a forma de supervivència econòmica quan les feines normalitzades fallen i les que estan més desesperades de deixar la prostitució.

La majoria són mare (65%) i les que no ho són tenen familiars a qui han de sostenir econòmicament als seus països.

GRUPS D'EDAT		FILLS O FILLES	
De 18 a 24 anys	10%	SÍ	65%
De 25 a 29 anys	23%	NO	35%
De 30 a 34 anys	29%		
De 35 a 39 anys	13%		
De 40 a 44 anys	19%		
De 45 a 49 anys	3%		
De 50 a 54 anys	3%		

Font: Elaboració pròpia

De les dones que tenen filles i fills, tan sols el 25% de les criatures estan amb elles, en alguns casos perquè s'estan amb familiars al seu país (40%) i en altres perquè no tenen la custòdia o perquè s'estan amb altres persones mentre fan *plaçà*.

El 13% de les dones enquestades no estan empadronades enlloc; algunes fa poc temps que són a Espanya i no coneixen el funcionament administratiu, la qual cosa suposa una barrera d'accés al sistema públic de salut i als recursos i serveis socials o d'atenció a les dones.

RESIDÈNCIA DELS FILLS /FILLES		EMPADRONAMENT	
Amb mi	25%	SÍ	87%
En Espanya, però no els tinc jo	35%	NO	13%
Al meu país	40%		

Font: Elaboració pròpia

Malgrat que el 87% d'elles estan empadronades, només el 68% té targeta sanitària, raó per la qual més d'una tercera part (32%) no té accés al sistema públic de salut.

De les dones que sí que estan empadronades, més de la meitat (59%) ho estan fora de Menorca, cosa que també obstaculitza l'accés al sistema públic de salut i als recursos i serveis socials o d'atenció a les dones de l'illa, així com qualsevol intervenció de continuïtat amb elles des de qualsevol àmbit local.

TARGETA SANITÀRIA		LLOC D'EMPADRONAMENT	
SÍ	68%	Sí, a Menorca	41%
NO	32%	No, fora de Menorca	59%

Font: Elaboració pròpia

RESIDÈNCIA A MENORCA	
Sí, tot l'any	26%
Sí, per temporades	74%

Pel que fa al lloc de residència, només el 26% viu tot l'any a Menorca. La mobilitat de les dones és un factor que s'ha de tenir en compte en qualsevol intervenció social amb dones en situació de prostitució.

Font: Elaboració pròpia

En general, els llocs on resideixen o entre els quals es mouen són Barcelona, Alacant, València, Eivissa i Palma. També hi ha dones que es traslladen entre Maó i Ciutadella.

Font: Elaboració pròpia

La majoria porta menys d'un any exercint la prostitució a Menorca (39%), seguit de les que porten d'un a tres anys (26%).

Només el 17% rep alguna ajuda, generalment d'alimentació.

TEMPS EXERCINT A MENORCA		REPS ALGUN AJUT	
Menys d'1 any	39%	SÍ	17%
D'1 a 3 anys	26%	NO	83%
De 3 a 6 anys	19%		
De 6 a 9 anys	13%		
Més de 9 anys	3%		

Font: Elaboració pròpia

La informació obtinguda en el qüestionari quantitatiu a propòsit de la percepció de les dones sobre el seu estat de salut i sobre les seves necessitats s'ha incorporat en altres apartats d'aquest diagnòstic.

5.1.4. Actuacions en matèria de prostitució i tràfic de persones amb finalitat d'exploració sexual

En aquest apartat, descrivim el tipus d'actuacions que es fan a Maó amb dones en situació de prostitució i de tràfic de persones, i després assenyalarem les necessitats detectades.

Cossos i forces de seguretat de l'Estat (CFSE)

Les intervencions dels cfse en matèria de prostitució i de tràfic de persones a Menorca estan delimitades segons competències administratives. Així doncs, les autoritats competents al municipi de Maó són la policia local i la Policia Nacional —al igual de Ciutadella—, mentre que, per a la resta de l'illa, que es considera medi rural, ho és la Guàrdia Civil.

En l'àmbit local, el coneixement sobre prostitució o tràfic de persones al municipi de Maó és limitat, ja que no s'hi intervé i, quan es fa, és en relació amb alteracions de l'ordre públic, tant a la via pública com als clubs que hi havia al port.

Bé, s'ha d'entendre que és una activitat que no... Al marge del que es pugui saber per les xarxes socials, la publicitat, telèfons, etcètera... Quant a actuacions —si ens referim a actuacions concretament en les quals nosaltres intervenim— en aquesta mena d'activitat, en són molt poques. O sigui, no hi ha una problemàtica pel que fa a que aquesta activitat moltes vegades pot vorejar aspectes que tinguin a veure amb alguna cosa il·lícita. No és una activitat, com deia, que se'ns requereixi o en què hem d'actuar d'una manera ni tan sols puntual, jo diria aïllada. [AC01]

La prostitució, doncs, és vista com un problema social d'ordre públic que pot ocasionar problemes de convivència, generalment relacionats amb l'oci nocturn, i no pas com una vulneració de drets i un espai en el qual convergeixen diverses formes de violència de gènere i en què poden coexistir situacions de tràfic de persones amb finalitat d'exploració sexual.

Per la seva banda, les actuacions de la Policia Nacional estan relacionades amb la detecció de casos de tràfic de persones amb finalitat d'exploració sexual a l'illa. En el que portem d'any, s'han detectat dos possibles casos: un de menors guineanes a Castell i un altre de dones asiàtiques a Maó.

L'abordatge de la Guàrdia Civil, d'altra banda, també se centra a combatre el tràfic de persones amb finalitat d'exploració sexual, tot i que fora de la demarcació urbana —que correspon a la Policia Nacional. Això fa que les actuacions es limitin a les que es duen a terme al club Es Figueral de Sant Lluís.

[...] Nosaltres només tenim un club, que és Es Figueral, que sigui aquí, dins la demarcació nostra. [...] Aquí a Menorca hi ha més pisos; estan ubicats sobretot a Ciutadella i a Maó, perquè és un lloc petit i la gent... [AC10]

La Guàrdia Civil treballa aquest tema des de l'any 2009 i, en les actuacions en clubs, entrevista les dones en situació de prostitució partint de la definició del Protocol de Palerm —que estableix que totes les dones en situació de prostitució són víctimes potencials de tràfic de persones quan hi ha un abús de la situació de vulnerabilitat— a fi de detectar possibles víctimes de tràfic de persones. Segons aquesta definició, el consentiment estaria viciat i no seria vàlid en tres situacions: ofertes de treball fraudulentes, engany pel que fa a les condicions de treball i sempre que hi hagi implicada una menor.

[...] perquè per a nosaltres són potencialment víctimes, saps? Independentment que hagin formalitzat aquest estil de vida. [AC10]

Tenint en compte les característiques de la prostitució a l'illa (invisibilitzada, mobilitat elevada i principalment en pisos), els CFSE en moltes ocasions obtenen informació sobre la temàtica mitjançant investigacions sobre activitats delictives connexes, com ara el tràfic de drogues.

Aquí són pisos i, dins dels pisos, nosaltres, doncs és clar... És demarcació de la Policia Nacional. Però a nosaltres se'ns ha creuat una investigació sobretot de tràfic de drogues i, el que és tràfic de drogues, ho toca tot. [...] Parlo d'investigacions que hem fet nosaltres, per tràfic de drogues, i tot són organitzacions. Llavors és com una botiga. Tenen un seguit de productes. Tenen els seus productes de prostitució, productes de tràfic de drogues i de... [AC10]

El tema de les drogues està molt lligat amb la prostitució a l'illa, sia pel consum que els prostituïdors fan d'aquestes substàncies, sia per la interrelació de tots dos negocis entre les persones que gestionen els espais de prostitució.

Altrament, en relació amb els CFSE, les dones entrevistades manifesten haver vivenciat episodis de violència de gènere i vulneracions de drets relacionats amb els clients, dels quals han informat la Policia. Són situacions d'assetjament sexual, d'intimidació, de xantatge, d'assenyalament i de violència extrema.

Són situacions d'assetjament sexual, d'intimidació, de xantatge, d'assenyalament i de violència extrema.

Quan la Policia va veure tots els WhatsApp que ell va enviar-me i va veure la persona que era, semblava que hi estiguessin acostumats amb les noies, perquè la Policia fins i tot el coneixia. [M12]

[...] el policia va entrar i va dir-me: «Si és un boig, l'única cosa que li recomano és que vagi i posi la denúncia vostè abans que ell, perquè després la que ho té malament és vostè. Vagi a la Policia Nacional i posi la denúncia». Llavors jo vaig anar-hi, vaig fer-ho i vaig declarar-ho tot, vaig deixar-ho tot: les captures de pantalla que tenia d'ell i els àudios que m'enviava. [M02]

[...] em van drogar i em van deixar a l'estacada en un parc, aquí a Maó, sense roba. [...] No recordo absolutament res. [...] És el que em va dir la Policia. I l'advocat em va dir que va trucar algú que va veure que un cotxe s'aturava, saps? Van treure'm, em van llençar i van marxar. [M02]

En tots els casos, els homes van quedar impunes, la qual cosa minimitza i legitima els seus comportaments.

Àmbit sanitari

L'àmbit sanitari és un terreny molt apropiat per detectar indicis de tràfic de persones, així com per informar les dones en situació de prostitució de les conseqüències i dels riscos per a la salut física als quals s'exposen durant l'activitat de la prostitució.

És clar, a l'hospital, igual n'arriba molt, però que arribi com a tal —que es detecti—, poc. [AC05]

Les persones entrevistades afirmen haver detectat indicis de tràfic de persones en algunes pacients, però, com que no hi ha un protocol d'actuació, aquestes situacions van quedar sense el seguiment adequat.

Venien acompanyades d'una dona d'uns cinquanta i tants o seixanta anys, més gran que elles. Quan es presentaven, la dona més adulta explicava i parlava en nom de la noia que era major d'edat. Llavors, quan jo li deia que bé, que si li importava sortir per poder quedar-nos amb ella, perquè és amb ella, que és adulta, amb qui volem parlar a soles, deia: «No, ella m'autoritza a ser aquí», sense que la persona pogués parlar. Parlava en nom d'ella, no? Li deia: «Oi que tu vols que jo sigui present aquí i que no marxi?». [AC05]

A més, remarquen la importància de fer un seguiment de les interrupcions voluntàries de l'embaràs (IVE) quan són nombroses i repetitives, perquè en algunes ocasions poden ser indicatiu de tràfic de persones.

“

[...] perquè jo m'he trobat amb una noia oriental amb més de quinze. Per a mi, allò va ser un indicatiu. [AC05]

“

Vaig tenir un cas, per exemple, d'una noia que [jo] sabia que es dedicava a la prostitució, perquè m'ho va dir ella, o sigui, que no va amagar-se. I bé, va arribar perquè tenia... va anar a les urgències perquè l'havien pegat. Era un client i va arribar a mi de gairell per fer-ne el seguiment. [...] Vaig tenir-ne una altra que també volia avortar perquè hi havia problemes amb el seu xicot, deia. Després vaig assabentar-me que és que també estava en un pis de prostitució. I elles no t'ho diuen clar perquè tenen molta por. Aquesta em va dir que no tenia papers, que se'ls havien tret. I ves, després n'hi havia una altra que venia a buscar preservatius. [AC12]

Igualment, assenyalen la importància d'abordar des de l'atenció primària la detecció dels indicis de situacions de tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual.

“

És que jo, quan detecto un cas i crec que l'important és fer protocols i treballar d'una manera molt coordinada amb els recursos [...]. Llavors, penso que ha d'haver-hi una prevenció, no? És primària. Trobo que el quid de la qüestió és a la primària, en el centre de salut. [AC05]

També posen de manifest la dificultat per intervenir amb les dones en situació de prostitució a Menorca a causa de la mobilitat elevada, ja que hi romanen per períodes curts.

“

Doncs, quan vaig posar-me en contacte amb ella, vaig fer-li saber els recursos que hi ha a l'illa, que podia fer-li un seguiment, que, si volia, l'acompanyaria. I no, no va tornar. Com que tenia el seu contacte, vaig trucar i es va posar una altra noia [incomprensible] al telèfon i em va dir que la tal havia marxat de Menorca. I diu: «i a nosaltres, l'empresa que tenim, ens canvia molt». I va afegir: «Ara no sé si és a València o si serà per Madrid. No ho sé. Ella va estar aquí un mes —i va continuar— i no hi ha tornat». [AC12]

Àmbit social

Entre els serveis socials de l'Ajuntament de Maó, hi ha cert desconeixement a propòsit de l'estat de les dones en situació de prostitució o de tràfic de persones al municipi, ja que les poques que hi accedeixen ho fan per necessitats concretes, com qualsevol altra dona en situació de vulnerabilitat, i no per la seva condició de dones en situació de prostitució.

“

O sigui que no venen aquí perquè exerceixen la prostitució. Hi venen perquè tenen una necessitat qualsevol, de lloguer, d'alimentació, del que sigui, però no perquè es dediquin a això en concret. [AC14]

Referent a això, una de les dones entrevistades diu haver-se sentit jutjada durant una intervenció amb els serveis socials i apunta la necessitat d'intervenir amb enfocaments no punitius ni paternalistes.

“

Un cop vaig anar a una assistenta social per pagar una factura de la llum o de l'aigua, que va arribar de més de cent. No van ajudar-me mai. Em ficaven coses al cap. [...] Ella va adonar-se que jo estava en prostitució, no sé com. Va començar a fer-me preguntes i jo li contestava. Semblava que volia canviar la meva manera de pensar. Jo vaig dir-li que, si em trobava una feina, ho deixava. Després va començar a preguntar-me pel noi amb el qual m'havia casat per renovar els papers, però això no li ho vaig dir. Ella em demanava que perquè ho havíem deixat, em deia que havia de tornar amb ell i deixar la prostitució. [M04]

Els mateixos serveis socials assenyalen la necessitat de tenir un protocol per detectar casos de tràfic de persones i formació especialitzada.

“

De formació específica, potser no n'han fet tanta com d'altra. Sí, el tema de la formació i que hi hagi un protocol que poguessin aplicar per a la detecció dels casos estaria bé. [AC14]

Les competències relacionades amb les violències de gènere a Maó estan derivades al Consell Insular per mitjà del Centre Assessor de la Dona, que presta atenció social, jurídica i psicològica a les dones que pateixen qualsevol mena de violència de gènere, incloent-hi la prostitució i el tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual.

L'equip del centre afirma que són molt poques les dones en situació de prostitució que hi accedeixen i que, quan ho fan, és per situacions de violència de gènere en el marc de la parella o l'exparella.

“

Són dones que han patit violència de gènere a mans de les seves parelles o semblant i volen informar-se del pis d'acollida d'urgència. Arran de provar de treballar amb elles, doncs es detecta un tema: que han estat exercint o exerceixen la prostitució. Com que no... com que el col·lectiu no ens té com a referència a la qual acudir, desconeix el servei. Jo ja no sé el perquè, però no acudeixen directament a nosaltres. No les veiem. [AC03]

En aquests casos, les dones entrevistades valoren positivament el recurs.

“

Superbé, m'ha encantat. M'ha agradat molt perquè, no sé, donen molt de suport. [M06]

Les dones en situació de prostitució no coneixen el recurs, mentre que l'equip del centre creu necessari tenir personal o un servei especialitzat que intervingui en el marc comunitari, oferint acompanyament a les dones i generant confiança per enderrocar les barreres d'accés als recursos.

“

[...] és un col·lectiu que necessita una intervenció des d'un altre àmbit: [...] això és el servei insular per a tota l'illa, per a tota mena de violències. Per tant, és clar, el que s'hi pot fer és limitat. No s'hi pot més. No tenim un perfil d'orientació o d'algú que pugui fer un treball més d'acompanyament, més de carrer, de ser-hi més amb elles [...]. Seria genial poder fer un treball més d'acompanyament. [AC03]

En la mateixa línia, s'argumenta la necessitat d'acostar-se als espais de prostitució i de bastir ponts entre les dones en situació de prostitució i els recursos i els serveis socials.

“

Jo penso que s'ha de ser allà on les coses fan falta. Mira, és com això de la «intervenció en crisis». Tu te'n vas a una intervenció, un accident de trànsit o un suïcidi, tant se val, tu vas allà i la gent parla amb tu. Ara bé, si els dius «Truca per telèfon i et donaran cita per anar a no sé on», agafa la família i fa l'efecte amortidor, i ja ho has vist, m'entens? Trobo que en això fa falta el mateix, sobretot amb dones que estan acostumades a desconfiar de tot. Què li has de dir? «Mira, vine demà aquí, que et veurà un psicòleg». Doncs no, ves allà a veure-la. Això és el que toca, que et coneguin i estiguis amb elles. I després ja vindran on tu els diguis, però, entretant, jo crec que l'atenció ha de ser on cal... [AC13]

També consideren important rebre formació especialitzada per intervenir amb dones en situació de prostitució o de tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual.

Jo tota la formació que tinc és per experiència pròpia, de molts anys. Segurament aniria bé, perquè en molts casos ho fas d'una manera i potser hauries de fer-ho d'una altra. [AC13]

Inmigració

Les dones en situació de prostitució que accedeixen al Centre d'informació i orientació per a la immigració (ofim) ho fan per consultes d'assessorament legal relacionades amb la regularització de la seva situació administrativa, sia per asil, per arrelament o per formalitzar una parella estable. La manca de documentació és la necessitat principal de les dones en situació de prostitució que incideix negativament en la seva situació de vulnerabilitat i que moltes vegades les empeny a iniciar-se o romandre en la prostitució, per falta d'alternatives socioeconòmiques viables.

5.2. Aproximació a la realitat de les dones en situació de prostitució a Maó

5.2.1. Prostitució i projecte migratori

Totes les dones entrevistades per elaborar aquest diagnòstic són migrants llatinoamericanes, per la qual cosa el procés migratori marca en certa manera l'inici en prostitució, amb diferents matisos, com veurem més endavant.

La condició de migrant és un factor clau en la prostitució tant en el conjunt de l'Estat espanyol com a les Illes Balears. El 91,8% de les dones en situació de prostitució ateses per mdm l'any 2020 —el 92,6% a les Illes Balears— van ser migrants. Malgrat que sembla que la pandèmia ha fet créixer la presència de dones d'origen espanyol en els espais de prostitució, encara és molt reduïda i accedir a elles és més difícil. En general, estan en prostitució d'una manera esporàdica, com un recurs de supervivència ocasional. Per això, no s'identifiquen com a dones en situació de prostitució.

Mexicanes, colombianes, brasileres... Argentines som poques. Veneçolanes, llatines. Les noies trans són comptades. Tres o quatre. Dones espanyoles que hi treballin, n'hi ha poques. La majoria de les noies són de fora. [M01]

En el passat les dones tendien a emigrar com a dependents del seu cònjuge o d'altres membres de la família, mentre que en les darreres dècades hi ha un augment del moviment migratori de dones amb caràcter independent. Segons les dades de les Nacions Unides (onu), arreu del món les dones representen una mica menys de la meitat (48,1%) de la població migrant internacional (onu, 2021). Moltes esdevenen el suport principal de la família gràcies a les trameses, que solen ser més elevades i estables que les dels homes.

El motiu de totes les dones entrevistades per abandonar el seu país i deixar la família, les amistats i les xarxes de suport sempre és la recerca d'oportunitats millors per a elles i per a la seva família.

Era promotora de vendes i, quan vaig quedar-me sense feina, vaig veure'm en la necessitat de venir aquí. [M18]

Cercant un món per veure. Cercant un progrés, saps? [M12]

[...] per la situació del meu país. Tenia fills petits: tinc tres fills al meu país, d'acord? Per ajudar-los, a ells i també a la meva mare, doncs vaig venir-me a Espanya. [M16]

Tot i que homes i dones poden emigrar per les mateixes raons, les decisions de les dones per migrar, així com el procés migratori en sí mateix, estan travessades en tot moment pel gènere. És a dir, la posició social subordinada que les dones han ocupat en la societat, així com les normes socials i els estereotips associats a aquesta posició, determinen el seu procés migratori.

[...] la majoria som mares, cap de casa, perquè no tenim marit. [M15]

Sí, doncs perquè jo no tinc estudis. Ja amb dues nenes, eh... Allà tampoc la cosa no és que sigui tan fàcil... Que sense estudis tampoc no s'aconsegueix una bona feina. [M02]

Un altre dia va tornar a convidar-me; li vaig dir que no, que no podia, que jo tenia la meva parella i que, òbviament, allò no estava bé. I com allà els contractes eren cada sis mesos, doncs, al tercer contracte, no me'l van renovar. [M07]

Van despatxar-me perquè van veure'm organitzada: van veure'm la panxa. «Ja no em serveixes», perquè, segons la disciplina, les dones amb fills no serveixen perquè tenen l'excusa del metge. [...] Allà només servien les noies boniques i joves per atendre el públic. [M15]

Resumint, l'abandó de les parelles masculines i la seva manca de responsabilitat econòmica envers els fills, la precarietat laboral per falta de formació o l'assetjament sexual i la discriminació de gènere en el terreny laboral són qüestions lligades al gènere que han marcat el procés migratori de les dones entrevistades.

En les entrevistes, ens hem trobat amb les mateixes quatre situacions que guien la decisió de migrar que s'havien identificat en estudis anteriors (Metges del Món, 2020). Aquestes situacions no són excloents i poden donar-se simultàniament.

1. Fugir de la precarietat econòmica

En gran part dels casos, la recerca d'oportunitats per millorar la qualitat de vida té a veure amb superar problemes econòmics derivats de l'atur, l'acumulació de deutes, la fallida dels seus negocis, les crisis econòmiques al país d'origen o la precarietat econòmica en general.

Se'm va cremar el negoci i tenia el deute. No sabia com manegar-ho; vaig intentar pagar i no veia com fer-ho, per més que treballés... No podies ni comprar-te unes sabates, no n'hi havia prou per a res. [M08]

2. Fugir de la transfòbia

Entre les dones trans, aquesta recerca d'oportunitats millors mitjançant la migració internacional té a veure amb deixar enrere la discriminació i la transfòbia de la qual eren objecte al seu país d'origen.

Sempre he tingut feines estables. La meva última feina a l'Argentina era de gerent d'un local de calçat. En aquell moment, vaig patir discriminació pel meu estat i vaig tenir una depressió. Fins aquell moment no havia patit discriminació. No podien tolerar que una noia trans estigués al capdavant d'una gran empresa. [...] En aquell moment vaig decidir venir-me a Espanya. En cap moment no havia pensat a prostituir-me ni res d'això. [M01]

3. Fugir de la violència

Entre algunes de les dones entrevistades, la recerca d'oportunitats millors té a veure amb superar situacions de violència, sia causades pel conflicte armat que hi ha al seu país, sia per situacions de violència de gènere amb les seves parelles i exparelles.

Jo vaig ser perseguida a Veneçuela per la Guàrdia Nacional i a mi pràcticament m'estaven buscant per matar-me. Fins i tot quan vaig deixar les meves filles, perquè vaig venir-me abans, van agredir-les i les cercaven per matar-les. La meva germana va haver de treure-les d'on vivíem i dur-les a un altre poble, com una altra illa. [M09]

En relació amb aquesta forma de migració forçada a conseqüència de persecució i violència en situacions de conflicte armat, dues de les dones entrevistades s'han acollit a la Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària (una de Veneçuela i una altra de Colòmbia).

4. Millorar les expectatives vitals

Entre les dones més joves o les que van arribar via reagrupament familiar quan eren adolescents, la migració com a recerca d'oportunitats millors té a veure amb l'ampliació de les expectatives de vida i l'oportunitat de tenir més possibilitats de futur que al seu país d'origen.

Primer, per conèixer i, després, ja m'hi vaig quedar perquè, és clar, aquí hi ha més possibilitats. [M13]

5.2.2. Modalitats d'iniciació en la prostitució

Migració

L'inici en prostitució a l'Estat espanyol de les dones entrevistades està estretament vinculat a aquesta recerca d'una millor qualitat de vida mitjançant la migració. En alguns casos, perquè la prostitució és el mitjà escollit per materialitzar des d'un punt de vista econòmic els seus objectius migratoris i, en altres, perquè han de fer front a les dificultats per sobreviure, mantenir econòmicament la seva família al país d'origen i pagar el deute contret per fer el viatge. Aquestes dinàmiques confirmen les tendències detectades en estudis anteriors (Metges del Món, 2020).

1. Gran part de les dones entrevistades per elaborar aquest diagnòstic consideraven **la prostitució com una eina per materialitzar el seu projecte migratori** durant un període de temps i, d'aquesta manera, millorar la seva qualitat de vida. La decisió de migrar i l'organització del projecte migratori van fer-se al voltant de la prostitució.

Unes van venir pel seu compte, pagant el viatge en avió amb els seus estalvis o manlleuant diners de familiars o empreses prestadores i posant-se en contacte per endavant amb alguna amiga, familiar o coneguda que estava aquí, en algun espai de prostitució. En aquest grup, observem una possible tendència de desplaçaments internacionals de curta durada —entre un i tres mesos, dins del període de visat de turista—, en els quals les dones venen a provar, segons el seu propi llenguatge— l'activitat de la prostitució amb uns objectius econòmics fixats. Després que regressen al seu país, al cap d'un temps decideixen tornar una temporada més llarga per millorar la seva situació econòmica. Tots aquests casos són de dones colombianes i requereixen una atenció especial dels poders públics, per tal d'analitzar si ens trobem davant d'una possible modalitat operativa de xarxes de tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual o si simplement és una estratègia de les dones per generar ingressos. Les modalitats observades donen peu a sospites que caldrà avaluar amb observacions més prolongades i basades en un enfocament d'acostament i no-criminalització de les dones.

[...] una amiga meva que portava uns anyets aquí em va dir, doncs que es treballava a casa [...]. Que és molt discret. Jo fins i tot vaig venir i vaig estar-m'hi un mes. Vaig provar i em va anar superbé. Vaig venir directament a Barcelona i vaig venir-me aquí. Vaig durar menys d'un mes, uns 25 dies, ni un mes sencer. [M06]

Jo planejava estar-m'hi tres mesos, treballar... Una mica també per separar-me d'aquella relació tòxica i una mica per donar un respir a la meua economia i guanyar uns calerons. [M07]

Altres van venir mitjançant xarxes de tràfic de migrants o de tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual¹, grups que els organitzaven el viatge i amb qui generaven un deute més elevat que les despeses del viatge en sí mateix. En aquests casos, les despeses difereixen d'un supòsit a un altre i les situacions que van trobar en arribar a Espanya també.

“

Me'ls va recomanar una amiga. Llavors em van dir: «en quinze dies viatges». [...] O sigui, tot molt fàcil, perquè ells em van posar pràcticament tot: van comprar-me el bitllet i, és clar, estant aquí, doncs, és clar, l'havia de pagar. 1.500 €. [M013]

Vaig conèixer un noi. Ell ja havia vingut a Espanya, tenia contactes en clubs de cases i tot plegat. [...] Jo havia de pagar-los tot, no podia marxar d'allà fins a haver pagat tot el que havien utilitzat per fer-me venir. [...] Crec que eren 2.500 € o 3.000 €. [...] La segona vegada, amb un altre, va cobrar-me 5.000 € per portar-me. [M02]

En el cas de les dones entrevistades que van optar per complir el seu projecte migratori mitjançant la prostitució, es distingeixen dues situacions: les que l'havien exercit en el seu país per necessitats econòmiques i les que no l'havien exercit abans. En tots els casos, les dones coincideixen a assenyalar que la prostitució no és una opció de vida que desitgin, sinó la que van trobar —allà o aquí— per sostenir-se econòmicament i millorar la seva qualitat de vida.

“

Jo em prostituïa per les meves filles, perquè son pare mai no em va donar res. [M13]

Jo ho feia allà, però no era el que volia fer, era el que em tocava de fer. [M02]

Cal parar esment en el fet que totes les dones que van exercir la prostitució al seu país d'origen perceben la prostitució a Espanya pitjor que en el seu país i coincideixen a assenyalar que la demanda de sexe sense protecció és un factor diferencial entre la prostitució aquí i allà.

¹ Quan parlem de *tràfic*, cal diferenciar dues situacions que tot sovint es confonen o es mencionen indistintament, però que, no obstant això, són distintes, per més que puguin estar relacionades. El Protocol contra el tràfic il·legal de migrants per terra, mar i aire, en l'article 3, defineix el tràfic de persones com «la facilitació de l'entrada il·legal d'una persona en un estat part del qual la dita persona no és nacional o resident permanent, amb la finalitat d'obtenir, directament o indirecta, un benefici financer o un altre benefici d'ordre material». Per la seva part, en l'article 3 del Protocol per prevenir, reprimir i sancionar el tràfic de persones, especialment dones i infants, es defineix el tràfic de persones com «la captació, el transport, el trasllat, l'acollida o la recepció de persones valent-se de l'amenaça o l'ús de la força o d'altres formes de coacció, del rapte, del frau, de l'engany, de l'abús de poder o d'una situació de vulnerabilitat, o bé de la concessió o recepció de pagaments o beneficis, per obtenir el consentiment d'una persona que tingui autoritat sobre una altra, amb fins d'explotació».

“

Jo vaig treballar uns dies a Colòmbia, en una altre ciutat, i allà mai, mai no n'hi havia cap sense condó. A ningú. Ni sexe oral ni res. Sempre es cuiden molt. [M08]

Les històries d'**èxit econòmic** d'altres paisanes van ser decisives per prendre el partit definitiu de migrar per estar en prostitució, tant entre les dones que havien exercit al seu país com entre les que no. Amb tot, la situació que van trobar-se aquí unes i altres no sempre es va correspondre amb allò que els havien explicat.

“

Aquí hi havia una noia del meu barri, del meu país; tenia un negoci, un club, i vivia davant de casa meva. Vaig tenir sort, no? I vaig posar-me en contacte amb ella. Al començament no va ser tot el que m'havia dit, entesos? Era una mica tràfic de blanques: jo havia d'estar tancada també, sense tenir cap deute ni res d'això, i tot i ser legal, amb els meus papers europeus. Havia d'estar barrada amb les altres noies. [M16]

Vaig arribar a un pis de Castelldefels i allà vaig durar una setmana. No em va agradar perquè, a veure, tu arribes a una casa i aquesta gent vol apropiat-se de tu, del teu temps, que ara no pots sortir, que... ves què et dic, has d'estar disponible cada dia i a totes hores. [M19]

En un dels relats recollits, la dona va ser explotada a Romania pel *lover-boy*¹ de l'amiga que la va convèncer per venir.

“

Vaig estar 18 dies tancada en aquella habitació, no em donaven ni de menjar. [M15]

2. La resta de les dones entrevistades van decidir iniciar-se en la prostitució per manca d'oportunitats laborals o per la precarietat de les feines que van trobar quan van arribar a Espanya. Certs factors estructurals, com la desigualtat de gènere i la llei d'estrangeria, van tenir un paper important en aquesta decisió.

¹ «El lover-boy és un home jove o un noi que sedueix la víctima, normalment una noia menor de 18 anys, i guanya la seva confiança amb una relació romàntica (o la promesa d'una) amb ella, amb l'objectiu d'explotar-la mitjançant la prostitució o una altra forma d'explotació» a *Directrius per a la detecció del tràfic de persones a Europa*, del Projecte Euro TrafGulD (2013), disponible a <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/otrasFormas/trata/detectarla/pdf/ManualDirectricesDeteccionTSH.pdf>

“

Vaig estar cuidant un nen i després, una senyora. No tenia papers, així que la senyora, com aquell qui diu, se'n va aprofitar. Va acordar pagar-me 800 €, però després me'n va donar 600 i que fes el que jo volgués. Que tant se li'n donava, perquè jo no tenia papers i, com que no en tenia, no podia reclamar res. [M18]

Em vaig quedar sense feina i, per sobreviure on vivia, no trobava treball i vaig venir a provar. [M15]

La Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a l'Estat espanyol i la seva integració social repercuteix negativament en l'àmbit laboral de la població migrant en situació irregular i, en general, en la precarització de les seves condicions de vida, per tal com fa disminuir tots els seus drets. Això s'aprofita en l'economia informal per empitjorar les seves condicions laborals que, en alguns casos, són d'explotació laboral.

“

La meva cosina havia vingut un dia abans i tenia una altra amiga. Llavors ens vam trobar les dues i cadascuna volia treballar normal. Però bé, en veritat, és la necessitat, ja que les dues vam acudir a això. Fa cosa d'un any. [M18]

Els discursos recollits en les entrevistes fan palès que la falta de documentació i els salaris ínfims que els ofereix el mercat laboral empenyen les dones migrants a iniciar-se en la prostitució. De la mateixa manera que obstaculitzen l'abandó de l'activitat.

Engany

L'engany com a factor desencadenant de l'inici en prostitució apareix en els relats de les dones entrevistades d'una manera difusa, per la qual cosa es veuen embolicades en situacions de prostitució amb poques possibilitats de maniobra o de decisió. En aquests casos, qui les va posar en aquesta situació són familiars, que d'alguna manera van abusar de la vulnerabilitat i la joventesa de les dones per captar-les.

“

Ella va dir-me que venia a treballar d'una cosa semblant, que després l'ajudava a netejar pisos i tot això. Més tard em va explicar que era d'això i ja no tenia una altra solució o molt poca, perquè cada dia la cosa es complicava més. [M04]

“

Una amiga em va escalfar el cap. [...] quan vaig tallar [amb el meu xicot], vaig passar-ho molt malament i aquesta amiga va venir a casa i va estar allà consolant-me. [...] Jo sabia que ella vivia a Menorca i em va dir: «Vine a Menorca, que aquí treballaràs segur». Jo tenia entès que ella treballava en un hotel i li vaig dir que d'acord. [...] I després que vaig arribar-hi i vaig viure a casa seva, vaig adonar-me que no treballava a cap hotel. [...] Ella m'ho va dir al cap de dos dies. Li vaig contestar que m'ho havia imaginat. I em va demanar si volia provar. Jo, uf!, no sabia què dir [...]; em va dur a un amic, suposadament dels més tranquil·lets, i li va dir que era la meva primera vegada. [M04]

En els discursos de les dones entrevistades s'ha identificat que les amigues o conegudes que les introdueixen en el món de les prostitució utilitzen homes prostituïdors de la seva confiança per a iniciar-les.

“

[...] em va dur a un amic, suposadament dels més tranquil·lets, i li va dir que era la meva primera vegada. El senyor va venir i gairebé no va fer-me res. Només em va tocar. En aquest sentit, ella em va ajudar. Passats 15 minuts, em va dir: «Doncs aquí tens 70€ en mà». [M04]

L'absència d'una xarxa de suport, el desconeixement del lloc, les necessitats econòmiques i la relació de confiança que hi ha amb la persona que proposa la iniciació en prostitució, així com la por i la vergonya al fet que se senti jutjada si es refusa l'activitat, són factors que determinen i que vicien el consentiment en aquestes situacions.

COVID19

La crisi econòmica generada per la covid-19 ha desencadenat l'inici en prostitució d'una de les dones entrevistades, així com el retorn d'altres que ho havien deixat feia temps.

“

Jo tenia moltes cases al començament de tot això, netejava molt a tot arreu. I tot va anar caient amb el covid, perquè la gent no tenia ni per pagar ni res, i vaig anar veient-me més escurada a casa [...]. Llavors vaig dir, doncs si això ha de ser un pas perquè agilitzi una mica els deutes, ho faré. [M09]

La dependència de l'economia menorquina al turisme i les conseqüències de la pandèmia sobre aquest sector durant la temporada 2020 van fer que algunes dones que havien abandonat la prostitució i treballaven en el sector de l'hostaleria retornessin a la prostitució per poder sobreviure. Aquests casos es corresponen amb les dones entrevistades de més edat, que més temps porten a Espanya i més temps van estar en prostitució.

5.2.3. Inici de la prostitució a Menorca

Entre les dones que resideixen a l'illa d'una manera permanent, la decisió de desplaçar-se a Menorca per estar en prostitució es va prendre mitjançant familiars, persones conegudes o contactes del seu país que estan establertes en espais de prostitució de l'illa.

Entre les dones que s'hi desplacen per temporades, s'arriba a la decisió mitjançant altres dones amb les quals comparteixen espais de prostitució en altres punts de l'Estat espanyol, per mitjà de la publicitat de pisos i d'habitacions del lloc <https://www.pasion.com/> o pel contacte directe amb persones que gestionen espais de prostitució a l'illa amb elles.

Al febrer vaig arribar aquí a Menorca, a Maó. Perquè em va portar una noia que també té un pis aquí; es va posar en contacte amb mi a través de la pàgina web i em va dir que m'hi vingués. [M02]

A Pasi3n sempre hi ha anuncis demanant noies. O entre amigues: entre companyes es passen el contacte dels pisos, sia habitacions, sia pisos. [M18]

Els primers pisos als quals arriben les dones entrevistades són pisos a percentatge 50/50, descrits des d'un punt de vista d'explotació i de vulneració de drets.

Vaig arribar a casa d'una brasilera que no deixava que parléssim amb altres noies, gairebé no deixava mirar la televisió, gairebé no podíem ni mirar el telèfon. No podíem ni sortir. Era com una presó, una cosa estranya. [M08]

Era un pis on hi havien moltes noies. Jo tenia molta por. [...] El nom de treball, que encara faig servir, me'l van posar en aquell moment. [...] Cadascuna s'encarregava del seu material; ella no se n'ocupava. Encara que estiguessis dormint, et despertava. A la una, les dues, les tres de la matinada. No hi havia horaris. [M11]

Sí, un ha de fer coses que no vol fer, i les ha de fer. Tampoc no em deixava sortir. [M02]

Amb el pas del temps, les dones entrevistades s'han traslladat d'uns espais de prostitució a uns altres, triant pisos i habitacions amb millors condicions i en els quals tenen més poder de decisió en alguns casos, i, en altres, establint-se d'una manera independent amb altres companyes o elles soles. En aquest sentit, cal remarcar que aquesta mena de pisos en els quals hi ha una explotació més gran continuaran existint a l'illa i seran als quals arribaran les dones que són en situació de més vulnerabilitat i a les quals és més difícil accedir.

Etapas vivencials de la prostitució

Barahona descriu tres etapes en la vida de les dones que estan en situació de prostitució: rebuig inicial, lluna de mel i recerca d'alternatives. En la intervenció amb dones en situació de prostitució, és fonamental identificar l'etapa que estan vivenciant per tenir-la present i orientar la intervenció (Barahona, 2004).

La primera etapa és la que es coneix com a **rebuig inicial** i ocorre al començament d'iniciar-se en l'activitat de prostitució, quan la dona és conscient de l'estigma i l'exclusió social que genera, cosa que li causa desassossec, contradicció interna i dissonància cognitiva. Aquest rebuig inicial sol acceptar-se al cap d'un temps, pensant que l'activitat és una dedicació temporal per superar uns problemes determinats i assolir certs objectius. Aquesta etapa la mencionen pràcticament totes les dones entrevistades.

“

Una mica malament, perquè aquesta no és una feina fàcil, però... encara provo de sobreviure-la. [M12]

Com que no estava acostumat a fer-ho, em va colpejar molt dur. O sigui, és... Uf, em sentia com una merda. [M13]

Perquè jo no era capaç de putejar. Sí, no era capaç. Això d'aturar-me i anar-me'n cap al client. I hi van i gairebé que et petonegen els pits per no res. Jo no n'era capaç. [M15]

Poc a poc, les dones superen el rebuig inicial i normalitzen la situació fent servir la raó, com un mecanisme de supervivència que les fa entrar en l'etapa de **lluna de mel**. En aquesta fase, se sospesen els beneficis econòmics sobre els propis desitjos i necessitats, i s'invisibilitzen les conseqüències emocionals de la prostitució.

“

La primera vegada em va costar molt. Bé, perquè estava amb la meva amiga. [...] Ella m'hi va portar i va arreglar-ho tot per a l'home, que et veu com surts en la foto. Però jo: «No puc, no puc». Llavors ella em deia: «Tu tanca els ulls i ja està, recorda't que tens necessitats econòmiques». [M09]

Al començament, tot molt dur, però la qüestió és que un s'hi adapta i ho va veient com una cosa normal, saps? Al començament va ser molt traumàtic. Jo no volia fer res d'això, però no sé... És molt estrany, com si no m'ho acabés de creure. [M08]

Una, amb el temps, va agafant una mica d'experiència o es va llençant una mica més, va perdent la timidesa. També es va fent una mena de rentada de cervell. [M07]

Aquesta etapa s'ha conceptualitzat per la passivitat i la manca de motivació de les dones quant al seu futur. En els discursos recollits per a aquest diagnòstic, només un parell de dones es troben en aquesta situació d'*estancament* i de passivitat, condicionades pel llarg període en prostitució, l'edat en la qual van començar i la manca de formació. La resta de les dones entrevistades que estan en aquesta etapa continuen en prostitució per necessitat, per assolir uns plans concrets, i visualitzant-se fora de la prostitució en uns anys.

“

No ho faig per plaer, entesos? Ho faig per necessitat. [...] Estic assolint una meta. Ho faig... la cosa és que en un mes m'agradaria tornar al meu país. T'explico: estic pagant un terreny allà. [M15]

La tercera etapa és la del **rebuig final**, que es produeix quan les dones senten la necessitat de canviar la seva vida i actuen per realitzar aquest canvi. L'estigma i les conseqüències emocionals de la prostitució fan que, encara que hi hagi aquest rebuig, accionar el canvi sigui difícil, sobretot quan les dones s'enfronten a barreres legals o administratives per accedir a drets, especialment les que estan en situació administrativa irregular. Des d'una posició de no-reconeixement de drets, és molt complicat generar xarxes de suport o accedir a alternatives econòmiques dignes que permetin abandonar la prostitució. Si bé algunes competències es reserven a l'àmbit estatal (estrangeria, homologació de títols, etc.), les administracions locals constitueixen els actors més indicats per desenvolupar itineraris personalitzats d'acompanyament a les dones, orientats a facilitar l'accés a drets, sempre des d'un enfocament que no jutgi la prostitució i centrat en les necessitats i les prioritats de les mateixes dones.

“

Aquesta vida, no. Ja no. [...] Crema molt, perquè, home, ja són molts anys. Ara el que vols és una altra mena de vida; treballar d'una manera estable sense haver de recórrer sempre al mateix. A la bona de Déu, estar amb homes amb mal ambient, que et toquin persones que no t'agraden. Tot és mentalitzar-se per poder aguantar. [M05]

Jo ja soc en aquesta fase de... d'estop: ja no vull més aquesta feina, no vull ser-hi, aquí. No et mentiré dient-te que en el passat no m'importava, però ara sí que m'importa; fa anys que m'importa. [M07]

En els discursos recollits, les dones de més edat i que més temps porten en situació de prostitució es troben en aquesta etapa de rebuig final. Són dones que havien aconseguit abandonar la prostitució, però que, per culpa de la crisi econòmica i la manca de recursos i serveis de suport, han acabat tornant-hi.

5.2.4. Conseqüències de la prostitució en la salut de les dones

Determinants socials de la salut en prostitució

L'OMS defineix els determinants socials de la salut com el conjunt de factors socials, econòmics, ambientals, legals i conductuals que influeixen en les condicions de salut d'una població determinada. D'acord amb el model de la Comissió per Reduir les Desigualtats Socials en Salut a Espanya (2015), aquests factors inclouen les circumstàncies materials (habitatge, nivell d'ingressos, condicions de treball o entorn residencial), els aspectes psicosocials (xarxes de suport social, situació psicosocial), els factors conductuals i biològics (hàbits saludables, patologies), així com els mateixos serveis de salut. Tots ells, travessats per eixos de desigualtat com ara el gènere, la classe social, la raça o el territori, donen lloc a les desigualtats socials en salut (dss), enteses com les diferències injustes i evitables entre grups de població.

En el context que ens ocupa, podem observar clarament la incidència d'aquests factors en la salut de les dones en situació de prostitució mitjançant informació que ha sorgit tant en les entrevistes en profunditat com en el qüestionari quantitatiu.

En general, la percepció de les dones sobre la seva salut és bastant positiva: cap d'elles no es posiciona en els valors 1 o 2 i la majoria (54%) se situa en un 4 sobre 5.

VALORACIÓ DE LA SALUT				
1 (molt negativa)	2	3	4	5 (molt positiva)
0%	0%	18%	54%	29%

Font: Elaboració pròpia

Tanmateix, sembla que aquesta percepció no correspon del tot amb la freqüència amb què diuen presentar alguna mena de xacra, de les quals tornarem a parlar en els apartats següents:

SÍMPTOMES/XACRES HABITUALS (3 dies per setmana)

Tristesia, pena	60%	Salut emocional
No puc dormir o dormo malament	57%	Salut emocional
Cansament	55%	Salut emocional
No tinc ganes de llevar-me	52%	Salut emocional
Nerviosisme	48%	Salut emocional
Dolor pelvià	45%	Salut física
Mal d'esquena	45%	Salut física
Mal de cap	25%	Salut física i emocional
Mal o molèsties a l'estómac	17%	Salut física i emocional
Ganes de vomitar	7%	Salut física i emocional

Font: Elaboració pròpia

Salut sexual i reproductiva (SSR)

Les xacres més freqüents referides per les dones a propòsit de la salut física estan directament relacionades amb la pràctica de la prostitució: dolor pelvià (45%) i mal d'esquena (45%). Altres conseqüències directes de la prostitució en la SSR són: les infeccions freqüents del tracte urinari, degudes a les penetracions freqüents; les vaginitis bacterianes, degudes a les pràctiques sense protecció i les dutxes vaginals freqüents; el virus del papil·loma humà, el risc de transmissió del qual augmenta en funció del nombre de contactes sexuals i de persones diferents amb les quals es tenen, i el VIH i altres ITS.

En general, hem observat un grau de conscienciació significatiu entre les dones entrevistades pel que fa a l'ús de material de prevenció i, concretament, del preservatiu masculí. No obstant això, durant els acostaments a espais de prostitució, vam trobar que la majoria de les dones no coneixien el preservatiu femení ni les bandes de sexe oral, mètodes de prevenció que contribueixen a reduir el risc de contraure ITS i que aporten més autonomia a les dones. A més, en les entrevistes també es van fer palesos discursos divergents sobre la realització de proves periòdiques:

Des que soc a Espanya no m'he fet cap prova [...]. Allà me'n feia cada tres mesos. Gràcies a Déu mai no m'ha sortit res, només inflamació, que òbviament és normal, i coses així... A vegades sí, sobretot l'orina i la cistitis, però també és per la mateixa raó. [M02]

En relació amb la IVE, el 23% de les enquestades va afirmar haver avortat en l'últim any.

IVE	
Sí, en l'últim any	23%
Sí, fa més d'un any	28%
No	49%

Font: Elaboració pròpia

Per tot això, considerem essencial que la labor d'educació per a la salut es dugui a terme en un marc d'acostaments de reducció de danys —facilitar coneixements alhora que es proporciona material de prevenció—, així com facilitar l'accés a proves diagnòstiques, es tingui o no es tingui la targeta sanitària, mitjançant dispositius comunitaris.

Salut emocional

Fem servir l'expressió *salut emocional* per referir-nos al grau de benestar psicològic que ens permet gestionar adequadament les dificultats quotidianes a les quals ens enfrontem, així com les conseqüències en la salut física derivades de factors psicològics (somatitzacions). En aquest sentit, observem que les dones han referit múltiples nivells d'impacte de la prostitució en la salut emocional, relacionats amb situacions d'estrès i d'ansietat, tal com es mostra en la taula anterior. Aquesta mena d'afeccions no solen abordar-se d'una manera directa, sinó que només es tracten quan es produeixen després d'algun esdeveniment disruptiu.

En els seus discursos, les dones revelen estratègies per fer front a aquesta mena de situacions. No sempre són estratègies saludables, però cal reconèixer que és la gestió emocional que poden fer en un moment determinat i, per tant, s'ha de posar en valor:

És com posar-se una armadura. No sé com estaré després d'això emocionalment. Jo soc així i tu obres la porta i soc una altra persona. Per més que hagi plorat (o que sàpigues que ta mare o ton pare està malalt, o que ha mort un avi), tu obres la porta i has d'estar bé. En aquests moments, et sents vulnerable, trista. Et poses a pensar; com ens ho maneguem per fer això, aquesta força... Si fa res que has estat parlant amb ta mare, treus la força i no saps d'on. La treus. I ve un client i marxa; i en ve un altre. I no has tingut temps de plorar. [M01]

El *verbatim* anterior evidencia l'estratègia d'entaforament de les emocions i de distanciament de la seva vida personal respecte de la prostitució. A llarg termini, això té efectes negatius en la salut de les dones, que poden arribar a distanciar-se tant que els costi connectar emocionalment i a no identificar situacions de violència i de vulneracions de drets.

Una emoció que hem identificat amb certa freqüència en els discursos és la por, que representa tant un mecanisme de protecció davant determinades situacions (manté alerta) com un símptoma de manca de benestar emocional. Por dels prostituïdors drogats o beguts, por de ser drogades i violades, por que les colpegin o les matin, por de contraure alguna ITS, por de tenir problemes amb la justícia i por de contraure la COVID-19.

Por que t'encomanin alguna cosa, por de tot i desagradable. [M08]

Doncs a mi em fan por els drogoaddictes. Em fa por, perquè una persona que es drogui massa... Com has d'estar amb ella a la cambra? [M03]

[...] mira, ara, amb el covid aquest que hi ha, em fa molta por, perquè la veritat és que jo no sé què té aquest home o que no té, saps? [M09]

La por de fer sortides és la que més apareix en els relats. En general, totes assenyalen que només fan sortides quan coneixen la persona amb anterioritat.

A vegades en les sortides sí que tens un ensurt. [M01]

Sí [que faig sortides], però molt poques. Perquè em fa por [...] perquè no sé amb quin boig em puc trobar... amb quin boig me'n vagi, dient-me que està sol i allà m'agafin entre tots i em violin. [M06]

Normalment, les sortides les faig quan ja conec la persona [...]. Perquè aquí a casa teva poden portar-se bé, però si vas a casa seva soleta, no saps el que et pot passar. [M14]

Si bé és cert que hi ha serveis d'atenció psicològica per a dones en situació de prostitució, cal garantir que siguin accessibles (que no hi hagi barreres legals, administratives o idiomàtiques per accedir-hi) i acceptables (que s'adaptin a les necessitats dels diversos perfils de les dones i que no contribueixin a estigmatitzar-les).

Condicions de prostitució

Com ja hem mencionat, la prostitució a Menorca es produeix principalment en pisos i mitjançant entorns digitals, excloent la realitat del carrer i dels *clubs* que, habitualment, representen espais menys salubres i de més risc per a la salut de les dones. Això no obstant, els horaris dels *clubs* —abans de la pandèmia— i la disponibilitat 24 h d'alguns pisos, així com l'estrès al qual són sotmeses en els espais de prostitució, atès que no poden descansar ni rebutjar certes pràctiques, afecta el seu benestar i la seva salut emocional.

“

No dormia, gairebé no es dorm, dia i nit [...]. No ens deixaven sortir, només ens deixaven sortir una hora al dia. I aquesta hora era per anar a comprar les teves coses o coses de menjar, o per anar a menjar alguna cosa. Però si tu estaves per allà aquella hora que et tocava, llavors et cridaven: «Que ha arribat un client, vine ja». [M06]

La mala nit no acaba, no dorms, cansa molt. [M05]

L'ideal és treballar tothora, saps? A les cases sempre els importa que la noia treballi, treballi i treballi. [M13]

Les actituds dels prostituïdors cap a elles, l'existència de situacions de violència, així com les demandes de pràctiques no compartides ni enteses també impacten negativament en la seva salut.

“

Una vegada sí que em vaig espantar perquè algú va portar un guant i va dir-me que se'l fiqués per darrere. Jo vaig pensar que era un dit o dos, però em va dir que no. «Fica més dit, ui —em va dir—, fica tota la mà». I em va fer ficar-li tota la mà i jo gairebé em moro de l'espant. [M08]

En canvi, pel que fa a les tarifes existents, observem una doble lectura. D'una banda, fan possible que les dones accedeixin a nivells més alts d'ingressos (amb l'excepció mencionada anteriorment de les dones novingudes), alhora que afavoreixen el sistema de rotació per temporades, cosa que dificulta la generació de xarxes de suport durant el període de permanència a l'illa.

Consum de drogues

El consum de drogues en contextos de prostitució sol produir-se en el marc de les dinàmiques pròpies de l'activitat: principalment a causa de la demanda dels clients, però també com a estratègia de les mateixes dones per endurar la situació. Les conseqüències del consum posen en risc la seva salut física i emocional, a més de crear-los un hàbit que pot generar dependència. Com veurem en l'apartat d'anàlisi de la demanda, la majoria admet que algunes vegades accepta "serveis" que comporten el consum de cocaïna per una qüestió econòmica, vist que la duració del servei és molt més llarga i, per tant, les tarifes augmenten.

Doncs perquè la depressió que et causa ser allà, amb gent estranya, sol[a] i en aquesta feina, un[a] comença a consumir, comença a prendre, per dir-ho així. [M13]

És per això que els programes d'atenció a dones en situació de prostitució han de preveure el factor de les possibles addiccions, des del punt de vista tant de la formació necessària per al personal destinat a aquests programes com del disseny d'itineraris personalitzats que tinguin present la realitat del consum.

Violències de gènere

Les dones en situació de prostitució vivencien diverses menes de violència exercides per agents variis: prostituïdors, les persones que gestionen els espais de prostitució, la societat, l'Estat i el grup d'iguals. Les violències exercides pels homes que consumeixen prostitució comprenen tots els tipus –violència física, psicològica, sexual, econòmica i femicidi– i no sempre és reconeguda com a tal per les dones. L'OMS (2013) considera que les violències de gènere contra les dones són un problema de salut pública de proporcions epidèmiques i remarca el paper important del sistema públic de salut en la detecció i l'atenció d'aquestes violències.

En els relats de les dones, hem identificat diverses menes de violència exercides pels prostituïdors: violència física, verbal, sexual i econòmica. Les conseqüències sobre la seva salut són múltiples.

A una amiga meva, aquí, fa poc, vaig adonar-me que un noi va anar al pis i va pegar-la, va clavar-li... va clavar-li una bona. [M06]

“

[...] molts volen agafar-te dels cabells d'una forma que no... que és brutal [...]. O volen posar-me en una posició que et fan mal, perquè saben que fan mal. Això vol dir «t'estic pagant». [M12]

Hi ha clients que és horrible. Et follen com si fossis un animal, que t'agafen com si fossis... res, com si no sentissis [mal]. [M07]

[...] va dir que em pagaria per Bizum o una cosa així. No tenia prou diners i llavors vaig dir-li que no, que marxés, però estava així, com provant d'agafar-me. [M12]

En els discursos, diverses dones relaten episodis amb demandants en els quals tenen la sospita d'haver estat drogadas, han aparegut inconscients i nues al carrer o han estat drogadas sense el seu consentiment.

“

Jo estic acostumada a beure, però quan marxava —en una sortida de 4 h—, quan volia marxar, vaig notar que em passava alguna cosa. O sigui, vaig sentir que havien ficat alguna cosa [...], perquè jo a vegades he begut i mai no m'he sentit així [...]. No podia ni parlar bé, estava marejadíssima. Vaig tenir inquietud d'anar a l'hospital perquè em fessin un examen o alguna cosa, perquè no era normal. [M18]

Una vegada va venir un i va posar-se una mica d'això [cocaïna] a la cigala i, és clar, quan un se la llepa, té un sabor com amarg. Jo vaig quedar-me amb fàstic i vaig vomitar, i, és clar, vaig plorar. [M07]

D'altra banda, és habitual que els demanin pràctiques sense preservatiu o que alguns *clients* intentin treure-se'ls sense el seu consentiment, una forma de violència de gènere coneguda com agressió profilàctica (*stealth*).

“

Un dia un client se'l va treure, però me'n vaig adonar. [M18]

Discriminació i estigma

En general, les dones en situació de prostitució mantenen en secret la seva activitat de por que siguin destinatàries de formes vàries de discriminació i per culpa de l'estigma associat a la prostitució. Aquesta tendència s'observa també en els discursos de les dones entrevistades, que, en primer lloc, oculten la seva situació a la seva família per vergonya:

“

Quan viatjo sempre dic que treballo en hostaleria. Si ma mare s'assabenta que treballo d'això, em mata. [M04]

Doncs en algun moment no sé si em tocarà de dir-los-hi. O no sé si ho entendran o no. Elles van creixent i no són ximples. Doncs sí, en algun moment els hi hauré de dir, però no sé... [M03]

En el tracte amb els prostituïdors, les dones també parlen de por de rebre un tracte discriminatori que, a vegades, esdevé vexatori, en la mesura en què se senten tractades com a objectes de consum, cosificades i despersonalitzades.

“

Els homes aquí... ens veuen a nosaltres com —malgrat que mostren respecte, o sigui, que saben els seus límits—, però et veuen com un objecte o com «apa, anem a ca les putes». O sigui, parlen de nosaltres molt despectivament. [M07]

A més, l'estigma és utilitzat per les seves parelles o exparelles per fer-los xantatge emocional, amenaçant-les amb dir-ho als seus familiars o enviant-los fotos del lloc web de contactes i infravalorant-les i insultant-les per la seva activitat. En aquests casos, les seves parelles havien estat prostituïdors anteriorment.

“

Tota l'estona que si soc baixa, que si no sé quines històries, que si «Chupapollas: això és l'únic que saps fer; l'únic que t'agrada és que t'obrin les cames i et follin». [M08]

Aquestes situacions, que conformen un univers de violències, acaben per afectar la manera com les dones es perceben a elles mateixes i minven la seva confiança i autoestima.

En el cas dels serveis públics, hem pogut observar els mateixos sentiments: por de ser jutjades, que se'ls retiri la custòdia dels seus fills o de les seves filles, d'exposar-se a una mirada moralitzadora per part de la persona que l'atén i que el coneixement de la situació pugui condicionar el procés en el qual estan immerses.

“

Em coneix d'una vida diferent. No puc arribar i ser així: mira, resulta que estic fent massatges amb final feliç. No tinc valor. A més, em dona mal rotllo. [M03]

Aquest aspecte requereix una atenció especial, per tal com influeix directament sobre la dimensió d'acceptabilitat i, a l'últim, pot implicar una vulneració dels drets.

Serveis de salut

Les barreres d'accés als serveis sanitaris també condicionen la salut de les dones. Les dades del qüestionari quantitatiu evidencien que el 13% de les dones no estan empadronades i més de la meitat (59%) estan empadronades fora de Menorca perquè resideixen a l'illa durant temporades curtes, la qual cosa dificulta la intervenció sociosanitària local. A més, el 32% no té la targeta sanitària.

No m'he fet mai proves perquè no tinc la targeta sanitària i vaig d'un costat a l'altre, d'un costat a l'altre. [M13]

OBSTACLES EN L'OBTENCIÓ DE LA TARGETA SANITÀRIA EN DONES EN SITUACIÓ DE PROSTITUCIÓ

- No tenir documentació identificativa en regla.
- No poder empadronar-se on viuen.
- No tenir la informació adequada per fer els tràmits necessaris.
- No poder presentar un certificat negatiu d'Hisenda de l'Estat espanyol o del país d'origen, ja que hi ha països que no n'emeten (per tant, és impossible obtenir-lo).
- No poder presentar documents que acreditin si el seu país cobreix o no l'assistència sanitària a l'Estat espanyol.
- No tenir documentació que demostrï que no tenen mitjans econòmics al país d'origen, ja que l'administració pertinent no facilita aquests documents.

Font: Metges del Món.

D'altra banda, no es tracta solament que els serveis sanitaris siguin accessibles, sinó que ofereixin una atenció acceptable —és a dir, adaptada a les necessitats i les situacions— per a les dones en context de prostitució. Entre altres coses, això implica evitar els biaixos de gènere en l'atenció, oferir informació social d'interès per a les dones, explorar hàbitats saludables o les possibles pràctiques de risc i els seus motius, i prestar atenció a la demanda de consultes o de proves ginecològiques, com ara citologies o informació sobre IVE, que poden fer notar l'existència de preocupacions relacionades amb les condicions d'exercici de la prostitució. I, per descomptat, fer-ho des d'una actitud empàtica, basada en una relació de confiança i de seguretat treballada prèviament.

5.2.5. Plans de futur

L'abandó de la prostitució marca els plans de futur de les dones entrevistades, que hem agrupat en els punts següents¹.

Compliment dels objectius fixats

La majoria de les dones asseveraren que fan servir els beneficis econòmics de la prostitució per pagar objectius varis al seu país d'origen: la compra d'una casa o d'un terreny per quan hi tornin, el pagament dels deutes pels quals van migrar, millores en la vida de la seva família o la creació d'un negoci propi. En aquest darrer cas, algunes es plantegen crear-lo a Espanya i altres, al seu país d'origen.

Estic concentrada en una cosa: comprar una casa a Colòmbia, perquè allà no tinc res; i tot el que guanyo ho envio. [M02]

Els meus plans aquí a Espanya ara són estudiar. Vull posar-me al dia del que vaig estudiar, tenir uns estalvis [...], comprar aparells facials, tenir un espai agençat a la casa on visqui per fer tractaments estètics. [M19]

Ara mateix, els meus pares tenen una petita casa diferent. Ja els he llogat una casa millor en un lloc millor, amb millor estrat, amb una altra educació per al meu fill i per a la meva germana. Ara la meva mare menja carn cada dia, ja fa bones compres, hi ha iogurt, hi ha llet. Així que aquesta vida de puta no és que t'agradi, és que et transforma la vida. [M15]

El retorn al seu país és plantejat d'una manera contradictòria en relació amb la prostitució, ja que convergeixen la por de l'estigma junt amb la idea a priori d'oblidar totalment l'etapa en prostitució.

El desig de deixar la prostitució no sempre comporta la possibilitat personal de fer-ho en un moment determinat. S'ha de tenir en compte la situació personal de les dones per al disseny d'itineraris personalitzats a curt, mitjà i llarg termini.

¹ Només una de les dones entrevistades no es projectava fora de la prostitució, possiblement pel temps que duia exercint-la (més de 20 anys) i per la manca de formació i d'experiència laboral, que l'impedien percebre oportunitats reals.

Regularització de la situació administrativa

La falta de documentació representa una de les barreres principals per abandonar la prostitució, així com una de les causes —juntament amb la precarietat laboral— de l'inici en prostitució de les dones entrevistades.

“

El més important aquí són els documents per poder buscar treball, perquè se t'obren les portes d'una altra manera, no? Vaig poder treballar de netejadora... Amb papers, pots treballar en altres coses: en una cafeteria, en un bar... no sé, en un hotel, en hotels d'aquí. No sé. Perquè, quin treball li poden donar a un sense papers? [M06]

Regularitzar la seva situació administrativa és un requisit per assolir altres objectius, com ara incorporar-se en el mercat laboral, obrir un negoci a Espanya o reagrupar els seus fills i filles. En aquest sentit, la llei d'estrangeria limita considerablement les opcions vitals de les dones, atès que perpetua una lògica de doble ciutadania que resulta visible sobretot en el requisit de tres anys de permanència en territori espanyol abans de poder sol·licitar la regularització per raons d'arrelament.

“

Que ens ajudin amb els papers, perquè jo sé que n'hi ha moltes com jo, que volem estar-hi, tenir la nostra vida tranquil·la. No estar en això, sinó només aconseguir els nostres papers per treballar normal. Perquè, sense papers, on treballem que sigui normal? [M18]

Durant aquest període, estan obligades a romandre a Espanya, sense accés a molts drets i sense poder visitar els seus fills i les seves filles ni altres familiars al seu país. També les deixa en situació de vulnerabilitat envers els cfse, en el cas d'haver de demanar que intervinguin en una situació de violència que puguin protagonitzar.

“

Per no tenir problemes, no vaig anar ni a la Policia ni a la Guàrdia Civil. Tenia molta por. Perquè, si jo ara faig coses, quan hagi de demanar els meus papers per arrelament —pel temps que fa que hi soc, que és l'única manera d'aconseguir-los—, doncs... no sé. No vull problemes. [M01]

Facilitar l'accés a la regularització administrativa de les dones migrants en situació de prostitució és essencial per a l'abandó de la prostitució.

Incorporació al mercat laboral

Tenir treball en l'economia formal, amb unes condicions socioeconòmiques dignes, és la meta comuna de les dones entrevistades.

“

La veritat, primerament, que s'acabi tot això del covid. Treballar, sortir ja d'aquesta vida. Perquè també vull sortir ja definitivament d'això i sí que m'agradaria ser a casa meva amb la meva família. [M05]

Alguns discursos subratllen la por que la precarietat laboral i els salaris baixos no els permetin sostenir-se econòmicament.

“

[...] depèn quina feina, perquè, és clar, per les despeses que un[a] té, el que ha d'enviar pel que deu allà [...]. El que m'espanta és sentir que no arribo, que tinc deutes, amb les coses que haig d'estar pagant i tot. Això és el que em preocupa. [M08]

Jo no vinc del meu país per estar lluny de la meva família sacrificant moltes coses que estic sacrificant. Jo estic sacrificant, per exemple, la meva carrera professional perquè l'estic deixant de banda, la meva família... i per 600€ no ho penso fer, m'entens? [M07]

Les dones entrevistades treballaven al seu país d'origen com esteticista, dependent, cambrera, cuidadora, operària de fàbrica, advocada, promotora de vendes, comercial, auxiliar d'infermeria i de laboratori o administrativa, i manifesten desitjos d'exercir la seva professió a Espanya. Per fer-ho possible, cal simplificar els tràmits burocràtics per a l'homologació de títols expedits a l'estranger, cosa que representa un punt fonamental per poder accedir a feines en l'economia formal i que, a més, responguin a la formació i les expectatives de vida de les dones.

“

[...] provar d'homologar els meus estudis també, portar els diplomes i tot. Però, és clar, és una mica difícil: costa diners, el temps, l'assessorament... O sigui, van dir-me que, per homologar el batxillerat, havia de passar dos anys per a l'homologació. [M13]

Doncs si volgués viure a Espanya, m'agradaria tenir el que tinc a Colòmbia. Hi he pensat molt, en això d'homologar els títols, però és molt costós. [M15]

En altres casos, les dones mostren el desig de desenvolupar-se professionalment aquí, d'estudiar i d'optar d'aquesta manera a oportunitats millors que al seu país d'origen.

“

Primer, organitzar la meua vida, el meu registre i el meu passaport, i, després, els papers, seguir estudiant. [M03]

Crear itineraris de formació professional personalitzada que disposin de dotació econòmica i d'un seguiment de suport psicosocial és una bona mesura per a la incorporació laboral de les dones en situació de prostitució.

Reagrupament familiar

Algunes de les dones que tenen fills i filles al seu país d'origen volen reagrupar-los per donar-los una vida que consideren millor, a més de gaudir de la seva criança i de veure'ls créixer. En el cas de les filles, la situació de més llibertat i seguretat que hi ha a l'Estat espanyol en comparació amb el seu país d'origen és un factor important en aquesta decisió.

“

Ara mateix, m'agradaria portar les meves filles, posar-les a estudiar aquí, perquè crec que la cultura d'aquí és súper. M'agrada molt la tranquil·litat que hi ha, el que puc oferir a les meves filles de cara al futur, que no tenen aquell risc; perquè jo aquí veig les nenes de 10, 13 o 14 que surten al carrer amb el seu grupet d'amigues. Surten molt normalment. A Colòmbia no, perquè fa por que muntin una noieta al cotxe i se l'emportin per violar-la o endur-se-la. [M06]

La idea del reagrupament ve lligada a l'abandó de la prostitució. En general, totes tenen por que la seva canalla les jutgi per estar en situació de prostitució.

“

La idea primordial seria portar el meu fill, la meua mare i seguir aquí normal. És a dir, no seguir en això. Sí, potser quan aconseguixi papers, doncs aconseguiré un treball honrat, com aquell qui diu, no en això. Perquè la veritat és que no m'agradaria portar el meu fill i que em vegi en això. [M18]

Vida estable i tranquil·la

Les al·lusions a la tranquil·litat i l'estabilitat com a desitjos d'una vida futura són contínues en els discursos de les dones.

Les dones estan en alerta contínua davant les possibles situacions de violència exercides pels demandants i els riscos associats: embarassos no desitjats, its. Mantenen una doble vida en la qual molt poca gent, i menys encara els seus éssers estimats, coneixen la seva situació. Perceben l'estigma associat a la prostitució i senten vergonya i por de ser jutjades. A més, les dinàmiques relacionades amb la prostitució les obliguen a desplaçar-se d'un lloc a un altre per *fer-hi plaça*. Tots aquests factors expliquen la necessitat i els desitjos que tenen de gaudir d'una vida tranquil·la.

5.2.6. Aproximació a la demanda de prostitució a Maó

La majoria dels estudis sobre prostitució se centren en les dones en situació de prostitució i no en els homes que la consumeixen. Tanmateix, les característiques principals de la prostitució —demanda masculina i oferta femenina (CIS, 2009)— i les seves funcions —envigoriment de la masculinitat hegemònica, reproducció de les relacions de poder i enfortiment de la desigualtat de gènere (Gimeno, 2012)— requereixen observar la demanda per ampliar la comprensió del fenomen.

Hem elaborat aquest apartat a partir de les dues entrevistes en profunditat fetes a homes residents a Maó de 45 a 55 anys que consumeixen prostitució, junt amb els discursos de les 18 dones en situació de prostitució entrevistades a Menorca que fan al·lusió a la demanda. Amb això, volem fer palès que els resultats de l'anàlisi tenen un caràcter exploratori i que s'han de confirmar amb recerques posteriors més àmplies.

Segons l'Enquesta Nacional de Salut Sexual de 2009, s'estima que, a l'Estat espanyol, el 32,1% dels homes majors de 16 anys han pagat almenys una vegada en la vida per "serveis" de prostitució. D'ençà d'aquest estudi, ha passat més d'un decenni, període en el qual tant la prostitució com les formes de consum han evolucionat.

Quantificar el volum d'homes que consumeixen prostitució a Maó és una tasca difícil per la invisibilitat i l'estacionalitat de l'activitat, les diferències en la freqüència de consum, així com la necessitat de mantenir el consum de prostitució en secret. Amb tot, tant els discursos de les dones entrevistades com els dels informants clau apunten que el volum és elevat.

“

Hi ha de tot: hi ha gent de fora que ve a treballar i potser fa una nit... D'aquí, de Menorca, hi ha alguns doncs que sí que és veritat que estan acostumats a aquest sistema. Llavors no puc dir-te si és cada 5 dies, si és cada 10 o si és cada mes, d'acord? Però sí que estan acostumats a fer aquesta rutina. [...] Hi ha gent que és esporàdica, a la qual potser un dia li ve de gust i es presta homenatge, i li és igual gastar-se 100 euros que 500, tant se li'n dona. I hi ha gent que potser sap que cada dia X que cobra, doncs cada dia X va a tal lloc, perquè això ha passat tota la vida. [AC08]

Però si et veig, no et conec. [...] Perquè, si comences a saludar, saludaràs tot Maó. [M12]

Sí, a l'estiu molt, molt més, sobretot aquí. [M18]

En l'anàlisi de les entrevistes, no hem trobat un perfil concret de prostituïdor a l'illa, sinó que presenten una àmplia varietat de característiques sociodemogràfiques, tal com s'ha assenyalat en estudis anteriors (Casado Neira, D. i Freire, S., 2015, INE, 2009), i l'únic tret comú és el de ser homes. Per tant, no importa l'edat, el nivell educatiu, l'estatus ni l'estat civil, com corroboren aquests *verbatim*:

“

Et pot tocar un de 25, un de 40, un altre de 50, 60 o 70 anys. [M18]

A vegades trobes gent jove, sola, en grup, amics. Sí, t'hi trobes de tot. No sé, com molt natural. Ningú no s'amagava per ser-hi. Sembla que s'és més mascle per ser-hi. [H01]

Les dones ens han relatat l'existència de demanda de prostitució a l'illa des dels 17 anys. L'edat és una variable que, segons els discursos de les dones, condiciona el consum de prostitució. Els joves, generalment, tenen actituds més agressives respecte al sexe, són més exigents, menys respectuosos, regategen els preus, semblen estar més condicionats pel consum de pornografia i haver normalitzat completament la prostitució com una forma d'oci.

“

Els joves venen a matar [...]. El jove et dona que no pots ni respirar. [M15]

Els joves ho volen tot: que els cobris barat, que estiguis bona i que ho facis tot, que et posis com ell et digui. Tot. [M12]

Hi ha alguns joves que volen posar-te [...], que t'agarren d'aquí, dels cabells, volen posar-te... com si fossis una cosa: ells són qui mana. [M05]

En aquest sentit, les dones coincideixen a dir que prefereixen que els prostituïdors siguin grans o de mitjana edat, abans que joves.

Sexualitat i masculinitat tradicional

L'inici en l'ús de la prostitució en els dos homes entrevistats té un caràcter grupal i suposa un ritu d'iniciació al sexe, un mecanisme de socialització de la masculinitat hegemònica tradicional, entesa «com una encarnació del poder en si mateixa, que es representa en un seguit de comportaments, actituds i formes de relacionar-se que contribueixen a sostenir els privilegis masculins» (Ranea, 2016: 315).

Així, el consum de prostitució femenina suposa una expressió de la identitat masculina i una recerca del reconeixement de l'estatus masculí per part del grup (Segato, 2016), gràcies a la complicitat, la transgressió i la diversió comuna.

“

[...] les primeres vegades que vaig anar a locals d'aquesta mena, de prostitució, era la cosa típica: jove amb els companys, per tenir experiència. La majoria de les vegades sorties, prenies unes copes i acabaves en un local de cambres. I ves, si hi anaves deu cops, un o dos feies alguna cosa. Doncs sí. Era fer la broma; broma que, si ara ho penses, és una mica degradant [riu] [H01].

No, doncs això... Eh... La primera vegada va ser això: hauré de provar, hauré de fer-ho. Perquè és lògic, no? [...] Al començament tothom hi va com a bromista, saps? Sí, els homes, nosaltres, som una miqueta arrogants, estúpids, creguts, torracollons, malparits, burros.

Els demandants entrevistats van continuar acudint-hi esporàdicament, sia sols o com una manera d'acabar la nit amb amics.

“

Érem quatre amics que, quan ens ajuntàvem, anàvem de copes i acabàvem allà. Crec que estem tots divorciats [riu]. I jo crec que elles ho saben, perquè deien que era una mala influència. Elles, les parelles. [H01]

Els homes entrevistats justifiquen l'ús de la prostitució pel suposat instint sexual masculí, és a dir, per la necessitat de donar curs a la seva sexualitat *irreprimible* o de tenir una *vàlvula d'escapament* quan la seva parella no està a la seva total disposició sexual.

“

Estava casat, no volia problemes. Imagina que se n'assabenta la meva esposa, la meva exdona, o saps...? Per això intentava desafiar els meus desitjos pagant, per no tenir conflictes, saps? Com es diu el rotllo aquell de les banyes... que «si pagues, no són banyes», que consti, eh? [H02]

Jo entenc que, quan tens una criatura, passes temporades en què no et ve de gust. Però, passat un temps, si tens gana i no n'hi ha a casa teva, te'n vas a menjar fora. Doncs, amb això, passa igual. [H01]

Aquest imaginari sobre la sexualitat masculina irrefrenable i en oposició amb la femenina, en el qual els homes són vistos com un subjecte desitjant i les dones són l'objecte desitjat, està present també en els discursos de les dones entrevistades.

“

Jo crec que els homes sempre van, sempre actuen, per instint. Són com animals [...] [M13].

La manca de disponibilitat sexual de les seves parelles és utilitzada constantment en els discursos de les dones com a justificació del consum masculí de prostitució femenina. Aquests discursos corresponen a la percepció que tenen d'allò que els prostituïdors els expliquen.

“

Perquè la dona no vol follar amb ell, perquè la dona té mal de cap... [...] I, si ella no vol que la toqui, doncs no la toca. Això ho diu la majoria. Alguns diuen que tenen relacions amb la dona, però que ella no se la mama; que la dona no es posa d'esquena, que la dona no vol muntar-se, que la dona no li deixa tocar-li els pits...

Perquè són homes; necessiten plaer [...]. Que ells són casats, adoren les seves esposes, tenen fills, però mai no destruirien casa seva. La senyora és la senyora, però quan arriba a la menopausa, passen a ni tocar-les. Però ells són homes i, aviam, arriben als 70 i encara es disparen. Llavors és aquí on nosaltres entrem en joc, a fer-los servei. [M15]

Aquests arguments són part de l'imaginari social sobre la masculinitat i la feminitat tradicionals, però també suposen en les dones en situació de prostitució un mecanisme de defensa per habitar i legitimar la seva posició subalterna, i fer front a l'estigma que les acompanya.

Culpabilitzar les dones és una eina vella del patriarcat que serveix per exculpar els homes de les seves pràctiques masclistes, com ocorre amb les agressions sexuals o la violència en l'àmbit de la parella. També serveix per oposar les dones i no fomentar la sororitat ni l'empatia entre unes i altres, i per continuar dividint entre bones i males. Així, els demanants justifiquen el consum davant les dones en situació de prostitució per la fredor de les seves parelles, perquè estan passant etapes vitals complexes (maternitat o menopausa), per la monotonia en la relació o per la manca de desig quan l'esposa no compleix els cànons de bellesa establerts. En el fons, però, el que estan plantejant és el mandat de gènere sobre la disponibilitat de les dones per escoltar, comprendre i plaure els homes, i complir els seus desitjos, a cada moment.

Així doncs, la prostitució contribueix a mantenir l'ordre de gènere i els estereotips associats als homes i a les dones.

Anàlisi de la demanda

Les pràctiques que demanen els prostituïdors són molt variades i comprenen des de converses fins a parafilies com la coprofàgia. Les pràctiques més demandades són sexe oral (també dit *francès*) sense preservatiu, penetració vaginal sense preservatiu i sexe anal (o *grec*), per les quals poden pagar un extra de la tarifa oficial.

“

Va haver-hi un client que va arribar a oferir-me 500€ per follar-me pel cul. [M05]

Alguns homes intenten fer-les per la força, traient-se el preservatiu o provant de penetrar-les analment sense el seu consentiment. Són agressions que posen en risc la SSR de les dones.

“

Se'm va treure el condó; va fer com que el tenia a la mà, però se l'havia tret i m'havia ejaculat dins. [M13]

Els homes entrevistats justifiquen les pràctiques de risc pel consum d'alcohol, eximint-se d'aquesta manera de tota responsabilitat.

“

Practico amb preservatiu. A vegades, per haver estat ingerint alcohol, et despertes i no saps si has fet alguna cosa o no. No saps el que ha passat. [H01]

Les pràctiques de sexualitat anal per a ells, sia amb dones trans, amb godomací o altres objectes (*pegging*), massatge prostàtic o la introducció del puny o braç (*fisting*), també són molt demandades i apareixen a gairebé tots els discursos.

“

Aquí l'home té bastants fetitxes, té fantasies que et fan quedar muda. [...] Els agrada molt que els donin per darrere: en lloc de follar-te ells a tu, donar-los tu a ells [...]. Ho demanen tots i llavors ja saps com dir-li: «Vine. T'agrada que et consentin les teves parts?». I ja quan tu dius això, ells sembla que vulguin posar-se de quatre grapes. [M15]

El consum de drogues, sobretot de cocaïna, és una característica comuna a molts clients i, alhora, una demanda, atès que sol·liciten que les dones consumeixin amb ells. Aquests “serveis”, coneguts com a *fiesta blanca*, solen durar diverses hores¹ i gairebé totes les dones admeten que els accepten per una qüestió econòmica, en moltes ocasions fingint part del consum com a estratègia de seguretat i protecció. Els demandants d'aquestes pràctiques tampoc no tenen un perfil definit i, juntament amb el consum de drogues, demanen coses com ara xerrar, practicar sexe repetidament, que els practiquin sexe oral durant hores, ballar o veure pornografia. Són comunes les al·lusions a la conflictivitat d'alguns d'aquests *clients* i la por és un sentiment que apareix en molts dels discursos de les dones: por del comportament dels demandants, por de perdre el sentit i que les violin, i por de la droga en si mateixa, sobre la qual es mencionen alguns episodis de dones que han aparegut mortes per sobredosi.

“

Hi ha homes als quals els és igual que la noia consumeixi o no, però n'hi ha altres que si la noia no consumeix, no la trien. Perquè els agrada que estigui en la mateixa sintonia, que estigui igual de guillada. [M19]

Altres demandes tenen a veure amb parafilies com ara l'aplicació de dolor als genitals (CBT); l'excitació sexual a partir dels excrements (coprofàgia), de l'orina (pluja daurada), dels peus (podofília), de la humiliació o de la violència física (masoquisme); posar-se llenceria o disfresses, o interpretar persones concretes.

1 En els relats es mencionen des de cinc hores fins a tota la nit o diversos dies.

A woman's silhouette is shown in profile, looking out at the ocean at sunset. The sky is a mix of light blue and orange, and the water is calm with some ripples. In the foreground, there are large, semi-transparent shapes: a brown semi-circle at the top left, a dark blue semi-circle below it, and a large dark blue circle on the left side. The text 'Conclusions i recomanacions' is positioned in the upper right area.

Conclusions i recomanacions

6.1. Conclusions

La prostitució a Menorca, i per tant a Maó, presenta unes característiques concretes derivades de factors varis que intervenen d'una manera simultània i creuada, combinant elements de caràcter geogràfic, econòmic i cultural, i que requereixen que els poders públics, així com les entitats especialitzades, l'abordin específicament. Entre aquests factors destaquen les petites dimensions i la dispersió geogràfica de l'illa, a més de l'existència d'una població flotant molt significativa, que impacta en les dinàmiques pròpies de la prostitució i connecta amb tendències més globals (deslocalització).

A Maó —i, per extensió, a tota Menorca— conviuen la invisibilització i la normalització de la prostitució, com si es tractés d'una realitat paral·lela. És una situació que se sap que existeix, però que passa desapercibuda a causa de la pressió social i de l'interès de les persones implicades per restar en l'anonimat.

Es tracta d'una prostitució que es concentra d'una manera pràcticament exclusiva en pisos i en entorns digitals mitjançant pàgines de contactes. Si bé és una realitat pròpia de l'illa, considerem que el context de pandèmia l'ha accelerat i consolidat. Això té una consideració ambivalent, per tal com, d'una banda, podria redundar en més seguretat per a les dones en comparació amb la prostitució de carrer o a *clubs*, però, d'altra banda, suposa una dificultat més gran per accedir a elles (especialment en els casos d'explotació sexual o de tràfic de persones).

En efecte, convé assenyalar l'existència d'una prostitució encara més oculta a l'illa, protagonitzada per dones de procedència africana, asiàtica i espanyola. En la realització d'aquest diagnòstic, se n'ha detectat la presència a l'illa, però, a causa de l'hermetisme amb el qual ens hem trobat, no ens ha estat possible accedir-hi. Considerem que el nivell de vulnerabilitat de les dones més aïllades és més alt, per la qual cosa han de ser destinatàries prioritàries de les actuacions que es posin en marxa i s'ha de valorar la possibilitat que hi hagi mediadores de les mateixes procedències per facilitar l'accés.

El pes específic del turisme en l'economia de l'illa i el creixement del flux de població en l'època estival —residents temporals i turistes— contribueixen a l'increment de la demanda i, en conseqüència, a un augment de les dones en situació de prostitució durant la temporada. A més, observem una rotació i renovació constants de les dones a l'illa, pròpies del caràcter neoliberal de la prostitució, que s'accentua a causa de les dimensions de la població resident i a la demanda de dones *noves*, i associades a la pressió social existent. Això també s'evidencia en l'elevada mobilitat de les dones per fer sortides a domicili, a hotels, a vaixells, etc.

La tipologia dels pisos varia segons el grau d'independència i d'explotació. Els pisos on hi ha més explotació són aquells als quals arriben les dones que es troben en situacions de més vulnerabilitat i a les quals és més difícil accedir. La temporalitat i l'elevada mobilitat de les dones a l'illa alimenta aquestes situacions.

Hem detectat una tendència migratòria de dones colombianes que es desplacen per estades curtes que podria ser o bé una possible modalitat d'explotació sexual o bé una mera estratègia de generació d'ingressos, però que és necessari observar.

La prostitució es configura a l'illa com una estratègia de supervivència econòmica per a les dones empeses per la situació del seu país, la legislació en matèria d'estrangeria, la falta d'oportunitats, la precarietat laboral i la crisi del coronavirus. Això es veu alimentat per les tarifes que es paguen a Menorca, més altes que a la resta de l'Estat espanyol, cosa que, alhora, fomenta el sistema de *places*.

El consum de drogues en contextos de prostitució a l'illa és molt elevat i està associat principalment als clients i la demanda que fan de les anomenades festes blanques.

La salut emocional de les dones es veu afectada per les dinàmiques de la prostitució: l'estigma, les actituds dels demandants, les violències de gènere i la demanda de pràctiques de risc.

La prostitució és un espai en el qual convergeixen formes varies de violència de gènere. La inexistència d'un espai d'igualtat generalista a Menorca en el qual es facin activitats de sensibilització i al qual pugui acudir qualsevol dona suposa una barrera d'accés als serveis i als recursos especialitzats per a les dones en situació de prostitució. El procés d'identificació com a víctima de qualsevol mena de violència de gènere és complex. Hi ha moments de dubte, rebuig i negació. Les dones en situació de prostitució experimenten aquests mateixos sentiments.

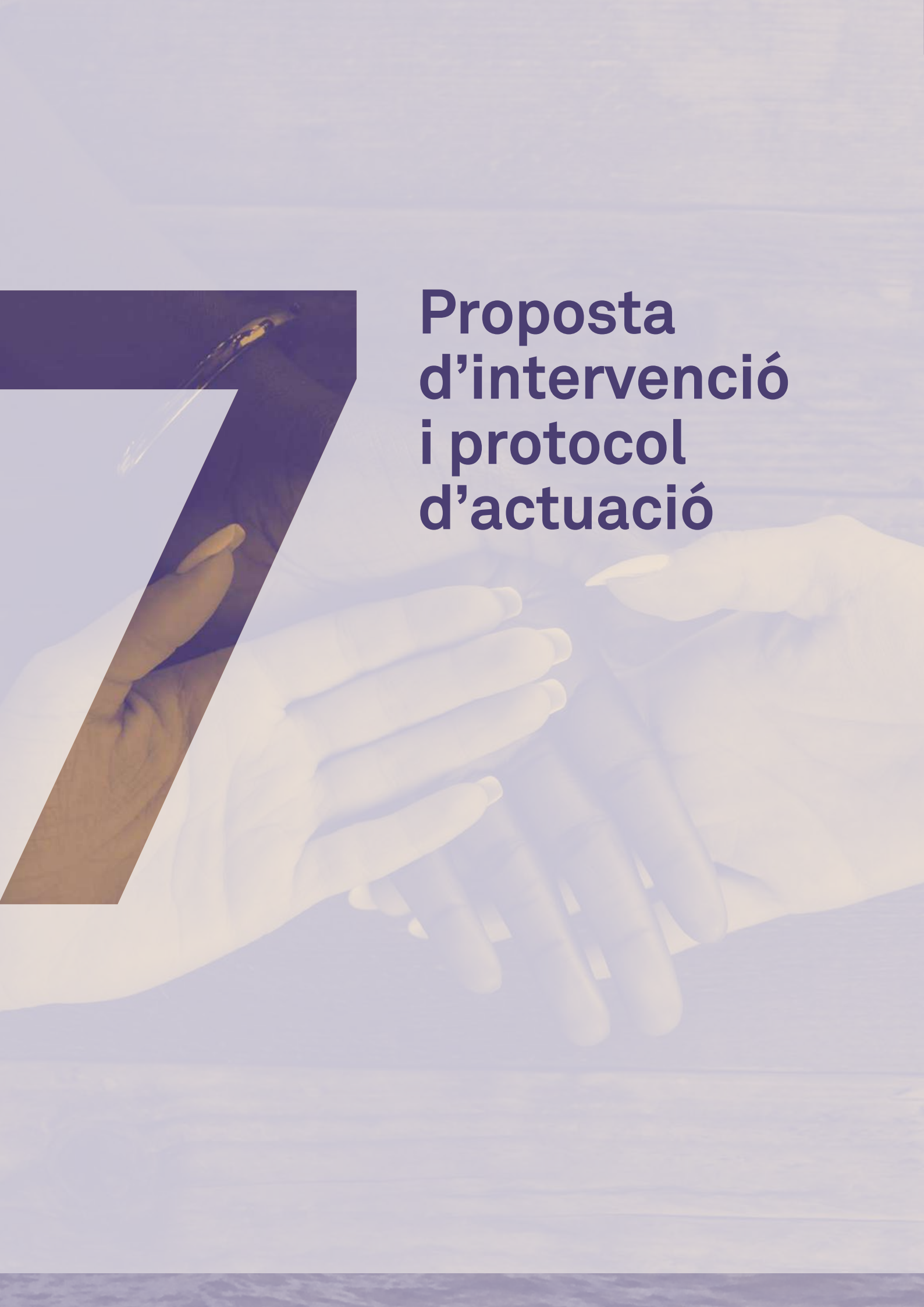
No tenir en compte les necessitats i el context de les dones, decidir per elles, no posar-se al seu lloc, no donar el temps que cadascuna necessita o tenir un enfocament victimista, culpabilitzador o salvacionista constitueixen barreres d'accés molt grans als recursos i als serveis socials.

6.2. Recomanacions

- 1 Fer un **plantejament insular en l'abordatge de la prostitució** és necessari tant per les característiques de la prostitució a l'illa —dimensions, proximitat, mobilitat de les dones— com per les competències de les diverses administracions relacionades amb la prostitució. Per això, cal establir instàncies de coordinació i col·laboració entre els nivells de l'Administració.
- 2 Prestar **atenció a les tendències de migració femenina** i a la possible vinculació amb el tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual.
- 3 Impartir **formació especialitzada en gènere i violències de gènere** al personal dels serveis socials, d'atenció primària de la salut i de migracions que, en l'exercici de les seves funcions professionals, pugui atendre dones que són en situació de prostitució, amb l'objectiu de disposar de recursos no solament accessibles, sinó també acceptables.
- 4 Designar en els serveis socials, d'atenció primària de la salut i de migracions, i en el Centre Assessor de la Dona, una persona **referent en qüestions de tràfic de persones**, que tingui formació específica per a aquesta tasca.
- 5 Ampliar la formació d'aquests sectors professionals sobre la detecció d'indicis de tràfic de persones i l'actuació amb presumptes víctimes de tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual (VTFES).
- 6 Intervenir des d'un **enfocament desestigmatitzador**, adaptat al context i a les necessitats de les dones, i que generi la confiança suficient perquè no refusin tornar i puguin ser sinceres sense sentir estigma ni tenir vergonya o por de ser jutjades.
- 7 Recordar que el desig d'abandonar la prostitució no sempre comporta la possibilitat personal de fer-ho en un moment determinat. És imprescindible que el personal professional que pot estar en contacte amb dones en situació de prostitució interioritzi aquest enfocament per evitar possibles actituds moralitzadores.
- 8 Desenvolupar itineraris personalitzats d'acompanyament a les dones, orientats a facilitar l'accés a drets, sempre des d'un enfocament que no faci un judici de la prostitució i centrat en les necessitats i les prioritats de les mateixes dones.
- 9 Garantir que els serveis i recursos socio-sanitaris són **accessibles** (que no hi ha barreres legals, administratives o idiomàtiques per accedir-hi) i **acceptables** (que estan adaptats a les necessitats dels diversos perfils de les dones i que no contribueixen a estigmatitzar-les).

- 10** Oferir **espais d'igualtat** generalistes als quals les dones en situació de prostitució puguin acudir i on es facin activitats diverses relacionades amb la igualtat i l'empoderament femení, i, si així ho requereixen, poder derivar-les a recursos especialitzats de violència de gènere.
- 11** Tenir un **servei especialitzat d'acostament als espais de prostitució** des de l'experiència, l'empatia i el bon tracte, a fi de dur a terme labors d'educació per a la salut i facilitar material de prevenció. Aquest servei faria de pont entre les dones i els serveis especialitzats.
- 12** Visibilitzar les violències de gènere que es produeixen en els contextos de prostitució i portar a cap **accions de sensibilització** (generalistes i dirigides a població adolescent masculina) orientades a desincentivar la demanda.
- 13** Incorporar l'abordatge de possibles **addiccions** en les intervencions de prostitució i de tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual, tant des del punt de vista de la formació necessària per al personal destinat a aquests programes com des del disseny d'itineraris personalitzats que tinguin present la realitat del consum.

Proposta d'intervenció i protocol d'actuació

7.1. Proposta d'intervenció

La nostra proposta d'intervenció en matèria de prostitució i tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual:

- Se centra en les arrels de l'existència de la prostitució (el sistema patriarcal que legitima la mercantilització i el consum del cos de les dones).
- Es basa en l'enteniment que l'exercici de la prostitució obeeix a situacions de vulnerabilitat i de desigualtat estructural pròpies del sistema neoliberal i patriarcal.

Per tant, la proposta d'actuació municipal es fonamenta en quatre línies d'actuació.

- 1** Reducció de danys: dirigida a dones en situació de prostitució.
- 2** Alternatives socioeconòmiques a la prostitució: dirigida a les dones en situació de prostitució que volen abandonar la prostitució.
- 3** Abordatge del tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual: dirigit al personal professional de l'administració pública i a entitats socials que estan en contacte amb dones que poden ser VTFES.
- 4** Desincentivació de la demanda masculina de prostitució: dirigida a la ciutadania general, amb actuacions específiques entre el jovent i els homes potencialment prostituïdors.

La intervenció amb dones en situació de prostitució comporta un **enfocament desestigmatitzador** basat en l'enfocament de gènere i els drets humans:

- Crear un ambient agradable i de confiança en totes les intervencions.
- Evitar els elements que dificultin la comunicació.
- Tenir professionals estables i amb formació especialitzada que afavoreixin la relació de confiança.
- Facilitar informació sobre els riscos de la prostitució per a la salut.
- No jutjar pràctiques sexuals o conductes de risc.
- Demanar per iniciativa pròpia per la salut sexual i les relacions sexuals des de la intervenció sanitària d'atenció primària.
- No jutjar el fet que la dona estigui en prostitució.

A continuació, concretem les quatre línies d'actuació.

7.1.1. Reducció de danys¹

Garantir el dret a la salut de les dones en situació de prostitució i la no-vulneració dels seus drets humans

Les dones en situació de prostitució estan exposades a múltiples riscos per a la seva salut física i emocional, com ara, consum de drogues, formes diverses de violència de gènere, discriminació i estigmatització social. L'enfocament de reducció de danys pretén minimitzar les conseqüències que la prostitució té per a les dones.

Principis de l'enfocament de reducció de danys:

- Model de salut pública dirigit a reduir els riscos socio-sanitaris relacionats amb la prostitució.
- Plantejament pragmàtic que defensa la dignitat humana i que rebutja les actituds culpabilitzadores i/o victimistes sobre les dones en situació de prostitució.
- Desenvolupament de la prevenció i l'atenció socio-sanitària entre les dones en situació de prostitució més vulnerables des d'un enfocament desestigmatitzador i que doni prioritat a les actuacions d'acostament in situ (pisos, clubs, carrer) basades en la confiança mútua, el respecte i la confidencialitat.
- Promoció de la coparticipació de les dones en situació de prostitució (td) en matèria de prevenció, així com de la creació de grups de suport mutu.
- Esforç per millorar l'accés de les dones en situació de prostitució a la xarxa sanitària i social des d'un enfocament basat en els drets humans i en les seves necessitats específiques, sigui quina sigui la seva situació administrativa.
- Denúncia dels obstacles existents en l'accés a l'atenció socio-sanitària de les dones en situació de prostitució, així com de l'estigmatització social que pateixen i que obstaculitza l'accés i l'ús dels serveis i recursos públics.
- Comprovació que les pràctiques del personal professional de les administracions públiques no contradiuen els objectius de salut pública, no reproduïen estereotips i prejudicis ni vulneren els drets humans de les dones en situació de prostitució.

¹ Basat en la *Carta de reducció de danys* de MDM.

NECESSITATS DE LES DONES RELATIVES A LA REDUCCIÓ DE DANYS

Material de prevenció d'ITS (preservatius, lubricants, bandes, esponges...)	87%
Proves ràpides (VIH i altres ITS)	80%
Tallers d'autodefensa contra situacions de violència	61%
Informació sobre SSR	50%
Obtenció de la targeta sanitària	39%

Font: Elaboració pròpia

La línia d'actuació s'emmarca en la creació d'un recurs específic d'acostament als espais de prostitució de Maó i en la realització de les activitats següents, dirigides a les dones en situació de prostitució.

- Repartiment de material de prevenció gratuït: preservatius masculins i femenins, bandes de sexe oral, esponges vaginales i lubricant.
- Tallers d'educació en matèria de SSR (ús de material de prevenció, hàbits saludables).
- Tallers d'autodefensa feminista.
- Tallers d'empoderament i de negociació.
- Informació sobre dret a la salut: accés a l'empadronament, accés al sistema sanitari sense empadronament, targeta sanitària, serveis i recursos.
- Accés a proves d'ITS i proves ràpides de VIH.
- Grups de suport mutu.
- Tallers sobre reducció de danys relacionats amb el consum de drogues.

7.1.2. Alternatives a la prostitució

Proporcionar recursos per a l'abandó de la prostitució mitjançant alternatives de vida dignes i econòmicament viables

La majoria de les dones entrevistades desitgen deixar la prostitució, sia en el curt, el mitjà o el llarg termini.

NECESSITATS DE LES DONES RELATIVES A L'ABANDÓ DE LA PROSTITUCIÓ

Formació laboral	83%
Informació per cercar feina	72%
Ajuts econòmics	70%
Atenció psicològica	39%
Informació jurídica o legal	46%
Habitatge	38%

Font: Elaboració pròpia

Per a aquesta línia d'actuació, és necessària la coordinació entre l'administració local, la regional i l'estatal per garantir les activitats següents, sense que importi la situació administrativa de les dones i sense que aquestes hagin d'acreditar, prèviament, la condició de víctima de violència de gènere amb la certificació dels serveis socials de l'administració competent, de les entitats especialitzades, per resolució judicial, ordre de protecció o informe del ministeri fiscal, en la mesura en què això suposa una barrera important d'accés per a les dones.

- Regularització administrativa.
- Accés a l'habitatge.
- Homologació de títols formatius expedits en el país d'origen.
- Formació i orientació per a l'ocupació.
- Itineraris d'inserció laboral específics i adaptats al context econòmic i territorial (convenis de formació i pràctiques amb empreses) que protegeixin les dones contra situacions d'estigmatització i de discriminació per part de les entitats de formació i les empreses.

7.1.3. Abordatge local de la prostitució i del tràfic de dones amb finalitat d'exploació sexual

Detectar indicis de tràfic de persones, derivar casos i fer-ne un seguiment

No hem tingut accés a cap dona en situació de tràfic de persones amb finalitat d'exploació sexual, però, durant l'elaboració del diagnòstic, el CFSE van dur a terme dues operacions en relació amb el tràfic de persones amb finalitat d'exploació sexual a l'illa (Es Castell i Maó). Per a la correcta detecció, és primordial formar el personal municipal que pot estar en contacte amb dones en aquestes circumstàncies, perquè diferenciï clarament el tràfic de persones de la prostitució, atès que —a pesar d'estar interrelacionades— requereixen mesures i temps d'intervenció diferents.

Les actuacions d'aquesta línia d'intervenció són les següents:

- Formació del personal municipal en qüestions de gènere, violència de gènere, prostitució i tràfic de persones amb finalitat d'exploació sexual, així com sobre les recomanacions ètiques i de seguretat per entrevistar dones víctimes de tràfic de persones elaborades per l'OMS (2003).
 - Serveis socials
 - Atenció primària
 - Policia local
- Promoure la creació d'una mesa insular de coordinació i seguiment sobre prostitució i tràfic de persones amb finalitat d'exploació sexual (vegeu l'apartat 7.2.1).
- Posar en marxa un protocol d'actuació en matèria de tràfic de persones amb finalitat d'exploació sexual consensuat entre les diverses administracions i organitzacions implicades (vegeu l'apartat 7.2.3).

7.1.4. Desincentivació de la demanda de prostitució

Promoure unes relacions afectivosexuals igualitàries, basades en el consentiment desitjat i el bon tracte

La prostitució existeix perquè hi ha un gran nombre d'homes a l'illa que consumeixen sexe de pagament (residents habituals, residents de segona residència i turistes), així com perquè hi ha una legitimació social sobre la mercantilització i el consum del cos de les dones (publicitat, prostitució).

Aquesta línia d'actuació requereix les mesures següents:

- Visibilitzar la demanda masculina de prostitució en el municipi, les pràctiques violentes i les vulneracions de drets associades.
- Sensibilitzar els joves sobre la relació entre pornografia, prostitució i violència sexual.
- Promoure les relacions afectivosexuals igualitàries i basades en el consentiment i el bon tracte.
- Fer campanyes de sensibilització i denúncia.

7.2. Protocol d'actuació

7.2.1. Mesa Insular de Coordinació i Seguiment

El Protocol d'actuació que proposem preveu la creació d'una **mesa insular de coordinació i seguiment sobre prostitució i tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual** (en endavant, Mesa).

Composició: tindrà una composició mixta, amb representants de l'àmbit institucional, així com social. Tothom que sigui designat com a integrant de la Mesa tindrà formació en gènere i drets humans. Hi participaran:

- Representant del Centre Assessor de la Dona, del Consell Insular, que actuarà en qualitat d'instància coordinadora de la Mesa.
- Representant dels serveis socials de cada ajuntament de Menorca.
- Representant de cadascun dels cfse presents a Menorca (policia local, Policia Nacional i Guàrdia Civil).
- Representant dels centres d'atenció primària (preferiblement un perfil que s'encarregui de l'atenció directa a pacients; menys preferible, un perfil de gestió sanitària sense contacte directe amb pacients).
- Representant de l'àrea de turisme de l'Administració insular.
- Representant d'entitat o d'entitats especialitzades en prostitució i tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual presents a l'illa.
- Representant de la taula de coordinació en l'abordatge de la prostitució i la lluita contra el tràfic de persones amb fins d'explotació sexual del municipi de Maó
- Representant del Servei d'Atenció Integral (SAI) del Consell Insular de Menorca
- Representant de la Comissió Tècnica de Violència de Gènere Insular.

Suggerim ponderar la possibilitat de comptar amb representants de sectors empresarials de l'illa, no com a integrants permanents de la Mesa, sinó com a persones convidades a sessions de caràcter consultiu, quan calgui recopilar o contrastar informació sobre les tendències de la prostitució a l'illa o en relació amb possibles dinàmiques de tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual. En aquests supòsits, i amb acord previ al si de la Mesa, es podria recórrer a l'assistència de representants del sector hotelier i del transport comercial en qualitat d'informants.

Objetius: la Mesa tindrà com a objectiu assegurar una resposta coordinada entre àmbits diversos de l'Administració pública i les entitats socials davant les situacions relacionades amb la prostitució i el tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual a l'illa de Menorca.

Funcions:

- Intercanviar informació sobre la situació de la prostitució a l'illa, posant atenció especial a l'aparició de possibles novetats quant a llocs, modalitats, procedències, necessitats assistencials, etc. i a altres aspectes que puguin requerir una resposta coordinada de les administracions i les entitats.
- Fer un seguiment dels casos de tràfic de persones que s'hagin detectat i derivat en el marc d'aquest protocol.
- Plantejar reptes en l'atenció a les dones en contextos de prostitució i de tràfic de persones, i fer propostes consensuades a les administracions competents.
- Identificar bones pràctiques i lliçons apreses després de gestionar casos de tràfic de persones.
- Informar sobre possibles necessitats formatives detectades en sectors professionals concrets i canalitzar la necessitat formativa corresponent a l'administració professional.
- Fer un seguiment de la implementació de les recomanacions d'aquest diagnòstic, detallades en l'apartat 6.2.

7.2.2. Actuació en casos de tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual

D'acord amb una de les recomanacions incloses en l'apartat 6.2, el personal de serveis socials (àmbit competencial municipal), d'atenció primària de salut (àmbit competencial autonòmic) i dels CFSE (àmbit competencial local i estatal) rebrà formació en detecció d'indicis de tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual.

Entre aquests indicis, es tindran en compte, amb caràcter no definitiu, els que s'enumeren a continuació. És important recordar que el tràfic de persones és un fenomen en evolució constant, per la qual cosa cal que hi hagi formació contínua i s'actualitzi d'una manera permanent el catàleg d'indicis previstos. També és crucial considerar la presència d'indicis com un element que ajuda a detectar possibles casos, però en cap cas no és recomanable fer servir el llistat com una llista de control.

INDICIS GENERALS

Manca de documentació d'identitat o migratòria.

Documentació d'identitat o migratòria falsa.

Absència o escassetat de diners o falta de control sobre els diners.

Dificultat per mudar-se a un altre lloc.

Submissió al control de terceres persones (quant a la llibertat de moviment, del que diu, de la informació que dona...).

Viatge del seu país d'origen a Espanya, o de la Península a Menorca, arreglat per terceres persones.

Oferta de treball que mai no s'ha materialitzat.

Aïllament familiar, social i/o comunitari. Possible segrest del telèfon mòbil. Incapacitat o dificultat per comunicar-se lliurement.

No disponibilitat de telèfon mòbil o dificultat per comunicar-se lliurement.

Acompanyament d'una altra persona, que sol parlar per ella, en els serveis públics. Normalment, sempre és la mateixa persona, que pot ser tant un home com una dona, i que també pot formar part de la seva família pròxima.

Escàs coneixement de la llengua local tenint en compte el temps de permanència (traductor/a).

Condicions abusives i/o poc control sobre l'activitat prostitucional (hores de disponibilitat, serveis diaris, possibilitat de negociar pràctiques, etc.).

Mobilitat geogràfica elevada.

Amenaces a la família en el país d'origen.

INDICIS RELATIUS A L'ENTORNO

Residència en unitats habitacionals col·lectives o pisos sobreocupats (condicions de salubritat de l'habitatge).

Escàs coneixement de l'àrea on viu.

Escàs coneixement dels recursos i equipaments disponibles a l'àrea.

Dones de la mateixa nacionalitat amb elements comuns: pis on viuen i/o exerceixen, número de telèfon, etc.

INDICIS CONDUCTUALS

Reticència a parlar o defalliment en el moment de fer-ho.

Parla *automàtica*, com si hagués après instruccions.

Aspecte descuidat.

Actitud extremadament susceptible, impressionable, espantada.

Gran nerviosisme, sobretot si hi ha una tercera persona amb ella.

Trucades freqüents mentre se l'atén.

Lesions que semblen derivades de l'aplicació de mesures de control.

INDICIS EN LA SALUT FÍSICA

Signes de violència (lesions, contusions, talls, cremades, etc.).

Lesions vaginals i/o anals.

Desnutrició, trastorns de l'alimentació.

Dolor crònic.

Malalties no tractades.

Pobre estat de salut en general.

INDICIS EN LA SSR

ITS repetides, no diagnosticades o amb diagnòstic tardà.

Signes d'abusos sexuals i violacions, lesions en els genitals i/o les mamelles.

Trastorns menstruals.

Nombre elevat d'IVE fetes o no d'una manera insegura.

Conseqüències d'avortaments insegurs
(incontinència cervical, úter perforat, etc.).

Embarassos no desitjats, incapacitat per decidir sobre la
planificació dels embarassos.

INDICIS EN LA SALUT EMOCIONAL

Síntomes compatibles amb trastorn per estrès posttraumàtic (ansietat, atacs de pànic, alteracions del son, depressió, agressivitat, etc.).

Idees suïcides, conductes autolítiques.

Baixa autoestima.

Defectes en la memòria, dissociació.

Abús de drogues o addicció (incloent-hi l'alcohol i psicofàrmacs).

Manifestacions psicossomàtiques de l'estrès i l'ansietat (cefalees recurrents, fatiga crònica, trastorns dermatològics, marejos i vertigens, etc.).

En cada servei implicat (social, atenció primària de la salut, migracions, Centre Assessor de la Dona), la persona prèviament identificada com a pivot en matèria de tràfic de persones amb finalitat d'exploració sexual canalitzarà la comunicació dels casos des dels punts d'atenció directa, per a la qual cosa farà servir la fitxa estàndard (apartat 7.2.3).

Actuació ordinària

- La professional o el professional que tingui sospites raonables de trobar-se davant una situació de tràfic de persones:
 - Abordarà la situació amb la presumpta VTFES amb empatia i respecte, avaluant sempre el principi de *no fer mal*.
 - Remetrà la fitxa a la persona pivot del seu servei i adoptarà quantes mesures calguin per garantir la confidencialitat de les dades personals de la presumpta VTFES.
 - Citarà la presumpta VTFES tan bon punt hagin transcorregut les 96 h necessàries per definir una estratègia d'actuació en el marc de la Mesa.
 - Informarà la presumpta VTFES de les actuacions previstes, demanarà el seu consentiment i li oferirà un número de telèfon de contacte disponible les 24 h.
 - Farà un seguiment telefònic (sempre que s'hagi assegurat abans que això no comporta riscos de seguretat per a la dona).

- La persona pivot o referent, en un termini de 48 h, convocarà el professional remitent i altres professionals del mateix servei que hagin observat indicis en ocasions anteriors.

- La persona referent, després de fer una avaluació conjunta dels indicis observats i d'haver-los triangulat amb el relat de la presumpta VTFES i la seva situació personal (social, sanitària, estrangeria, etc.), activarà una reunió extraordinària de la Mesa.
- La Mesa haurà de reunir-se, a convocatòria del Centre Assessor de la Dona, en un termini màxim de 48 h i haurà d'adoptar les mesures necessàries per garantir la protecció de la presumpta VTFES.
- El professional o la professional que va activar el procediment pot atendre la presumpta vtfes directament o disposar d'entitats especialitzades per transmetre-li les mesures de protecció que se li poden oferir. En aquest espai:
 - Caldrà disposar de persones qualificades que puguin oferir contenció emocional.
 - S'hauran de consensuar totes les mesures amb la presumpta VTFES, que les haurà d'acceptar després de rebre la informació necessària per avaluar-les.
 - S'evitarà la presència dels CFSE.
 - En el cas que la presumpta VTFES manifesti la intenció de seguir en situació de prostitució, s'exploraran els motius i se li oferiran les ajudes necessàries, evitant utilitzar un llenguatge o actitud no verbal que jutgi a la dona per la seva decisió. L'abandó de la prostitució ha de ser sempre decisió de les dones i és necessari entendre el context en el qual les seves decisions es produeixen.
- L'equip d'aquest espai definirà el professional (del servei implicat o de l'entitat especialitzada) que quedarà a càrrec del seguiment de la presumpta VTFES.
- L'equip d'aquest espai oferirà atenció psicològica especialitzada d'una manera continuada i desvinculada de qualsevol actuació judicial que la presumpta VTFES vulgui o pugui emprendre.
- La Mesa serà la instància de coordinació del cas. Podrà celebrar quantes reunions calguin (presencials o virtuals) per a la gestió del cas.

Actuació en casos d'emergència

Es considerarà una emergència qualsevol situació en què la presumpta VTFES manifesti tème per la seva vida o la integritat física pròpia o d'un familiar al país d'origen.

- En aquest cas, la professional o el professional que l'estigui atenent en un servei públic:
 - No qüestionarà l'avaluació d'emergència que ha fet la presumpta VTFES. Ella és qui coneix la situació i els riscos als quals s'enfronta. Posar-los en dubte pot crear una barrera de desconfiança amb la presumpta VTFES i, en conseqüència, perdre-hi el contacte.
 - Informarà d'urgència la persona referent dins del seu servei, previ consentiment de la presumpta VTFES, per traslladar la informació i activar l'actuació d'emergència.

- La persona referent en el servei farà una avaluació ràpida, però no precipitada de la situació i, en acabat, es posarà en contacte amb les persones següents:
 - La persona referent al Centre Assessor de la Dona, que assumirà la coordinació de les actuacions.
 - La persona referent de l'entitat especialitzada present en el territori, perquè acudeixi tan aviat com pugui a prestar atenció especialitzada a la presumpta VTFES.

- La persona referent de l'entitat especialitzada:
 - Oferirà l'atenció especialitzada que calgui.
 - Es posarà en contacte amb altres entitats especialitzades presents en el territori espanyol per trobar un recurs de protecció compatible amb les necessitats de la presumpta VTFES, quan no hi hagi un recurs a les Illes Balears.
 - Informarà la presumpta VTFES de les condicions i les normes del centre, i s'assegurarà que les entén i hi està d'acord.

- La persona referent del Centre Assessor de la Dona:
 - Mantindrà obert el contacte amb el servei remitent i la persona referent de l'entitat especialitzada.
 - Es posarà en contacte immediat amb l'interlocutor o interlocutora de la Policia Nacional o la Guàrdia Civil (segons el repartiment de competències territorials) i traslladarà la informació relativa a la situació reportada.
 - Es posarà en contacte amb la fiscalia, en cas d'haver de gestionar-se un traslladat urgent de l'illa i que la presumpta VTFES no tingui documentació d'identitat en vigor.
 - Supervisarà el procés i s'assegurarà de coordinar les actuacions fins que la presumpta VTFES estigui acollida en el recurs de protecció corresponent.
 - Convocarà la Mesa per informar del desenvolupament del cas, analitzar conjuntament l'actuació realitzada i identificar les lliçons apreses.

7.2.3. Fitxa de detecció de casos de tràfic de persones amb finalitat d'exploració sexual

FITXA DE DETECCIÓ DE CASOS DE TRÀFIC DE PERSONES
Persona que fa l'informe: Servei: Municipi: Data:
DADES PERSONALS
Nom i cognoms: Àlies: Nacionalitat: Nombre de descendents: Descendents a Espanya / al país d'origen: Document d'identitat: Situació administrativa:
INDICIS DE TRÀFIC DE PERSONES DETECTATS
Data:
Indicis generals:
Indicis relatius a l'entorn:
Indicis conductuals:
Indicis en la salut física:
Indicis en la SSR:
Indicis en la salut emocional:

* Afegiu una taula per cada data en la qual observeu indicis nous, de manera que es pugui observar l'evolució històrica.

INFORMACIÓ DEL CAS
Data:
Relat de la presumpta VTFES:
Situació actual:
Avaluació del cas:
Actuació realitzada:
Derivació:
Activació del protocol d'actuació en cas de tràfic de persones:
Seguiment del cas:

* Afegiu una taula per cada data en la qual actualitzeu la informació, de manera que es pugui observar l'evolució històrica.

Bibliografia

Barahona, M.J. (2004). *Manual de intervención con mujeres prostituidas*. Madrid: Dirección General de la Mujer.

CIS (2009). Distribuciones marginales. Encuesta nacional de salud sexual. Estudio nº 2.780. Madrid: CIS.

Comisión para Reducir las Desigualdades Sociales en Salud en España (2015). *Avanzando hacia la equidad. Propuesta de Políticas e Intervenciones para reducir las desigualdades Sociales en salud en España*. Disponible en https://www.msrebs.gob.es/profesionales/saludPublica/prevPromocion/promocion/desigualdadSalud/docs/Propuesta_Politicas_Reducir_Desigualdades.pdf

Cortes Generales (2007). *Informe de la Ponencia sobre la prostitución en nuestro país (154/9)*. Disponible en http://www.lourdesmunozsantamaria.cat/IMG/pdf/INFORME_PONENCIA_PROSTITUCION.pdf (consultado 10/05/2021)

Denzin, N.K. (1970). *Sociological Methods. A Sourcebook*. Chicago: Aldine Publishing Company.

Gimeno, B. (2012). *La prostitución. Aportaciones para un debate abierto*. Barcelona: Bellaterra.

Gimeno, B. (2018). "La nueva utilidad de la prostitución en el neoliberalismo", *Atlánticas Revista Internacional de Estudios Feministas* 3(1):13 <https://www.researchgate.net/publication/328944578> La nueva utilidad de la prostitucion en el neoliberalismo

INE (2004a). Encuesta de Salud y Hábitos sexuales 2003. Instituto Nacional de Estadística: Madrid.

INE (2004b). *Salud y Hábitos sexuales. Las conductas sexuales desde la perspectiva del SIDA*. Boletín informativo del Instituto Nacional de Estadística, INE y Ministerio de Sanidad y Consumo: Madrid.

Martínez-Salgado, Carolina (2012). "El muestreo en investigación cualitativa. Principios básicos y algunas controversias". *Ciência & Saúde Coletiva*, 17(3):613-619.

Médicos del Mundo (2020). *La prostitución como forma de violencia de género. La percepción de las mujeres en situación de prostitución*. Disponible online https://www.medicosdelmundo.org/sites/default/files/la_prostitucion_como_forma_de_violencia_de_genero.pdf

- Meneses, C., Rua, A. y Uroz, J. (2018). "Exploring motives to pay for sexual services from opinions about prostitution". *Revista Internacional de Sociología*, 76(1), <https://doi.org/10.3989/ris.2018.76.2.17.47>
- Mino A. (2000). Evolución de las políticas asistenciales en drogodependencias: En: Díaz M, Romaní O, (coord.), *Contextos, sujetos y drogas: Un manual sobre drogodependencias*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona y FAD; p. 333- 368
- OMS (2013a). Estimaciones mundiales y regionales de la violencia contra la mujer. Prevalencia y efectos de la violencia conyugal y de la violencia sexual no conyugal en la salud, disponible en <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/9789241564625/es/>
- ONU (2000a). Protocolo contra el Tráfico Ilícito de Migrantes por Tierra, Mar y Aire: Palermo
- ONU (2000b). Protocolo para Prevenir, Reprimir y Sancionar el Tráfico de Personas, Especialmente de Mujeres y Niños/as: Palermo.
- ONU (2019). Los efectos de la migración en las mujeres y las niñas migrantes: una perspectiva de género Informe del Relator Especial sobre los derechos humanos de los migrante, disponible en <https://www.refworld.org/es/pdfid/5cf6ad854.pdf>
- Ortega, S, y Ballerster, LL. (2020). *Estudio sobre la prostitución, la trata y la explotación en las Islas Baleares*. Instituto Balear de la Dona.
- Parlamento Europeo (2014). Informe sobre sobre explotación sexual y prostitución y su impacto en la igualdad de género (2013/2103(INI)). Comisión de Derechos de la Mujer e Igualdad de Género. Ponente: Mary Honeyball
- Pateman, C. (1995). *El contrato sexual*. Barcelona: Anthropos.
- Ranea, B. (2016). "Analizando la demanda: relación entre masculinidad hegemónica y prostitución femenina". *Investigaciones Feministas* Vol. 7 Núm. 2, pp. 313-330
- Sassen, S. (2003). *Contra geografías de la globalización. Género y ciudadanía en los circuitos transfronterizos*. Madrid: Traficantes de Sueños.
- Segato, R. (2016). *La guerra contra las mujeres*. Madrid: Traficantes de sueños.
- UNODC (2020). *Global Report on Trafficking in Persons*. New York: United Nations.

medicosdelmundo.org
+34 91 543 60 33